STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 04731

DI KUNST TSU HEYRATEN

Paolo Mantegazza

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

די
קונסט צו הייראטען

פון

פראָפעסאָר פאול מאַנטעגאַצאַ

איבערזעצט פון ל. קעסנער.

פערלאַג פון

S. KANTROWITZ, 129 LAFAYETTE STREET, NEW YORK

צו די **אונגעדולדיגע**, וואָס ווילען הייראַטען צו **פריה**; צו די **פערשייטע**, וואָס הייראַטען צו **שפעט**; צו די **שרעקענדיגע**, וואָס שאָקלען זיך צווישען יאָ־הייראַטען און ניט־הייי־ראַטען אַזוי לאַנג, ביז עס ווערט צו שפעט,

ווידמעט דיזעס בוך אַ מאַן, וואָס האָט זיך געפיהלט גליק־ליך אין זיין ערשטער חתונה, און וואָס האָפט צו פיהלען זיך גליקליך אויך אין זיין צווייטער; אַ מאַן וואָס גלויבט, אַז די חתונה איז, ניט קוקענדיג אויף איהרע פיעלע חסרונות און געפאַהרען, נאָך אַלץ דער בעסטער אופן צו פערבינדען אַ מאַן מיט אַ פרוי, וועניגסטענס **וועניגער שלעכט** ווי אַלע אַנדערע שלעכטע אופנים.

פראָפ. פ. מאַנטאגאַצצאַ.

(איינלייטונג)

צווישען צוויי געפאהרען. —
זאל איך יא הייראטען אדער ניט הייראטען?

פאר'ן גרעסטען טייל פון אלע מענער איז, דרייסיג יאהר בסדר, דער פערלאנג נאך ליעבע דאס שטארקסטע געפיהל פון אלע מענשליכע געפיהלען. דיזעס געפיהל בעהערשט די מענער ווי א טיראן, און עס קען קיין אנדער גרענעץ ניט, ווי נור דעם שוואכען גרענעץ אין דער געשטאלט פון געזעץ-ביכער, וועלכע קיינער לעזט ניט, און אין דער געשטאלט פון געזעלשאפטליכע זיטען, וועלכע מען קען זעהר לייכט איגנארירען.

אויף וואס פאר אן אופן בערוהיגט מען דעם דאזיגען גליהענדען פערלאנג פון די מענשליכע ליידענשאפטען?

אויף דריי אופנים:

1. מען קויפט זיך ליעבע, אזוי פיעל און אזוי פיעל מאל אין מאנאט אדער אין יאהר, לויט די בעדערפעניסשען.
2. מען רויבט ליעבע.
3. מען האט חתונה.

דיזע דריי ליעבעס ארטען שיינען צו זיין הימעלווייט פערשיעדען איינע פון דער צווייטער; יא, אויפ'ן ערשטען בליק דוכט זיך אויס, אז די דאזיגע ליעבעס-אופנים זיינען דריי קאנטראסטען, וואס קענען ניט געהן צוזאמען, וואס פיהרען איינס געגען צווייטען אן אייביגען קריעג. אבער עס שיינט נור אזוי. אין א געזעלשאפט, וואו צבוע'טסטווא פיהרט דעם רודער (און אין אזא געזעלשאפט לעבען מיר היינט) לעבען די דערמאהנטע דריי ליעבעס-מעטהאדען ברידערליך צוזאמען און שלאפען אין איין בעט. מיט דער הייבעליי אלס קאפיטאן, שווימען מיר מיט אונזער ליעבעס-

שיף דורך ים'ען פון שמוץ, כיטרע אויסמיידענדיג די שפיציגע פעל־זען פון געזעץ...

מיר גליטשען זיך אויפ'ן שטילען טייכעל פון חתונה, אבער מיר בלייבען אזוי נאהענט ביים גרינעם ברעג פון פרייער ליעבע, אז פון צייט צו צייט רייסען מיר דארט אפ א בלום... אדער אונזער שיף קוליעט זיך אויפ'ן שטורמישען ים פון פריי־רויבערישער ליע־בע, אבער אין דער זעלבער צייט זעגלען מיר אין דער לענג פון ברעג פון יענעם פאעטישען, שטיל־גן ערד'דיגען אינזעל, וואס רופט זיך „אייביגע ליעבע". און אט אויף אזא אופן זעהען מיר ביי איין טיש און אין איין בעט זנות און פאמיליען־גליק, טרייל־אזיגקייט און שבועות פון אייביגער ליעבע, מלאכים און טייוואלים. מיר זעהען זיי זיצען צוזאמען ביי דעם זעלבען טיש, פריעדליך, ברי־דערליך, אהן בושה און אהן געוויסענסביסען.

פאר'ן היינטיגען מאן האט די ציוויליזאציאן געעפענט דריי וועגען, וואס פיהרען צו ליעבע. דאכט זיך, אז ער וואלט זיך בעד־דארפט אויסקלייבען פון דיזע דריי וועגען א י י נע ם און דער מיט צופרידען זיין. אבער ניין. דעם ציוויליזירטען מאן קען מען איבערהויפט ניט צופריעדען שטעלען, ווייל אין זיין מאגען בור־טשעט דער אייביגער הונגער נאך „מעהר, מעהר, מעהר". ער האט דאריבער ניט לאנג געטראכט און איינגעווארפען די ווענט, וואס טיילען אפ די דערמאהנטע דריי וועגען, אזוי, אז איצט קען ער גאנץ בעקוועם און אהן געפאהרען זיך דורך פערשיעדענע זייטיגע סטעשקעלעך אריבער'גנב'ענען פון איין וועג אויפ'ן צווייטען. חתונה, פראסטיטוציאן און זנות שפאצירען היינט געארעמט אויף די זעלבע שטראסען; און כאטש ווען זיי טרעפען זיך אין דער עפענטליכקייט, קוקען זיי זיך אן ווי שונאים, איז אבער ווען זיי בעגעגענען זיך אין די הייזער, ווינקען זיי איינם צום צווייטען מיט גנבה'שע אויגעלעך, עסען פון איין שיסעל און שלאפען אויף איין קישען.

א טערק אדער א ציניקער וואלט געזאגט: „מילא, אז ס'איז שוין יא אזוי, זאל עס שוין אזוי בלייבען, זאל צבוע'טסטווא פיה־רען דעם רודער פון אונזער געזעלשאפטליכען לעבען און מיר וועלען

זיך געמיטהליך אַרומפאַהרען אויפ'ן ים פון שמוץ, פון ליידענשאַפט, פון היפּאָקריטסטווא.

א י ך בין אָבער ניט קיין טערק און ניט קיין ציניקער. איך גלויב נאָך אין פּאָרטשריט פון דער מאָראַל, איך גלויב נאָך אין דער ווירקונג פון ביכער און ווערטער.

ביים טיש האָב איך זעהר ליעב א פּריטאַטאַ (א מין אייער־קוכען, געמישט מיט פערשיעדענע שטאָפען) אָבער ניט אויפ'ן געביט פון מאָראַל. איך וויל דאָס „הייזעל" זעהן אויף א י י ן זייט, און דאָס פאַמיליען־הויז אויפ'ן צווייטען, ענטגעגענגעזעצטען זייט. די דריי ליעבעס־וועגען מוזען זיין שטרענג אָבגעטיילט איינס פון צווייטען און טאָרען קיינמאָל ניט פערבונדען ווערען. די פּלויטען, וואָס געפינען זיך צווישען יענע וועגען, זאָל מען ניט איינרייסען, נור פערקעהרט, מען זאָל זיי בויען אַלץ העכער, ביז זיי וועלען זיין אמת'ע, אונבעזיגבאַרע פעסטונגען.

די עהרליכע און די גליקליכע מענען בלויז אויף איינעם פון יענע דריי וועגען וואַנדערען. דער וועג פון ר ו י ב ע ר י ש ע ר ליעבע איז נור פאַר גנבים, רויבער, מערדער. אויף דעם וועג פון ג ע ק ו י פ ט ע ר ליעבע מוזען היינט, ליידער, כמעט אַלע מענער א שטיקעל צייט געהן, אַזוי לאַנג זיי האָבען נאָך ניט געפונען זייער אידעאַל. דאָך, ווי נור זיי געפינען עס, מוזען זיי אויך יענעם וועג, דעם ליעבע־פאַר־געלד־וועג, אַזוי שנעל ווי מעגליך פערלאָזען און איהם קיינמאָל מעהר ניט בעטרעטען. פאַר זיי בלייבט איצט אָפען דער ד ר י ט ע ר וועג, דער וועג פון חתונה.

איז אָבער חתונה האָבען אימער מעגליך און אימער לייכט?

ניין, זעהר אָפט איז דאָס אונמעגליך, כמעט אימער איז דאָס א שווערע שטיק אַרבייט.

א מאַן מיט עהרע בלייבט פאַר'ן חתונה־פּראָבלעם שטעהן ווי פאַר'ן שווערסטען, טונקעלסטען רעטעניש פון לעבען.

דאָס ערגסטע דערביי איז, וואָס דיזע שרעקענדיגע, נאָכדענקליכע, פאָרזיכטיגע מענער זיינען גראַד די ב ע ס ע ר ע מענער. אָפט איז זייער מורא פאַר דער חתונה אַזוי גרויס, און זייער נאָכדענקען געדויערט אָפט אַזוי לאַנג, ביז זיי ווערען זקנים און דאָס

רעטעניש בלייבט פאַר זיי אייביג ניט געטראָפען און זייער פּאַ־מיליען־היים — אייביג ניט געבויט.

די אונפּאַרזיכטיגע, די לייכטזיניגע און די גוינער קלערען ניט לאַנג. מיט איין שפרונג שפרינגען זיי אַרויף אויפ׳ן וועג פון חתונה, און שווימט אין זייער מוח אויף איין סעקונדע אויף אַ שטיקעל ספק, גיבען זיי אַ מאַך מיט דער האַנד און זאָגען צו זיך אַליין:

„עט, ניטאָ וואָס מורא צו האָבען. געהט עס ניט ווי געוואונ־שען, געפינען מיר אויפ׳ן חתונה־וועג דערנער און קראָפּיווע, איז דאָך דאָ אַ מיטעל: מען נעהמט אַ האַק און מען האַקט אויס אַ לאָך אין פּלויט, וואָס טיילט אָפּ דעם חתונה־וועג פון די אַנדערע ליעבעס־וועגען. געפינען מיט ניט אונזער גליק ביי דער אייגענער ווייב, וועלען מיר זיך קויפען ליעבע אין גאַס, ווי עס טהוען פיעלע אַנדערע, אָדער מיר וועלען נישטערען אין די הייזער פון אונזערע פריינד און אונזערע שכנים און דאָרט זוכען אונזער ליעבעס־גליק... אי, ס׳איז זנות, בעטרוג געגען אַ פריינד, אַ פערברעכען געגען גע־זעץ? אַ קליינינגקייט! די מאָראַל איז אין דיזען הינזיכט ניט אַזוי שטרענג, דאָס פּובליקום האָט מיטלייד מיט אַ פערליעבטען, קיינער וועט מיך ניט איבערגעבען אין די הענד פון געזעץ. מאַהאַ־מעד האָט דאָך בפירוש געשריבען, אַז צו מענשען, וואָס זינדיגען אויס ליעבע, איז גאָט „גנעדיג און דערבאַרעמדיג“...

איך בין אָבער ניט מאַהאַמעד און דאַריבער ווינש איך מיט מיין גאַנצער זעעלע, אַז עהרליכע און קלוגע מענער זאָלען הייראַטען, כדי דער קאַפּיטאַל פון עהרליכקייט און ווייזהייט זאָל איבערגעהן בירושה אויף די שפּעטער׳דיגע דורות. און דאַריבער פּרעדיג איך און וועל פּרעדיגען ביז צו מיין לעצטען אטעהם־צוג:

„האָט חתונה! חתונה איז נאָך אַלץ בכבוד׳יגסטע, געזונדסטע און אידעאַלסטע פאָרם פון ליעבע“.

און איך בין גלייך מוסיף:

„אָבער פערהייראַט אייך גוט! ווענדעט אָן די גאַנצע קראַפט פון אייער געפיהל צו לייזען דיזע וויכטיגסטע פון אַלע לעבענס־רעטענישען! בעראַטה זיך מיט זיך זעלבסט און מיט אַלע גוטע

מעלות וואָס ליגען אין איך, בעראַטה זיך מיט די בעסטע און קליגסטע פון אייערע פריינד.

פאָלגט אויך די גוטע עצה פון יענעם גרויסען אַמעריקאַנער, וואָס לעבט אין דער היסטאָריע אונטער דעם נאָמען בנימין פראַנק־לין: נעהמט אַ בלאַט פּאַפּיר און קנייטשט עס צוזאַמען אין צוויי העלפטען, אַזוי, אַז איהר זאָלט האָבען צוויי אָבגעטיילטע רובריקען. אויף איין רובריק שרייבט אויף אַלע גוטע זאַכען, די גאַנצע הכנסה, וואָס איהר ערוואַרט צו קריגען אין אייער חתונה; אויף דער צווייטער רובריק פערצייכענט אַלס שלעכטע זאַכען, אַלע אונבעקוועמ־ליכקייטען, אַלע אונגליקען, בקיצור, די גאַנצע הוצאה, וואָס איהר ערוואַרט, אַז די חתונה־ביזנעס זאָל אייך קאָסטען. רעכענט צו־זאַמען ביידע רובריקען, ציהט די אונטערשטע שורה, ציהט דעם באַלאַנס און זעהט וואָס איהר האָט מעהר: הוצאות אָדער הכנסות.

מאַכט אָבער ניט קיין טעות אין חשבון! ווי לייכט קען ביי אַ פערליעבטען פּאַסירען, צו שרייבען אויף דער הכנסה־רובריק זאַ־כען, וועלכע זיין בעשערטע האָט ניט, אָבער ער, דער פער־ליעבטער, זעהט זיי ביי איהר יאָ. אַזאַ בילאַנץ איז גרונד־פאַלש, און דעם טעות ענטדעקט מען געוועהנליך צו שפּעט, ווען דאָס פאַ־מיליען־גליק איז שוין באַנקראָט...

די חתונה־פּראָבלעמע דאַרף מען פריהער פּרופען אויספאָרשען מיט די אויגען, דאַן מיט'ן מיקראָסקאָפּ, און צום שלום מיט'ן טע־לעסקאָפּ. מיט די אויגען קען מען בעטראַכטען די דיקע, אויבער־פלעכליכע דעק פון רעטעניש. מיט'ן מיקראָסקאָפּ קענט איהר אריינדרינגען אין רעטעניש גופא, שטודירען אייער ליעבע, צעגלי־דערען אייערע צווייפלען און האָפנונגען. מיט'ן טעלעסקאָפּ, ווי־דער, קענט איהר קוקען אין דער צוקונפט, ווי אַ נביא פאַרויס־פיהלען, וואָס עס קען מיט דער צייט פון אייער ליידענשאַפט ווערען און וואָס פון דער ליעבע וועט זיך אויסלאָזען.

און ווען איהר האָט שוין בענוצט אייערע אויגען, אַ מיקראָס־קאָפּ און אַ טעלעסקאָפּ און ווילט זיך אייך נאָך לעזען מיין בוך אויך, וועט איהר אין איהם הערען די שטימע פון אַ מאַן, וואָס האָט זיך געמאַכט די פרוי פאַר דעם וויכטיגסטען טייל פון זיין שטודיום, וואָס קען די פרוי אַלס דעם בעסערען טייל פון

דער מענשהייט, וואָס האָט זי אימער געליעבט מעהר ווי אַלע אַנ־דערע בעשעפענישען אויף דער ערד, און וואָס גלויבט נאָך עד היום, אַז די פרוי איז דער אָריגינעלסטער און רייכסטער קוואַל פון מענש־ליכען גליק.

„איך וויים, אַז אפילו נאָכדעם ווי איהר האָט אָנגעווענדעט אַלע מעטהאָדעס פון קריטיק; נאָכדעם ווי איהר האָט די חתונה־פּראָבלעמע שטודירט מיט די אויגען, מיט'ן מיקראָסקאָפּ, מיט'ן טעלעסקאָפּ און אין מיין בוך — אַז אפילו דאַן קענט איהר נאָך אַלץ מאַכען אַ טעות. אָבער דאַן קענט איהר זיך ווענינגסטענס ניט מאַכען קיין פאָרוואורפען, דאַן וועט אייער חרטה ניט זיין קיין פערצווייפעלטע זעלבסט־אַנקלאַגע, ווייל איהר וועט דאַן האָבען דעם בעוואוסטזיין, אַז איהר האָט געטהאָן דאָס מענשען־מעגליכע, צו ווערען י אָ גליקליך. מיט אַ רוהיגען געוויסען, מיט אַ ניט־געבראָכען שטאָלץ קען מען אַ גאַנצעס לעבען אָנהויבען אויף דאָס ניי.

„אפילו די טיכטיגסטע און ערפאַהרענסטע קאַפּיטאַנען ליידען אַמאָל שיפּברוך, מעג דאָס שיף זיין ווי גוט געבויט און מעג עס האָבען דעם בעסטען קאָמפּאַס. אַ שיף מיט אַ גוטען קאַפּיטאַן און אַ גוטען קאָמפּאַס ק ע ן אונטערגעהן. אָבער אַ שיף מיט אַ שלעכטען קאַפּיטאַן און אַ שלעכטען קאָמפּאַס מ ו ז אונטערגעהן. און די יעניגע מענער, וואָס האָבען חתונה אין איילעניש, לייכט־זיניג, נאָך איידער זיי האָבען געפּרופט זיך אריינטראַכטען טיעף און גרינדליך אין דער פערפּלאָנטערטער פּראָבלעמע פון פאַמיליען־לעבען, זיי זיינען געגליכען צו אונוויסענדע, שכור'ע קאַפּיטאַנען, וואָס וואַגען זיך אָהן אַ קאָמפּאַס ארויס אויפ'ן שטורמישסטען פון אַלע ים'ען.

די חתונה אין דער מאָדערנער געזעלשאַפט.

פאַרהאַן פערשיעדענע אופנים, ווי אַ מאַן פעראייניגט זיך מיט אַ פרוי, מיט'ן צוועק צו דערהאַלטען דעם מענשליכען מין. אַלע אופנים זיינען ניט בעזאָנדערס גוט. אָבער פון אַלע איז די חתונה דער „וועניגער שלעכטער" אופן, ווייל די חתונה איז דער רעזולטאַט פון אַ לאַנגער היסטאָרישער ענטוויקלונג און פון פיעלע מאַטעריעלע, מאָראַלישע, רעליגיעזע און געזעצליכע עלעמענטען.

דער אַלטער מנהג אַוועקצוריבען פרויען, די הייליגע ווערטער פון נביאים, די געוואַלדטהאַטען פון די אַמאָליגע אַדעליגע, געלד-אינטערעסען, ליעבעס-אינטערעסען — פון אַלע דיזע הייליגע און ניט-הייליגע זאַכען זיינען פערבליבען שטיקלעך אויפ'ן מזבח פון חתונה. אָבער איידער די אַלע זאַכען האָבען זיך פערבונדען צו אַ גאַנצער פאָרם, צו אַ סיסטעם, איז געקומען דער ווילדער, טהירישער מענש און האָט תאווה'דיג אויסגערופען: דאָס אַלעס איז מיין אייגענטום! און ער האָט מיט זיינע האָריגע הענד צונויפגעמישט דאָס געטליכע מיט דעם מענשליכען, דאָס ריינע מיט דעם שמוציגען, ביז עס איז ענטשטאַנען אַ מישמאַש, אַ כאָאָס פון העכסטע מאָראַל-פּרינציפּען און ניעדריגסטע ליידענשאַפטען. דעם דאָזיגען האָט מען אַ נאָמען געגעבען: חתונה.

די חתונה אינסטיטוציע איז אַ פאַקט. עס איז נאַריש צו פערדאַמען איהר און עס איז אונמעגליך צו פערבייטען איהר פאַר עפּעס בעסערעס. עס בלייבט דאַריבער נור איין זאַך פאַר אונז: צו בעטראַכטען איהר אַלס די יעניגע געשלעכטליכע פערבינדונג, וואָס איז „וועניגער שלעכט" פון אַלע אַנדערע געשלעכטליכע פערבינדונגען, און פּרובירען איהר בעסער און בעסער מאַכען:

„פרייע וואהל ביי מאן און פרוי, אויפגעקלעהרט דורך די פערנונפט“.

* * *

ניט דער פירשט און ניט דער פראָלעטאַריער נויטיגען זיך אין מיין בוך.

דער פירשט הייראט געוועהנליך פיעל אונגליקליכער פון אלע בירגער פון זיין לאַנד, אָהן ליעבע און אָהן סימפּאַטיע, בלויז אויס פּאָליטישע אורזאַכען. פאַר איהם קומט פריהער פאַר אלץ דער טראָהן, און דאַן ערשט קומט די פאַמיליע. ער קען זיך נאַטירליך טרייסטען אין די זינדיגע ארעמס פון הויף־דאַמען אָדער ער קען, אין בעסטען פאַל, הייראטען „מארגאנאטיש“, דאָס הייסט, ניט ווי עס שטעהט איהם אָן. אָבער געוועהנליך צוברעכען זיך דעם קאָפּ וועגען זיין חתונה ניט ער, נור זיין מיניסטער, זיינע בעאַמטע און צייטונגסלייט. פאַר איהם איז, אלזאָ, „די קונסט חתונה צו האָבען“ גאָר קיין קונסט ניט.

גליקליכער פון פירשט איז אין דער בעציהונג דער פּראָלע־טאַריער. ער קען הייראטען די, וועלכע ער ליעבט, און ביים אויס־קלייבען זיין לעבענס־בעגלייטערין וואָלט איהם די עצה פון א מאן וואָס האָט פיעל געליעבט און פיעל געזינדיגט, זעהר גוט צו ניץ געקומען. אָבער א פּראָלעטאַריער לעזט ניט קיין ביכער, ווייל זיי קאָסטען צו טייער פאַר זיין אָרימען טייסטער. און אפילו ווען ער איז יאָ א פריינד פון גוטע ביכער, לעזט ער זיי דאָך ניט, ווייל ער האָט פשוט קיין צייט נישט און ווייל די שווערע ארבייט פאַר׳ן טעגליכען ברויט פערטעמפּט זיין גייסט.

איך שרייב, אלזאָ, מיין בוך ניט פאַר פירשטען און ניט פאַר פּראָלעטאַרישע לוין־שקלאַפען, נור פאַר יענע, וואָס שטעהען אין דער מיט צווישען יענע צוויי עקסטרעמען פון דער געזעלשאַפט און אין וועלכע עס קלאַפּט דער אמת׳ער נערוו פון א פאָלק. דיזע מיליאָנען מענשען וועלען מיין בוך לעזען.

און איצט פרעג איך: ווי אזוי פערבינדען זיך דיזע מיליאָנען מענער און פרויען?

אויף פערשיעדענע וועגען. אָבער נור איין וועג איז אין איינ־קלאַנג מיט דער מאָראַל און אין האַרמאָניע מיט דער רעליגיאָן:

די חתונה. זי איז דער איינציגער געזעצליכער פונדאמענט, אויף וועלכען עס בויט זיך אויף די פאמיליע. אַלע אַנדערע סאָרטען געשלעכטליכע פערבינדונגען זיינען אַ מין קאָנטראבאנד־סחורה, וועלכע מען מוז זוכען אויף זייטיגע, פערבאָטענע וועגען.

מען קען זאָגען, אז וואָס מעהר עס געפינען זיך אין אַ געזעל־שאפט פערהייראטע פאָרלעך און וואָס וועניגער עס געפינען זיך דאָרט פרייע־ליעבע׳ניקעס, אַלץ מאָראלישער און ציוויליזירטער איז די דאָזיגע געזעלשאפט. מענער וואָס גלויבען אין פרייע ליעבע, זיינען אַ געפאהר פאר דער געזעלשאפט, סיי די וואָס זוכען ליעבע אויף דער גאַס, סיי יענע וואָס כאפען זיך אריין אין פרעמדע היי־זער און גנב׳ענען אוועק די ליעבע ביי זייערע פריינד און שכנים.

וואָלט די היינטיגע געזעלשאפט ניט ארומגעגאנגען מיט אַ קראַנקהייט, וואָס רופט זיך געלד־פיבער, ווי גוט וואָלט איהר גע־ווען! אמת, די ליידענשאפט צו זיין רייך איז אזוי אַלט ווי די וועלט אליין. אָבער אין אונזער צייט האָט דיזע געלד־קראַנקהייט זיך אזוי פערשפרייט, אז מען קען איהר שוין אָנרופען עפּידעמיע, ווי מען רופט סקארלאטינע און כאָליערע, און זי, די געלד־קראַנק־הייט, האָט מעהר ווי יעדע אַנדערע סיבה, אונטערגעגראָבען די וואָרצלען פון דעם הייליגען בוים, וואָס רופט זיך הייראט.

אונזערע לעבענס־בעדערפענישען זיינען געוואקסען אין דער־זעלבער מאָס, ווי עס איז געוואקסען אונזער בילדונג און סאָציאַלע ענטוויקלונג. בעזאָנדערס שטארק זיינען געוואקסען אונזערע גייס־טיגע בעדערפענישען, אונזער חשק צו אַמוזירען זיך, צו בעפריע־דיגען אונזער געמיטק, אונזערע נערווען, אונזער עסטעטישען גע־שמאַק. די קאָסטען פון לעבען זיינען פאר אונז געוואָרען פיעל, פיעל טייערער, בעת די קוועלען פון אונזערע הכנסות פליסען פונקט אזוי שוואך ווי פריהער. מיר, די מענשען צווייטע און דריטע קלאַס, זיינען זעהר אָרעם, פיעל אָרימער ווי עס זיינען געווען אונ־זערע טאַטעס און אונזערע זיידעס. פון׳ם וויגעלע ביז צום גרי־בעלע דריקט אונז די לאַסט פון אונזערע פאמיליען־זאָרגען, פלאָגט אונז די בוכהאַלטעריע פון אונזער היים, וואו די הכנסות ווילען קיינמאָל ניט באַלאַנסירען מיט די הוצאות. דיזע זאָרגען פער־

דאַרבען אונז יעדע פרייד און צושטערען די פרעהליכע פּאַעזיע פון אונזער לעבען.

אַלע, אַלע זיינען מיר איינגעלאַדען צו דעם פרעהליכען באַנ־קעט, וואָס די מאָדערנע ציוויליזאַציאָן האָט פאַר אונז צוגעגרייט, און אַלע געהען מיר צום באַנקעט. אָבער מיר זיינען גלייך צו יענעם אָרימען בעאַמטען, וואָס האָט, אוים העפליכקייט, זיך גע־לאָזט מיטשלעפּען צו אַ באַנקעט פון מיליאָנערען, און טאַנצענדיג צווישען עולם און טרינקענדיג דעם טייערען שאַמפּיין, זוכט ער שטילערהייט מיט דער האַנד אין קעשענע, וואו עס געפינען זיך בלויז עטליכע קוואָדערס. און טאַנצענדיג און טרינקענדיג, מאַ־טערט איהם דערוייל דער שרעקליכער געדאַנק: מיט וואָס וועל איך בעצאָהלען דעם ביל?

אייגענטליך זאָל נור די ליעבע פיהרען צו הייראַט. אָבער געוועהנליך איז זי, די ליעבע, דוקא דער גאָר לעצטער גאַסט, וועל־כען מיר לאַדען איין צו אונזער חתונה, ווערהענד דאָס געלד איז דער ערשטער מחותן, און אָהן זיין איינווילינגונג קענען זיך חתן־כלה גאָר ניט צוזאַמענקומען.

געלד, געלד און ווידער געלד שפּיעלט די ערשטע פידעל אויף די מייסטע חתונות.

הייראַטען מיינט אָרימער ווערען, ווען די כלה ברייגגט ניט מיט קיין נדן, וואָס זאָל העלפען אויפהויבען דעם פאַמיליען־נעסט. הייראַטען מיינט זיך מיט פערמאַכטע אויגען אריינשטירצען אין אַ טונקעלען, גרונדלאָזען אָבגרונד. הייראַטען מיינט זיך זעלבסט פעראורטיילען צו די גיהנום־ליידען פון אָרימקייט, פון מאַנגעל, און אויך די צוקונפטיגע קינדער פעראורטיילען צו דיזער שטראָפע.

עס וואָלט פיעל בעסער האַרמאָנירט מיט אונזער מענשליכער ווירדע, ווען ביים אויסקלייבען אַ פרוי זאָל דער נדן פאַר אונז קיין שום ראָלע ניט שפּיעלען. אַ נאָך פיינערער, נאָך אידעאַלערער צו־שטאַנד וואָלט דאָס פאַמיליען־לעבען זיין, ווען מיר וואָלטען אונזער לעבענס־בעגלייטערין געקאַנט אָנבאָטען אויך אונזער ר י י כ ט ו ם צוזאַמען מיט אונזער האַרץ און אונזער האַנד, כדי צו קענען צו איהר זאָגען:

„זעה, מיין געליעבטע, אַלץ וואָס איך האָב איז דיינס און אַלץ

וואָס דו וועסט פערמאָגען, וועסטו האָבען מ י ר צו פערדאַנקען. און דאָך וועל איך אייביג בלייבען דיין בעל חוב, ווייל ד ו האָסט מיר געשענקט דיין ליעבע, וואָס איז ווערטהפולער פון אַלע אוצרות פון דער וועלט".

דאָס אַלעס איז זעהר שעהן און ערהאַבען, און יעדער מאַן, וואָס פיהלט פיזיש און מאָראַליש אַלס מאַן, וואָלט זעהר געוואָלט זיין אימשטאַנד אַזוי צו ריידען. אָבער וויפיעל מענער מעגען זיך פערגינען אַזוי צו ריידען?

זעהר ווענינע, כמעט קיינער ניט.

און דעריבער געפינען זיך אַזוי פיעל יונגע לייט, וואָס וואָל־טען גערן געוואָלט ליעבען ג ע ז ע צ ל י ך און זיך אויפבויען אַ היים, ווי עס פערלאַנגט פון זיי די מענשליכע געזעלשאַפט, אָבער זייער מורא פאַר דער צוקונפט איז אַזוי גרויס, אַז זיי פערציכטען ליעבערשט און האָבען איבערהויפּט ניט קיין חתונה. פאַר זיינע דערשראָקענע אויגען איז די טהיר אין פאַמיליען־שלאָפצימער, דיזעלבע טהיר, וואָס פיהרט צו עלענד און צו פאַלשקייט. היט ער זיך די טהיר צו עפענען.

אַלטע בחורים זיינען דאַריבער פיעל פיינערע מענשען, ווי די מייסטע פערהייראַטע מענער. זיי, די בחורים, האָבען ווענינסטענס געהאַנדעלט מיט איבערלעגונג; ניט ווענדיג הייראַטען צוליעב געלד, זיינען זיי בעסער געבליבען לעדיג, איידער הייראַטען אויס ליעבע, אָבער מיט ווענינ געלד, און דאַן פיהרען אַ לעבען, ביי וועל־כען מען ווינשט זיך יעדען טאָג דעם טויט. אָבער ביז צו וועלכען גרענעץ גרייכט די אַנשטענדיגקייט פון דיזע בחורים?

ביי די עהרליכסטע און אַנשטענדיגסטע גרייכט די אַנשטענ־דיגקייט ביז צו אַ מדרגה, אַז זיי שאָנעווען די אונשולד פון מייד־לעך און טשעפּען ניט קיין פערהייראַטע פרויען. אָבער נאָך דעם ווי זייער אַנשטענדיגקייט האָט זיך אַזוי הויך אויפגעהויבען, פאַלט זי ווידער אַרונטער, און צוואָר אויף יענע מדרגה, וואו די ליעבע ווערט בעהאַנדעלט פון געזונדהייטס־שטאַנדפונקט און ווערט, ווי אַ מעדיצין, איינגענומען צו בעשטימטע צייטען, אין בעשטימטע טעג, בעזאָנדערס אין „פּעי־דעים", ווען עס קלינגט אַן איבעריגער דאָלער אין קעשענע.

ווי אַרעם איז אזא ליעבע אין פערגלייך מיט דער עכטער ליעבע! זי איז די ערגסטע איבערזעצונג פון דעם בעריהמטען עפּישען געדיכט, וואָס רופט זיך „לעבען און ליעבע". ס'איז, ווי ווען מען וואָלט די ביבעל איבערזעצט אין האטענטאָטיש.

אָבער די, וואָס געניסען די ליעבע ווי א געקויפטע מעדיצין, אין בעשטימטע טעג, בילדען די מינדערהייט. די מעהרסטע בחורים פערלאַנגען עפּעס בעסערעס. זיי זוכען ליעבע ניט אין די גאַסען, נור אין די וואָהנונגען פון אנדערע און זייער ליעבעס לעבען איז א לעבען פון געמיינעם, פערדאָרטערישען רויב.

זנות איז די שמוציגסטע און שרעקליכסטע וואונד אויפ'ן קערפּער פון מאָדערנעם פאַמיליענלעבען. זי איז די מכה, וואָס פערשפּרייט ארום זיך דעם עקעלהאַפטען ריח פון היימישען בעטרוג און פערפּעסטעט די לופט מיט מיקראָבען פון אייפערזוכט, שכורים, פערברעכען. אַלע בעפלעקט זי, אַלע צושטערט זי.

אך און וועה וואָלט אונז געווען, ווען מען וואָלט אין אַלע פאַ־מיליען געקענט געבען די קינדער די נעמען פון זייערע ווירקליכע טאַטעס! ס'ארא שרעקליך בילד פון פערראַטה און צבוע'טסטוואָ וואָלט זיך פאר אונז ענטפּלעקט. ס'ארא לאַנגע נעזער די ביאָלאָגען וואָלטען עס געקראָגען, יענע חכמים וואָס שטודירען די ערבשאַפט געזעצען און דארפען בעשטימען א געשטאָרבענעם'ס אמת'ע יורשים! די בירגערליכע, די מענשליכע געזעלשאַפט וואָלט פאר אונז פּלוצ־לינג געשטאַנען אָהן א מאַסקע, אלס איין געמיינע באנדע פון פאַלשע געלד־מאכער, און די לייבער פון די פרויען וואָלטען זיך פאר אונז ענטפּלעקט אלס א פאַבריק פון לויטער פאַלשע גאָלד־שטיקלעך!

אָבער די קינדער, וואָס ווערען געבוירען, זאָגען ניט אויס פון חדר. זיי בעגריסען דאָס לעבען בלויז מיט טרערען, אָבער ניט מיט רייד, און די קערפּערס פון די פרויען דערצעהלען אויך גאָר ניט, נור זיי זעצען פאָרט זייער ארבייט צו פערפלייצען די וועלט מיט פאַלשע געלד.

פאר דיזען בעטרוג, פאר דיזע ריעזיגע ממזרים־פאַבריקאַציע פעראורטייל איך די פרוי ניט מעהר ווי דעם מאַן.

ווען א מאַן גרייפט אָן א פרוי און שפּרייט אויס א נעץ פאר

איהר אונשולד, טהוט ער ניט מעהר ווי רעכט. אז די געזעלשאפט דערלאָזט ניט, אז ער זאָל חתונה האָבען, טו פאר וואָס זאָל ער ניט טאָרען זוכען זיך ליעבע אויף אַן אונגעזעצליכען אופן? שרייען ניט אַלע ארבייטער פון דער וועלט, אז זיי האָבען א רעכט צו קריגען ארבייט? און איז דען ניט די ליעבע די הייליגסטע, די וויכטיגסטע פון אַלע ארבייטען? אָפפערט ניט יעדער אינדיווי־דואום פאר דער ליעבע זיין גאַנצע נאטור און גיט איהר אָפּ זיין גאַנצע ווילענסקראפט?

אי, די פערהייראטע מענער? מען טהוט זיי דערמיט אָן אומרעכט? טו זאָלען זיי זיך וועהרען געגען די אָנגריפען, וואָס בחורים מאַכען אויף זייער פאמיליען־גליק! זיעגען זיי, זיינען זיי גערעכט. ווערען זיי בעזיעגט, איז א בעוויין, אַז זיי זיינען לאַ יצלח׳ס און האָבען קיין רעכט ניט צו בעקלאָגען זיך.

און פאר וואס זאָלען די אָרימע פרויען ניט טאָרען אונטער־ברעכען די לאַנגווײלע פון זייער פאמיליען־לעבען דורך א קליינע עקסקורשאָן אין לאַנד פון פרייע ליעבע? זיינען זיי דען ניט אין די מייסטע פעלען צוגעשמידט צו א מאַן, וועלכען זיי ליעבען ניט? ווערען זיי דען ניט אין די מייסטע פעלע פערשאַכערט פון זייערע עלטערען ווי א שטיק סחורה? קויפט זיי דען ניט אין פיעלע פעלע דער מאַן אויף וואָג, לויט דעם געוויכט פון זייער נדן? און האָבען ניט דיזע פרויען א רעכט אויף ליעבע?

און אויך יענע פרויען, וואָס האָבען יאָ געהייראַט אוים ליעבע, וואָס האָבען זיך ארייגעוואָרפען אין די אָרעמס פון א געליעבטען און איהם אויף אייביג אָװעקגעשאָנקען זייער הארץ, זייערע גע־דאַנקען, זייערע חושים, האָפענדיג, אז נאָך דער חתונה וועט זייער ליעבעס־טרוים אייביג אָנהאַלטען און זייער מאַנ׳ס געטריישאפט וועט דעם טויט אַליין אריבערלעבען — האָבען דען ניט דיזע פרויען א רעכט אויף נקמה, ווען, שוין עטליכע מאָנאַטען נאָך דער חתונה, געפינען זיי זייער געליעבטען מאַן אין די אָרעמס פון אַן אַמאָ־ליגער געליעבטער אָדער גאָר אין בעט פון א דיענסטמיידעל?

אָט אזוי זעהען אוים די פאמיליען־דראַמען, ווי מיר זעהען זיי טאָג־טעגליך אויפגעפיהרט אויף די אונצעהליגע קליינע ביהנעם, וואָס רופען זיך פאמיליען־היימען. אויף דיזע ביהנעם אבער

— מיר מוזען גערעכט זיין און זיך היטען פון איבערטרייבונגען.
— ווערען אויפגעפיהרט מעהר בורלעסק־שפּיעלען ווי אמת'ע קאָ־מעדיעס און מעהר קאָמעדיעס ווי די טראַגעדיעס. זעהר זעלטען שפּיעלט זיך דאָרט אָפּ א ווירקליכעס טרויערשפּיעל, ווייל צו די־זען העכסטען סאָרט דראַמאַ דאַרף מען האָבען העלדען, און העל־דען געפינען זיך זעהר, זעהר ווענעג אין אונזער מאָדערנער גע־זעלשאַפט. סטילעט און רעוואָלווער שפּיעלען אין דער געשיכטע פון חתונות נור א צופעליגע ראָלע. די געוועהנליכע „טולם", וואס ווערען געברויכט אויף די היים־ביהנעס זיינען: קליינליכע נקמה, אַן אויג פאר אַן אויג, א בעטרוג פאר א בעטרוג, א געמיינהייט פאר א געמיינהייט. דו פערפיהסט מיין פרוי, פערפיהר איך דיין פרוי. דאריבער געפינען זיך אין אונזער געזעלשאַפט אזוי פיעל „דריי־עקיגע" און אויך „פיער־עקיגע" חתונות (איין מאַן מיט צוויי אדער דריי פרויען אָדער א פרוי מיט א מאַן און מיט א „הויזפריינד").
היינטיגע מענער זיינען ניט קיין העלדען. מענער, וואס, אוים מורא פאר א סקאנדאל, מאכען זיך פאר בלינד און פאר טויב, זיינען היינט גאָר ניט קיין זעלטענהייט.
יאָ, מען וויל היינט לעבען און ל אָ ז ע ן לעבען. מען וויל די מאָדערנע, עדעלע פּרינציפּען פון קאָמוניזם אריינטראָגען אויך אין פאמיליען לעבען און אויפהענגען דאָרט די פאָהן מיט'ן פּאַ־ראָל: אַלע מענשען זיינען גלייך — אונאַנשטענדיג...
טריילאָזיגקייט און פערראַטה זיינען ניט די איינציגע ווערים, וואס פרעסען די געביידע פון פאמיליען־לעבען, שונאים פון פאַ־מיליען לעבען זיינען אויך: מחלוקות צווישען מאַן און ווייב, וואס קומען געוועהנליך דערפון, וואס דאָס פּאָר פּאַלק האָט פּ ע ר־ש י ע ד ע נ ע פּיזישע און גייסטיגע בעדערפענישען; דער גע־שלעכטליכער שטאַנד, ווען דער מאַן האלט זיך פאר עפּעס בע־סערעס ווי זיין פרוי; די שרעקליכע אונאיינינקייט צווישען גע־פיהל און פערשטאַנד, וואס פיהרט אָפּט צו די שווערסטע פאמי־ליען־קאטאסטראפען, צו מאָרד אָדער צו גט, עס ווענדט זיך, צי דער געפיהל איז געווען שטאַרקער פון פערשטאנד, אדער פערקעהרט. א חוץ די אַלע צושטערער פון חתונה קומען נאָך די קרובים פון מאַן'ס צד און פון ווייב'ס צד, און פיהרען צווישען זיך א קריג

אויף זייער אייגענעם חשבון, און דאָס פערפלאָנטערט נאָך מעהר די לאַגע. די קריגערישע קרובים לאָזען בשום אופן ניט צו, אז צווי־שען פּאָר פאָלק זאָל ווערען א שלום בית, נור פערקעהרט, ווי נור זיי דערזעהען א וואונד אין פאמיליען־לעבען, נעהמען זיי און פער־סמ'ען איהר, ווי נור זיי בעמערקען אין פאמיליען־לעבען א מכה וואס האָט זיך אביסעל פערהיילט, נעהמען זיי און רייסען איהר צוריק אויף.

מחלוקות אין פאמיליען לעבען איז אפילו א זעלטענהייט, אָבער נאָך א גרעסערע זעלטענהייט איז שלום אין פאמיליען לעבען. מען קען זאָגען, אז די מייסטע חתונות זיינען א בעוואָפענטער פריע־דען.

די חתונה, ווי זי איז היינט, איז פון אלע וועגען, וואס פיהרען צו א פערבינדונג צווישען א מאַן און א פרוי, דער „ווענינער שלעכטער" וועג; אָבער די חתונה דארף און קען זיין פיעל בעסער ווי בלויז ווענינער שלעכט; זי קען, אויב זי איז נור א ריכטיגע, זעהר פיעל ביטראָגען צו דער פערגרעסערונג פון מענשליכען גליק. און דאָס, די פערבעסערונג און פערפאָלקאָמענונג פון פאמיליען־לעבען איז נאָך אלץ דער העכסטער און שעהנסטער ציעל פון מענש־ליכען פארטשריט.

וואס נוצט עס אונז, וואס מען קען שוין דורכפליהען דורכ'ן רוים מיט א שנעלקייט פון 200 מייל אין דער שטונדע, וואס מען קען ארומרייזען ארום די וועלט אין צוויי מאָנאטען, וואס מען קען שוין רעדען דורך א טעלעפאָן און דורך א טעלעסקאָפּ זעהען שטערען וואס ליגען צוואנציג מיליאָן יאָהרען ווייט פון אונז — וואס נוצט דאָס אלעס, ווען דאָס ריין מ ע נ ש ל י כ ע גליק, די ליעבע צווישען א מאַן און ווייב, ווערט דורך דעם ניט גרעסער אויף די ווערטה פון א סענט?

די חתונה, ווי זי איז היינט, קען אונז גליקליך מאכען נור ווי א געווינס אויף דער לאָטעריע. א מ אָ ל געווינט מען, אָבער מייסטענס פערשפּיעלט מען. ווער עס רעדט ארוים די פאטאלע ווערטער „הרי את", דער ווארפט ארויף אויפ'ן וואגשאָל פון גליק איין קערענדעל, און אויפ'ן וואָגשאָל פון אונגליק צוויי.

די געפאהר, צו ווערען אונגליקליך נאָך דער חתונה, איז

פאַר דער פרוי א פיעל גרעסערע ווי פאַר'ן מאַן, ווייל די פרוי פערשטעהט פון לעבען פיעל וועניגער ווי דער מאַן. דאָס אונ־שולדיגע מיידעל ווערט געפיהרט צו דער חופּה ווי אַן אונשולדיג שעפּעלע צו דער שחיטה. לויט די איבערצייגונגען פון דער מאָ־דערנער זעלשאַפט, האָט אַ פרוי קיין אַנדערען בערוף ניט, ווי צו זיין אַ פרוי און אַ מוטער. אָבער אפילו דיזען שטאַנדפּונקט לערנט מען ניט דאָס יונגע מיידעל, ווי צו ווערען אַ ריכטיגע פרוי און אַ פאַלקאָמענע מוטער, נור מען שטודירט מיט איהר איין, אַז זי זאָל איהר אידעאַל געפינען נור אין אַזאַ מאַן, וואָס איז שעהן. יונג און, וויכטיגער פון אַלץ, רייך. מען שטודירט מיט איהר די געהיימע קונסט, ווי צו מאַכען יאַגד אויף דער זעלטענער חיה, וואָס מען רופט „אַ גוטער מאַן", און דאָס מיידעל געהט אויף יאַגד און כאַפּט אַ מאַן, ניט דערפאַר, כדי אליין צו ווערען גליקליך און דעם מאַן גליק־ליך צו מאַכען, נור כדי צו פערגרעסערען איהר טאַשענגעלד און, אויב נור מעגליך, ארויפצוקלעטערען אויף דעם מאַנ'ס פּלייצעס צו אַ העכערער שטופע אין דער געזעלשאַפט. לעבט אַ פערהייראַטע פרוי אנגענעהם, ווייל זי באַלד לעבען אין רייכטום; לעבט זי אין רייכטום, ווייל זי באַלד ווערען אַ מיליאָנערין. איז זי אַ בירגער־ליכע, ווייל זי ווערען אַ גרעפין. איז זי אַ גרעפין, ווייל זי באַלד ווערען אַ פּרינצעסין. דאָס זיינען די ציעלען פון אַ היינטיג מיי־דעל, און איהר גאַנצע ערציהונג האָט שטענדיג געטייטעלט מיט'ן פינגער נור אויף אַזעלכע ציעלען.

אָבער די חתונה איז ניט קיין האַנדעל. פון די טיעפּענישען פון האַנדעל און אינדוסטריע, דאַרף מען זי דערהויבען אויפ'ן שפּיץ פון יענעם באַרג, וואו עס הערשט די ריינע לופט פון אמת'ער ליעבע, פון אמת'ער פעראייניגונג, וואו קיינער פון די צוויי פער־בינדעטע אינדיווידועון זאָל מעגען דענקען:

„דו האָסט מיך געקויפט".

„איך האָב מיך פערקויפט".

די געשלעכטליכע אויסוואהל אין דער חתונה.— די קונסט גוט צו וועהלען.

אויף צוויי וועגען קומט מען צו צו דעם שרעקליכען „יאָ“, וואָס פערבינדט אונז מיט א צווייטען וועזען, צו יענעם פאַטאַלען וואָרט, וואָס ענטשיידעט איבער אונזער גליק און אונגליק, וואָס קען פון דער ערד מאַכען א גן עדן אָדער א גיהנום.

אָבער די ליעבע קומט צוערשט, און דאַן קומט די חתונה, אָדער פריהער קומט די חתונה און דערנאָך ערשט די ליעבע.

וועלכער פון דיביידע וועגען איז דער בעסערער, וועלכער פיהרט זיכערער אין גן עדן אריין?

טעאָרעטיש קען מען אויף דער פראַגע זעהר שנעל ענטפערען: „פריהער ליעבען, דאַן הייראַטען“.

אין דער פראַקטיק אָבער געהט עס ניט אימער צו אזוי. פיעלע חתונות, וואָס זיינען געשלאָסען געוואָרען אוים ליעבע, לאָזען זיך אוים זעהר שלעכט, וועהרענד א סך פערנונפט־חתונות, ביי וועלכע דער פערשטאַנד האָט פיעל העכער גערעדט ווי דאָס הארץ, האָבען א זעהר גליקליכען שלום.

ווארום איז דאָס אזוי? אויב די טעאָריע איז נור א ריכטיגע, דארף זי דאָך אויך קענען הארמאָנירען מיט דער פראַקטיק, און אויב די פראַקטיק בעווייזט דאָס געגענטייל פון דער טעאָריע, איז דאָך דאָס א בעוויז, אַז די טעאָריע איז ניט קיין ריכטיגע.

דער דאָזיגער ווידערשפרוך ווערט זאָפאָרט קלאָהר, ווען מען בערעכענט, אַז דער געוועהנליכער, אלטעגליכער וואונש, צו בעזיצען א ווייבליך וועזען, ווערט שוין אָנגערופען ליעבע. דיעזער געוועהנליכער וואונש נאָך א ווייב, דיזער געשלעכטליכער נאַטור־

טרייב איז אָבער אין דער אמת'ן ווייט ניט גענוג צו קענען אַ פּאָר פּאָלק אויף שטענדיג גליקליך מאַכען. טיילט אָפּ ליעבע פון זינליכקייט, און גיט יעדער פון זיי איהר ריכטיגען נאָמען, און דער שיינבאַרער ווידערשפּרוך צווישען דער דערמאָהנטער טעאָריע און פּראַקטיק פערשווינדט זאָפאָרט.

„ערשט די ליעבע און דאַן די חתונה".

דאָס איז אַ הייליגע, הערליכע דאָגמאַ, וואָס קען די גאַנצע מענשהייט גליקליך מאַכען, וואָלט מען זי ניט אַזוי אָפט פאַלש אויסגעטייטשט און פאַלש אַנגעווענדעט.

אויך דער פערברענדסטער, געוויסענלאָזעסטער פרייע־ליעבע'ניק קען אַמאָל וועהלען דעם וועג, וואָס פיהרט צו דער חופּה, אויך ער קען אויף קיין שום אַנדער וועג ניט דערגרייכען אין שלאָפצימער פון אַ ליידענשאַפטליך געליעבטע פרוי. גליהענדע ליידענשאַפט האָט שוין אָפט פון גרעסטען חתונה־פיינד געמאַכט אַ פאַמיליען־פאָטער.

אַזאַ אויסוועג, וועלכען אַ פרייע־ליעבע'ניק וועהלט בלויז אויס נויט אָבער ניט אויס איבערצייגונג, איז נאַטירליך זעהר אַ געפעהרליכער און נור צו אָפט איז דער סוף דערפון אַן אונגליק, אַ קאַטאַסטראָפע. אָבער מאַנכעס מאָל לאָזט זיך דערפון אויס אַ גליקליך פאַמיליען־לעבען. מיט דער צייט קומט צו צו דער געשלעכטליכער זינליכקייט דאָס געפיהל פון הארץ און נאָכ'ן ערשטען תאווה־שכרות בלייבט נאָך יענע צאַרטע ליעבע, וואָס איז ווי אַ שאַמפּיין נאָך אַ פעטען מאָהלצייט. די פערוואַנדלונג פון תאווה אין ליעבע איז אַ שווערע פּראָבלעמע, אָבער אַן אַנשטענדיגער פרוי געלינגט ניט גאָר זעלטען דיזע פּראָבלעמע צו לייזען. נאַטירליך מוז אַ פרוי, וואָס ווערט געשטעלט פאַר אַזאַ פּראָבלעמע, זיין ניט קיין געוועהנליכע צוועלף־אין־אַ־טוצענד־פרוי. זי מוז האָבען אַ גרויסען נדן פון געפיהלען און געדאַנקען, און דיזער נדן מוז ביי איהר בלייבען, אפילו ווען די ערשטע ליידענשאַפט האָט זיך אָבגעקיהלט און די יוגענד־שעהנקייט האָט געמאַכט פּלאַץ פאַר די קנייטשען פון אַלטקייט. נאָך האַרמאָנישער קען ווערען אַזאַ חתונה, ווען דער מאַן איז אויך אַ העכערער מענש מיט העכערע געפיהלען און געדאַנקען, וואָס פערשטעהט דעם ווערטה פון נשמה־

מעלות און שעצט אין אַ פרוי ניט נור איהר אויסערליכע שעהנקייט, נור אויך די אידעאַליטעט פון איהר נשמה.

אָבער מענשען מיט העכערע געפיהלען און אויסגעוועהלטע נשמות זיינען ניט דער כלל, נור אַן אויסנאַהמע. די גרויסע מאַסע מענער און פרויען, וואָס זיינען אויפ׳ן וועג פון פּראָסטער ליידענשאַפט געקומען צו דער חופה, געפינען זעהר שנעל אוים, אַז ס׳איז געווען אַ שפּיעל פאַר׳ן טייוועל, און נאָכדעם ווי די ערשטע ליידענשאַפטליכע גלוט האָט זיך ביי זיי אויסגעלאָשען, עפענען זיך ביי זיי די בלאָטיגע זומפּען פון לאַנגוויילע. אַמאָל געלינגט עס דער פרוי, דורך קאָקעטישע קונצען, פון צייט צו צייט אויף דאָס ניי די האַלב פערלאָשענע פונקען אויפצולעבען, אָבער אייביג קען דאָס ניט געהן, און מייסטענס ווערט אַלץ שטאַרקער דער עקעל פון מאַן, וואָס מעהר די פרוי בעמיהט זיך איהם צו ערמונטערען.

אַ חתונה, וואָס איז געבויט בלויז אויף קערפּערליכע תאוות, וואָס לעבט בלויז פון ניט־געזונטען ברויט, וואָס רופט זיך ליידענשאַפט, אַזאַ חתונה איז אָרעם און פערעכטליך, זעלטען ברענגט זי אונז נשמה־פריעדען און נאָך פיעל זעלטענער אייביג־געדויערענדעס גליק. אויפ׳ן גרונד פון די געמיינסטע און מיאוסטע נאַטורען דרעמעלט אויך אַ מין פערלאַנג צו געניסען אַ חוץ קערפּערליכע בעפרידיגונג, אויך אביסעל תענוג רוחני. פונקט ווי אַ חזיר ראַיעט זיך דער מענש אין בלאָטע, אָבער פון צייט צו צייט פערווילט זיך איהם אַ באָד, און גראָבענדיג זיך אין מיסט, וואַרפט ער ווען ניט ווען אַ בליק צום הימעל. אַ חוץ דעם ווערט אפילו דאָס עגאָאיסטישסטע הארץ אביסעל פערפיינערט, ווען עס דערפיהלט פאָטער־ אָדער מוטער־פליכטען, דאָס געפיהל פון פעראַנטוואָרטונג דערהויבט אַ מענשען און זיין טהירישע נאַטור קריגט אַ מענשליכע יאָדרע. דאָס געטליכע פון פאַמיליען־לעבען שטופּט זיך אריין מיט געוואַלד אפילו אין די נידריגסטע נשמות, דערוואַרמט זיי, דערהויבט זיי און דעקט אויף איבער זייערע קעפּ אַ שטיק פון אייביגען הימעל.

וועה צו דעם מאַן, וואָס דענקענדיג איבער זיין פרוי, קומט ער צום שלום:

„מיין פרוי איז בלויז מיין ווייב“.

נאָך ערגער איז, ווען אַ פרוי, בעטראַכטענדיג אין אַ שלאָפ־לאָזער נאַכט איהר כראָפּענדען מאַן, קומט צו דער שרעקליכער איבערצייגונג:

„מיין מאַן איז בלויז אַ מאַן“.

* * *

ניטאָ קיין מאַן, וואָס זאָל פאַר זיינע פריינד, צי אפילו פאַר זיין אייגען געוויסען, מודה זיין, אַז ער הייראַטה אַ מיידעל בלויז צוליעב איהר קערפּער. בושה און שטאָלץ דערלאָזען עס ניט. און אפילו ווען מיר זיינען טיעף אין הארצען איבערצייגט, אַז די מאַכט וואָס ציהט אונז צו אונזער כלה איז נור איהר שעהנע טאַליע אָדער איהר פולער בוזעם, נארען מיר זיך אליין אָפּ, און מיט דער הילף פון יענע קונצען, מיט וועלכע מיר שמינקען אונזערע העס־ליכע טהאַטען, מיט וועלכע מיר בעטריגען אונזער אייגען געוויסען, קומען מיר כלומרשט צו דער פעסטער איבערצייגונג:

„איך הייראַטה איהר, ווייל איך ליעב איהר!“

אויב ס'איז שוין שווער צו אונטערשיידען מיט'ן ערשטען בליק צווישען עכטען גאָלד און טאַלמי־גאָלד, צווישען עכטע דימענטען און פאַלשע, צווישען אָריענטאַלישע פּערל און רוימישע פּערל, איז עס נאָך טויזענד מאָל שווערער צו אונטערשיידען צווישען ליידענשאַפט און ליעבע. אין דיזער שוועריגקייט, צו אונ־טערשיידען, זיינען די גרעסטע געפאַהרען פאַר'ן פאַמיליען־גליק.

אין מיינע אַנדערע ביכער האָב איך פערצייכענט עטליכע עצות פאַר הייראַטס־קאַנדידאַטען, ווי אַזוי זיי זאָלען אונטערשיי־דען צווישען דער עכטער ליעבע וואָס נעהמט אַרום די גאַנצע מענשהייט, און דער עראָטישער ליידענשאַפט וואָס בעציהט זיך בלויז אויף איין אבר*). און אַזוי, ווי לויט מיין אנזיכט, ליגט אין דיזער פראַגע איינע פון די שוויריגסטע לעבענס־פּראָבלעמען, וועל איך זיך ערלויבען עטליכע פון מיינע עצות עטוואָס שטאַר־קער צו בעלויכטען.

*) לעזט דעם בוך „די קונסט אויסצוקליבען“, פון פּראָפעסאָר מאַנ־טאגאַצאַ, וואָס ערשיינט באַלד אין אונזער פערלאַג.

* * *

גלויבט ניט צו שטאַרק דעם פּלוצלינגדיגען איינדרוק, דער אַזוי גערופענער „ליעבע אויפ'ן ערשטען בליק", בעזונדערס ניט נאָך אַ לאַנגער צייט פון פאַסטען, און גאַנץ בעזונדערס ניט, ווען איהר האָט דער געגענשטאַנד פון אייער „ליעבע" דערזעהן אויף אַ באַלל, אין באַלל־קליידונג, מיט אַ נאַקעטען בוזעם און נאַקעטע שולטערען.

בעסער נעהמט זיך צייט און בעטראַכט די בעטרעפענדע דאַמע מיט ניכטערנע בליקען און ביי אַ געלעגענהייט, ווען איהר טואַלעט און איהרע פאָרמען קענען אייך ניט פערבלענדען.

* * *

ווען אייער געשלעכטליכער אַפּעטיט איז ניט איבריג; יאָ, ווען איהר פיהלט זיך איבער־זאַט פון שטאַרקע געשלעכטליכע מאָהלצייטען, און דאָך איז די בעטרעפענדע אין אייערע אויגען שעהן און בעגעהרונגסווערטה, דאַן איז מעגליך, אַז אייער ליעבע איז עטוואָס מעהר ווי בלויז זינליכע ליידענשאַפט.

פערליעבט איהר זיך אין אַ יונג מיידעל, אָבער איהר שפּירט נאָך ניט קיין איבריג שטאַרקע לוסט צום הייראַטען, איז דאָס גלייכסטע, איהר זאָלט בעטראַכטען נאָך אַנדערע יונגע און שעהנע מיידלעך און פערגלייכען אייער מיידעל מיט די אַנדערע. בלייבט, לויט אייער מיינונג, אייער מיידעל די זיגערין אין דיזען פערגלייך, איז אַ בעווייז אַז איהר האָט איהר ליעב. אויב ניט, איז דאָס גלייכסטע, אַז איהר זאָלט וואַרטען און פּרופען אייער האַרץ, ווייל ס'איז דאָ אַ גרויסע מעגליכקייט, אַז אייער געפיהל, וואָס איהר גלויבט אַז ס'איז ליעבע, איז ניט מעהר ווי מאָמענטאַלער פלײשליכער אַפּעטיט.

די דערמאָהנטע כללים בעציהען זיך נור אויף די אַזוי גערופענע פיזישע ליעבע. אָבער איך רעד פון איהר אביסעל אויספיהרליך דערפאַר, ווייל זי, די פיזישע ליעבע, איז אימער דער ערשטער עלעקטרישער פונק ביי דער ערשטער בעגעגענונג צווישען אַ מאַן און אַ פרוי, אָבער איך ווינש, אַז זי, די פיזישע ליעבע זאָל ניט בילדען די איינציגע טהיר, וואָס פיהרט אין שלאָף־צימער פון אַ פערהייראַט פּאָר פאָלק. זי מעג בלויז זיין די טהיר צום

פּאָדערצימער. דאָ, אין פּאָדער־צימער, זאָלט איהר געדולדיג וואַר־טען ביז אייער הארץ און אייערע געדאַנקען וועלען פאַר אייך עפע־נען די טהיר צו די אינטימע צימערען, וואו איהר דאַרפט אייער לעבען לאַנג פערברענגען.

ווען אייער ליעבע איז ניט געווען קיין „ליעבע אויפ'ן ערש־טען בליק", נור נאָך און נאָך, פון טאָג צו טאָג, איז אייער סימ־פּאַטיע צום צווייטען וועזען געבוירען, געוואַקסען און אַלץ שטאַר־קער געוואָרען, ביז ס'איז פון איהר געוואָרען אַן אמת'ע ליידענ־שאַפט, דאַן ברויכט איהר ניט מיינע עצות און איהר מעגט זיי ארויסוואַרפען. איהר אליין קענט שוין דאַן אורטיילען, וואָס פאַר א נאָמען איהר זאָלט אייער געפיהל געבען. וואַקסט אייער ליי־דענשאַפט מיט דער צייט אַלץ שטאַרקער, איז עס ליעבע; קיהלט זי זיך מיט דער צייט אָפּ, איז עס זעלבסט־בעטרוג.

פיעל, זעהר פיעל ליעבעס־און הייראַטס־געדאַנקען שטאַרבען אָפּ, נאָך איידער זיי האָבען ריכטיג געלעבט; יאָ, נאָך איידער מיר האָבען צייט געהאַט ארויסצורעדען דאָס מינדעסטע וואָרט וועגען זיי צו איהר, ווענען מיר האָבען אין זינען געהאַט. אין א שטונ־דע, ווען מיר פיהלען זיך איינזאַם און געשלעכטליך הונגעריג, קען פּלוצלינג פאַר אונזער אויג ערשיינען א פרויען־געשטאַלט, וואָס רעגט אונז אזוי אויף, אז מיר זאָגען זיך: „אך, ס'אַרא שעהן, הערליך, ליעבענסווירדיג קינד דאָס איז! איך מוז איהר בע־זיצען! זי מוז ווערען מיין פרוי!"

די ערשיינונג פערשווינדט, אָבער דער איינדרוק, וואָס זי האָט אויף אייך געמאַכט, נעהמט איהר מיט מיט זיך אהיים און איהר טראָגט איהם אין אייער געהירען ווי א זיסע, שווערע לאַסט. אין אייערע ביכער, אין אייערע חלומות — איבעראַל זעהט איהר יענע פרויען־געשטאַלט.

עטליכע טעג שפּעטער געהט איהר אין גאַס און פּלוצלינג בע־געגענט איהר דיזעלבע פרויען־געשטאַלט. ס'אַרא ענטוישונג! אין אייער פּאַנטאַזיע לעבט א גאַנץ אַנדערע פרוי, ווי די, וואָס שטעהט איצט פאַר אייך. דעמאָלט, אויפ'ן באַלל, איז זי געווען אזוי שעהן, אזוי געטליך, און איצט, אין איהר געוועהנליכען טונקעל

קלייד, זעהט זי אוים אזוי פראָסט, אזוי וואָכעדיג — **איהר לאַכט** אליין איבער אייער טעות און איהר פרעגט:

„ווי אזוי האָב איך נור געקענט אזא אַלט, חעסליך, פער־וועלקט פנים אַלטען פאר שעהן און ליעבליך!?“

גוט, ווען מיר זעהען איין אונזער טעות, אין דער ריכטיגער צייט. אָבער לײדער געשעהט עס מיינסט ערשט נאָכדעם, ווי מיר האָבען שוין געמאַכט עטליכע בעזובען, געהאַט שטילע ראַנדעוואוס און שוין ארויסגערעדט ווערטער, וואָס איז שווער צוריק־צו־נעהמען.

אַלזאָ, פאָרזיכטיג, דאָן פעדראָ!

* * *

מיין ערפאהרונג זאָגט מיר, אז קיין קראַפט געהט ניט פער־לאָרען אויף אונזער ערד און קיין ענערגיע געהט ניט לאיבוד. אָבער קראַפט און ענערגיע פערענדערען זיך אין זיך זעלבסט, כאָטש קיינע פון זיי קען ניט פערשווינדען. און איצט פרעג איך זיך: וואו קומען אהין אַלע יענע תאוה׳לעך, וואָס שאַפען א מין פער־בינדונג צווישען א מאַן און א פרוי, אזוי אָפט ווי זיי בעגעגענען זיך, אין גאַס, אין טעאַטער, צי גלאַט אזוי ביי א געלעגענהייט? וואו קומען אהין די אַלע בליצען, וואָס שפּרינגען ארויס פון די אויגען ביי אזוי פיעל געלעגענהייטען און וואָס זיינען גענוג שטארק צו צופלאַקערען אונזער גאַנצע פאַנטאַזיע? וואָס ווערט פון די אַלע הארץ־קלאַפּענישען, וואָס טרייבען דאָס בלוט אין פנים אריין און שלעפען צוזאַמען צוויי פרעמדע וועזען, צוויי פרעמדע אָר־גאַניזמען? אויב, ווי עס פּאַסירט אין מייסטע פעלע, די דאָזיגע קרעפטען לויפען פארביי ווי מעטעאָרען, ניט בעפרוכטענדיג קיין שום ערד, טו, וואוהין לויפען זיי עס? אין וואָס פערוואַנדלען זיך די ריזיגע ווילענסקרעפטע, די פרוכטען, וועלכע דער פיינסטער מעכאַניזם פון אונזערע געהירען און אונזערע נערוועו בעשאַפט, אויב זיי בעשאַפען ניט קיין ווערטער און ניט קיין טהאַטען, ניט קיין תענוג און ניט קיין פערברעכען, ניט קיין חתונות און ניט קיין זינד?

און אַזעלכע שטילע תאוה׳לעך זיינען דאָ גענוג. ביי טאָג און ביי נאַכט, אין די גאַסען פון דער שטאָדט און אין די געפּאַקטע טרייגס, אין פערזאַמלונגען און אויף איינזאַמע בערג־סטעשקעס

בעגעגענען זיך יענע שטילע תאות. ווען אונזער אויג וואָלט זיי געקענט זעהן, וואָלטען מיר בעמערקט, ווי די גאַנצע לופט גליהט פון זיי, אַז זיי פיעלען אָן די אַטמאָספערע מיט צוקענדע בליצען, ווי אין אַ זומערדיגען געוויטער שטורם.

אָבער וואו קומען זיי אַהין? וואָס ווערט פון זיי? וואו פערשווינדט די ריזיגע מאַסע ווארימקייט. חשק, ליידענשאַפט, וואָס בליצט אויף ביי יעדער בעגעגעניש צווישען אַ מאַן און אַ פרוי? וואו בלייבען די אשעם פון דיזע טעגליכע שרפות?

איך וויים עס ניט. די פילאָזאָפען און פיזיקער פון דער צוקונפט וועלען עס פינקטליך קענען ערקלערען.

* * *

צוריק קומענדיג צו אונזער טײַמא: נאָך אַ כלל, און דוקא איינער פון די וויכטיגסטע, איז דאָ פאַר'ן מאַן, וואָס וויל גליקליך חתונה האָבען: ער זאָל זיך פריהער בעקענען מיט זעהר, זעהר פיעל יונגע מיידלעך און ווייבלעך, איידער ער פערבינדט זיך מיט דער איינציגער, וועלכער ער וויל אָװעקשענקען זיין האַרץ, זיין נאָמען און זיין לעבען.

ווען איהר וואָהנט אימער אין דאָרף און איהר פערליעבט זיך דאָרט אין דער שעהנסטער, פיינסטער דאָרף־מיידעל, קענט איהר מיט איהר הייראַטען און איהר וועט זיכער פיהרען דאָס גליקליכ־סטע פאַמיליען־לעבען, אויב איהר וועט שוין אייביג בלייבען אין יענעם דאָרף. אָבער שלעכט, אויב איהר וועט פּלוצלינג קומען אין אַ צווייטען דאָרף, אָדער גאָר אין אַ שטאָדט. אין אייער דאָרף, צווישען אַ טויזענד אנדערע ווייבלעך, איז אייער מיידעל געווען די שעהנסטע. אין אַ צווייטען דאָרף, אָדער גאָר אין שטאָדט, זיינען זיכער דאָ אַ סך שעהנערע, קליגערע, בעצויבערענדע פרויען פון אייער פרוי, און ערשט איצט, ווען ס'איז שוין צו שפּעט, מאַכט איהר דיזע שרעקליכע ענטדעקונג, ווייל אמת־ענטציקענדע מיידלעך האָט איהר דאָך פריהער קיינמאָל ניט געזעהען.

דאריבער זיינען מענער, וואָס האָבען פיעל ארומגערייזט און פיעל געזעהן, פיעל בעסער צו זייערע פרויען, ווי היימזיצערישע מענער. זיי, די ערפאהרענע, האָבען פשוט געהאַט מעהר געלעגענהייט צו בעקענען זיך מיט פערשיעדענע סאָרטען פרויען און

זייער פרוי איז דאריבער אין די מייסטע פעלע איינע פון די בעסטע. זיי וועהלען זיך זייערע פרויען אויפ'ן גרונד פון פיעל ערפאהרונג און בעאָבאַכטונג, און דאריבער האָבען זיי בעסערע אויסזיכטען צו טרעפען די ריכטיגע. דערפאר הפנים האָבען פרויען ליעב ער־פאהרענע מענער, וואָס האָבען שוין פיעל מיטגעמאכט און זיי פער־צייהען אַ מאַן זיינע אַמאָליגע אויסגעלאַסענהייטען פיעל לייכטער ווי זיין צו גרויסע אונשולד. אַ דאַן זשואַן איז אין אַ פרוי'ס אויגען פיעל מענשליכער ווי אַ יוסף הצדיק.

אַ פרוי, וואָס ווערט אויסגעקליבען פון אַ מאַן, וואָס האָט שוין פריהער געקענט און פערקעהרט מיט הונדערטער אַנדערע פרויען, איז דוקא שטאָלץ דערויף, וואָס צווישען הונדערטער פרויען איז זי געווען די איינציגע, וואָס האָט איהם געקענט נעהמען אין פלען אויף אימער. איך ווייס ניט, צי אַלע פרויען וועלען מיט מיר איינשטימען. אָבער פרויען, וואָס פערשטעהען אביסעל די ווי־סענשאַפט פון ליעבע, וועלען זיכער האָבען דיזעלבע מיינונג ווי איך. ווען איך זאָל זיין אַ פרוי, וואָלט איך מיר אלס מיין אידעאַל אויסגעקליבען נור אזא מאַן, וואָס האָט בעררייזט אַלע פינף וועלט־טיילען און האָט אַלע פרויען אויף דער ערד שוין געזעהן און בע־וואונדערט.

און שפּינענדיג ווייטער מיין אוטאָפּיע, זאָג איך: ווען איך זאָל זיין אַ פרוי און וואָלט צווייפלען, צי מיין געליעבטער מיינט עס טאַקע ערנסט מיט זיין ליעבע, וואָלט איך איהם געהייסען מאַכען אַ רייזע דורך דער וועלט. ווען ער קומט דאַן צוריק און פערלאַנגט נאָך אַלץ מיין האַנד; ווען איך געפעהל איהם בעסער פון אַלע טויזענדע פרויען, וואָס ער האָט אויף זיין וועלט־רייזע געזעהן, דאַן וואָלט איך איינגעוויליגט צו ווערען זיין פרוי, זיין לעבענס־בעגלייטערין. ווייל ערשט דאַן וואָלט איך געווען זיכער, אַז איך וועל האָבען אַ פערליעבטען און געטרייען מאַן.

* * *

די צייט אליין איז אויך אַ וויכטיגער אינסטרומענט אויף אָבצושעצען דעם ווערטה פון אַ ליעבע. די צייט איז אונזער בעס־טע לעהרערין. זי לערענט אונז אונטערשיידען צווישען אַ לעבלעך־ווארימער ליעבע און אַ פייערדיגער ליעבע, צווישען אַן עראָטישער

ליידענשאַפט און אַן אמת'ער עכטער נשמה־ליעבע. עס איז שווין לאַנג בעשטעטיגט פון דער פּסיכאָלאָגישער וויסענשאַפט, אַז אַן אויבערפלעכליכער „פלוירט" ווערט מיט דער צייט אָבגעקירצט און פערלאָשען, בעת אַן עכטע, דויערענדע ליעבע ווערט מיט דער צייט שטאַרקער, עכטער, אייביגער.

די קורצקייט פון אונזער לעבען, די אונגעדולד פון די פערליעבטע, צו געניסען, זיינען די אונטערטרייבער, וואָס טרייבען אַ פּאָר פּאַלק אונטער דער חופה צו ראַש, צו אונאיבערלעגט. איך קען דאריבער בלויז ראטהען יעדען מאַן און יעדע פרוי: האָט געדולד! כאַפּט ניט! עסט ניט, ווען דאָס עסען איז נאָך צו הייס! עס האַנדעלט זיך וועגען דעם וויכטיגסטען און פעראַנטוואָרטליכסטען שריט פון אייער לעבען. אַ מאָנאַט געדולד קען פאַר אייך בעדייטען אַ גליקליך לעבען. דער האָניג־חודש שמעקט ערשט דאַן זיס, ווען מען האָט פריהער געגאָסען די ביטערע פּילען פון פערדאַכט, איבערלעגונג, געדולד און בענקעניש.

עלטער און געזונדהייט.

האלט דער מענש זיין בלויז א חיה, וואס ברענגט אויף דער וועלט קינדער, וואלט די פראבלעמע, אין וועלכען עלטער א מענש איז הייראטפעהיג, געווען זעהר איינפאך און מען וואלט איהר געקענט פערענטפערען דורך פאלגענדען דאגמא:

אזוי לאנג ווי א מאן און א פרוי זיינען אימשטאנד אנצוצינדען דעם פאקעל פון לעבען, זיינען זיי הייראט־פעהיג.

מיט אנדערע ווערטער מיינט דאס:

א מאן איז הייראט־פעהיג פון זיין זעכצעהנטען יאהר אן ביז צו זיין זעכציגסטען, אמאל זאגאר ביז צו זיין זיבעציגסטען און אכציגסטען יאהר. א פרוי ווידער מעג נעהמען א מאן אין דער צייט צווישען איהר פערצעהנטען און פינף־און־פערציגסטען יאהר.

דער מענש איז אבער ניט נור א קינדער־געבוירענדע חיה, נור אויך א דענקענדע, פיהלענדע, פערנינפטיגע בעשעפעניש, א קאפריזע, נערוועזע, כאראקטערשומיכע וועזען, א פאליטישע, קאמערציעלע און רעליגיעזע בעסטיע; א בעשעפעניש, וואס מוז זיך אליין בעשאפען גרענעצען, כדי איינצוהאלטען דעם שנעלצוג פון זיינע ליידענשאפטען, אז ער זאל איהם ניט איבערפאהרען; א בעשעפעניש, וואס בעשאפט זיך א פאלשע לאגיק, כדי צו פערשלייערען דעם אמת; וואס גיט זיך אליין געבאטען, ווייל זיין איינענער, פרייער ווילען קען איהם ניט קאנטראלירען — בקיצור, דער מענש איז דער געשיקסטער און געניאלסטער טויגעניכץ אויף גאט'ס קיילעכדיג וועלטעל.

צוליעב די אויסגערעכענטע טייערע מעלות, וואס דער מענש האט, איז די עלטער די שווערסטע פראבלעמע פאר א מאן, וואס וויל זאגען צו חוה'ם א טאכטער: „ווילסטו זיין אזוי גוט און

מיר שענקען דיין הענטעל, כדי מיר זאלען צוזאמען פאבריצירען אביסעל צוקונפט?"

* * *

מיט בעצוג אויפ'ן עלטער, וואלט די בעסטע חתונה זיין פאלגענדע:

דער מאן זאל אלט זיין פינף־און־צוואנציג ביז פינף־און־דרייסיג יאהר, די פרוי — אכטצעהן ביז פינף־און־צוואנציג.

דער מאן זאל אימער עלטער זיין פון דער פרוי מיט פינף ביז צעהן יאהר. פיעלע אורזאכען קען איך אנגעבען דאפיר. די וויכטיגסטע אורזאכע איז, וואס דער מאן ווערט שפעטער אלט ווי די פרוי און וואס דעם מאנ'ס בעפרוכטענדע קראפט בלייבט לענגער קאנסערווירט, ווי דער פרוי'ס.

א חוץ דעם מוז דער מאן זיין דער לעהרער פון זיין פרוי. אן אונשולדיגע פרוי, וואס ווייס נאך ניט דעם חילוק צווישען עץ הדעת און א געוועהנליכען עפעל־בוים, איז געווים די טייערסטע, געשעצסטע כלה, וואס א מאן קען זיך נור ווינשען. אזא פרוי איז אין אונזערע אויגען א געטין, א ריינער מלאך, צו וועלכען מיר זיינען גרייט צו דיענען. אבער אן אונשולדיגער, נאאיווער מאן איז ניט נור לעכערליך, נור אויך געפעהרליך. זיין אונשולד, זיין נאאיוויטעט אין געשלעכטליכע אנגעלעגענהייטען איז א שטענדיגע פערלעצונג פון די געזעצען פון דער נאטור.

א מאן פאר פינף־און־צוואנציג אדער פינף־און־דרייסיג, אויב ער איז נור ניט קיין געבוירענער הולטאי, איז געוועהנליך נאך זעהר וועניג בעקאנט מיט דער ווייבליכער געזעלשאפט, און די פרויען, וואס ער קען יא, זיינען מייסטענס דער אבשוים פון דער פרויען־געזעלשאפט. אזא מאן קען ביים אויסקלייבען א פרוי זעהר מיאוס ארייןפאלען.

און אויך פ י ז י ש גערעדט, איז די פרוכט פון א צו יונגער הייראט אימער שוואך און ווייט פון פאלקאמענהייט. די סטאטיסטיקער פון אלע לענדער האבען בעוויזען, אז קינדער פון נאך ניט גאנץ רייפע מענער ווערען שנעלער קראנק און שטארבען שנעלער ווי אנדערע קינדער. צו־יונגע פערהייראטע מענער האבען א חוץ דעם נאך אן אנדערע שוואכקייט: זייער ליעבע ווערט באלד

דערטרונקען אין שטורמישען ים פון צו ווילדע ליידענשאפטען.

האָט אזא מאַן נאָך דערצו דאָס אונגליק צו בעזיצען אַ פרוי, וואָס בעאנשפּרוכט א י י ב י ג ע ליעבע, וואָס ברענט ניט אויס אין דערזעלבער מינוט ווי ער, נור זי בלייבט אַ צודרינגליכער מלוה, וואָס מאָהנט שטענדיג זיין חוב, כאָטש דער לוה פיהלט זיך באנ־קראָט — דאַן ענטשטעהען יענע קריעגערייען, זידלערייען, האַס, בעטרוג און סקאנדאלען, וואָס מאכען הייסע גיהנום׳ס פון אזוי פיעל פאמיליען־לעבענס.

איז אָבער דער מאַן שוין רייף און פערשטעהט שוין די סודות פון ליעבע, וועט ער פון אָנפאַנג אָן אָבמעסטען זיינע אייגענע פעהיגקייטען און די געשלעכטליכע בעדערפענישען פון זיין פרוי, און וועט דאַן זוכען אריינצוברייגען הארמאָניע צווישען אָנבאָט און נאָכפראגע און צו ווירטשאפטען אזוי, אַז די הוצאה זאָל ניט אריבערשטייגען די הכנסה.

ווארום הארמאָניע און גליק ענטשטעהען פון דעם צוזאמענ־קלינגען פון צוויי פערשיעדענע אינסטרומענטען, אזוי, אַז די קלאַנ־גען פוןביידע אינסטרומענטען גיסען זיך צוזאמען אין איין אקאָרד.

ווען אין אַן אָרקעסטער שפּיעלען צוויי אינסטרומענטען ניט דיזעלבע נאָטען, ווען איינס שפּיעלט צו שנעל און דאָס צווייטע מוז לאנגזאם און שוואך נאָכהינקען, איז דער אונגליק ניט איבריג גרויס. העכסטענס בעליידיגט אזא אָרקעסטער דאָס אויער פון די מבינים.

אָבער אין דער חתונה מאכט די קלענסטע דיסהארמאָניע אַ טיעפע וואונד אין די הערצער פון ביידע מענשען, וואָס האָבען זיך דאָך אין גרונד גענומען פעראייניגט, כדי ארויסצוברענגען אַ גע־מיינשאפטליכען אקאָרד.

אוי מענער, אוי פרויען! שטודירט טאָג ווי נאכט די האר־מאָניען און מעלאָדיען פון הארץ, קערפּער און זעעלע, אויב איהר ווילט אין גאָרטען פון לעבען אָברייסען די דופטענדע רויז פון אמת׳ען פאמיליען־גליק!

וואָס אנבעטרעפט די עלטער, קען מען צוזאמענשטעלען קאָמ־בינאציעס פון פאָרלעך, וואָס צייגען ווי שווער עס איז אין די

מייסטע פעלע צו געפינען אווירקליכע הארמאָניע אין פאַמיליען־לעבען.

אָפט הייראטען:

„צוויי ווערען, וואָס זיינען שוין ביידע רייף און אין די מי־טעלע יאָהרען".

„צוויי אַלטע לייט".

„א מיטעל־יאָהריגער אָדער אַלטער מאַן און א יונג מיידעל".

„א יונגערמאַן און א מיטעל־יאָהריגע אָדער אַלטע פרוי".

טעגליך קען מען זעהן אַזעלכע הייראטה־קאָמבינאַציעס. טעג־ליך קען מען זעהן, ווי שענדליך אַזעלכע קאָמבינאַציעס זיינען פאַר דאָס מענשליכע גליק און וויפיעל אונגליקליכע, שרעקליכע רעזול־טאטען עס קומען ארויס פון אַזעלכע פאַלשע צוזאַמענשטעלונגען. עס איז כדאי, אַז מיר זאָלען די דערמאָהנע קאָמבינאַציעס איינס נאָכ'ן אנדערען אביסעל נעהנטער בעטראַכטען.

„ביידע זיינען שוין אין די מיטעלע יאָהרען".

דיזע קאָמבינאַציע איז נאָך די בעסטע פון די שלעכטע קאָמ־בינאַציעס, ווייל זי איז וועניגסטענס פריי פון געפאהרען און שמערצליכע איבעררּאשונגען, כאָטש אַזאַ פּאָר פאָלק שטייגט זעל־טען ארויף ביז צום העכסטען שפּיץ פון ליעבעס־גליק, איז עס אָבער דאָך זיכער פון אריינפאַלען אין אָבגרונד פון ענטוישונגען. זייער לעבענס־שיף פאָהרט זיך רוהיג אויפ'ן גלאַטיגען טייך פון סימפּאַ־טיע און חבר'שאַפט, מיט'ן קלוגען פערשטאַנד אלס קאַפּיטאַן.

ביי אַזאַ קאָמבינאַציע האנדעלט זיך אם מיינסטענס וועגען אַן אַלטע ליעבע, וואָס האָט מיט די יאָהרען ניט געוואָלט אָבשטאַר־בען. צוויי פערליעבטע יונגעלייט האָבען צוליעב א געוויסע מניעה ניט געקענט הייראטען. עס זיינען אוועק יאָהרען און יאָהרען, ביז אין א שעהנעם פריה־מאָרגען האָט א גליקליכער צופאַל אָב־געראַמט פון וועג דאָס הינדערניס, דאָס ליעבענדע פּאָרעל האָט זיך פּלוצלינג ווידער בעגעגענט, נאַטירליך שוין ניט מעהר אלס יונגעלייט, און א ים פון טייערע ערינערונגען שווימט אויף אין זייערע הערצער.

„געדענקסט אמאָל, דאָרט הינטער יענעם בוים?"

„א פראגע צי איך געדענק!... ווי היינט געדענק איך נאָך

יענעם זונטאג, ווען דו האָסט ארויפגעקוקט צו מיין פענסטער און מיר ארויפגעוואָרפען א קוש, ווערענד איך בין געשטאנען בע־האלטען הינטער׳ן פענסטער־גארדין״...

„ריכטיג!... און יענער קוש איז געווען דער אָנפאנג פון אן אידיליע, א שטיק גן עדנ׳דיג לעבען, וואָס שוועבט איצט פאר מיינע אויגען, ווי א טרוים פון אמאָליגען גליק...״

אלטע עראינערונגען שווימען ארויף, אלטעס גליק ווערט ווי־דער לעבעדיג, זייער גאנצע יוגענד זעהען זיי איצט פאר זייערע אויגען. אלעס וואָס האָט דאמאָלס פאסירט, ערשיינט איצט פאר זיי זאָגאר נאָך ראָזיגער, שעהנער און שטראהלענדער ווי עס איז געוועזן אין דער ווירקליכקייט, ווייל די פאנטאזיע, די גרויסע מאָה־לערין, גיט צו צו די שעהנע פארבען פון דער אמאָליגער ווירק־ליכקייט נאָך איהרע אייגענע גאָלדענע פארבען.

אונזער פאָרעל איז ניט מעהר יונג. שוין ניט איין קנייטשעל אקערט דורך זייערע געזיכטער. שוין ניט איין ווייסער פאָדעם שימערט אויף זייערע קעפּ. אָבער זיי, די אמאָליגע פערליעבטע, זעהען זיך היינט, ווי זיי האָבען זיך געזעהן מיט צוואנציג יאָהר צוריק. כאָטש דער פערלאַנג איז געוואָרען אביסעל פויל, כאָטש דער דרוק פון דער האנד רופט שוין ניט ארויס קיין הארץ־קלאַ־פעניש, כאָטש עס קומען שוין ניט ביי נאכט די יונגע בערוישענדע חלומות און צושטערען דעם שלום פון די חושים, בילדעט זיך אָבער דאָך אן אטמאָספערע פון ליעבענדער פריינדשאפט ארום זיי, וואָס ווערט מיט יעדען טאָג אלץ עהנליכער צו אמת׳ער ליעבע.

און דאן קומט א טאָג, ווען מען פיהלט זיך שוין אזוי נאָהנט איינס צום צווייטען, אז אָהן לאנגע ערקלעהרונגען, אָהן ציטערען און אָהן רויט ווערען, פעראייניגען זיך די הענד אין א פעסטען דרוק.

„וואָלסט ווירקליך נאָך וועלען...?״

„פאר וואָס ניט?״

פון דעם „פאר וואָס ניט״, ווערט באלד א „יאָ״: מאן און ווייב ווערען א פּאָר. אין אזא חתונה איז ניטאָ קיין ערשיטערונ־גען, קיין צוזאמענשטויסען, קיין ענטוישונגען. מאן און פרוי לע־בען גליקליך אין האפען פון א רוהיגען, זיכערען גליק.

אזעלכע פרעהליכע, רוהיגע חתונות קענען גאנץ גוט אויסקומען אויף אהן קינדער. און קומט נאך א קינד אויף, ברענגט עס אריין פריהלינגס־דופט אין נעסט און די צוויי גליקליכע שטערבליכע פיהלען זיך יונג אויף דאס ניי.

* * *

„צוויי אלטע לייט".

רעכענט מען צו דער בעשריבענער קאמבינאציע נאך צו עטליכע צעהנדליג יאהרען פארביידע טיילען, דאן האט מען פאר זיך א נייע קאמבינאציע, מיט א פיעל קעלטערער טעמפעראטור. אבער מיט'ן קלענער ווערען פון די גליקס־מעגליכקייטען ווערען אויך קלענער די געפאהרען. און ווען צוויי אלטע לייט סאנקציאנירען אן אלטע פריינדשאפט דורך דער חתימה פון א מסדר קידושין, האנדלען זיי ניט קינדיש, נור העלדיש.

צוויי אלטע לייט הייראטען מייסטענס דערפאר, כדי צו סאנקציאנירען אן אלטע, געהיימע ליעבע אדער כדי צו געבען זייערע אונגעזעצליכע קינדער א געזעצליכע שטעלונג אין דער געזעלשאפט.. אזעלכע חתונות קען מען אנרופען אויסבעסערונגס־חתונות, קארעקטורען פון געמאכטע טעותים. אזעלכע חתונות פערדיענען אונזער סימפאטיע, ווייל, ווי א פרומער חכם האט אמאל געזאגט, זיי מאכען אונז לייכטער דאס שטארבען, ווייל זיי בערוהיגען אונזער געוויסען.

אין דער חתונה צווישען צוויי אלטע לייט, וואס האבען זיך ליעב, איז נאטירליך די ליעבע ניט מעהר קיין בעטויבענדע בלום, נור א פריינדשאפט, וואס איז בעציערט מיט א מין געשלעכטליכע סימפאטיע, און וואס געדויערט לענגער ווי געשלעכטליכע קראפט.

ס'איז אבער אויך פארהאן גליקליכע, כאטש זעהר זעלטענע פעלע, ווען צוויי אלטע לייט שניידען נאך אין גארטען פון פאמיליען־ליעבע זעהר גוטע זאפטיגע פרוכטען. זיי בעהאלטען זיי נאטירליך, אז פרעמדע זאלען זיי ניט זעהן, און שעהמען זיך און ווערען רויט דערביי ווי איבער א געהיימע זינד.

* * *

„א מיטעל־יאהריגער אדער אלטער מאן און א יונג מיידעל".

די היגיענע און די לאגיק פערדיגען און ווארענען, אז אן אלטער

מאן זאָל ניט הייראטען א יונג מיידעל. **אין דער פראַקטיק זעהען** מיר אָבער אזעלכע קאָמבינאַציעס:

ער איז אַלט 40 יאָהר; זי — 20.
ער איז אַלט 50 יאָהר; זי — 18.
ע ראיז אַלט 60 יאָהר; זי — 15.
ער איז אַלט 70 יאָהר; זי — 30.
ער איז אַלט 70 יאָהר; זי — 20.
ער איז אַלט 80 יאָהר; זי — 40.
ער איז אַלט 80 יאָהר; זי — 30.
ער איז אַלט 80 יאָהר; זי — 18.

די דאָזיגע פאָרמולאַס זיינען קאַלט **און גענוי ווי די ציפערען, אָבער זיי דעקען אויף פאַר אונזערע אויגען אַלע טיעפערע אָב־גרונטען** פון אונגליק און פיהרען אונז אריין **נאָך אין א שרעקליי־כערען** גיהנום ווי דאנטע'ס.

וויפיעל טרעהרען, וויפיעל בלוט **קלעפען ניט אָן די דער־מאָהנטע ציפערען!** וויפיעל שטילער וועהטאָג, וויפיעל נקמה־פעררעט, וויפיעל חרטה, וויפיעל פערברעכענס, וויפיעל שמוץ, גאַל, יסורים און פערצווייפלונגס־טהאַטען ליגען **ניט צווישען יענע קאַל־טע** פערשוויגענע צאָהלען!

אָבער אין דעם גיהנום געפינען מיר אויך שטיקלעך גן עדן, ווי אַאזעס אין א מדבר.

פאַראַן צום ביישפיעל חתונות, וואָס זיינען צוזאַמענגעזעצט לויט דער פאָרמולא: „ער — 60; זי — 30"; אָדער: „ער — 50; זי — 18". אזעלכע חתונות זיינען אָפט אמת'ע גן עדן'ס פון גליק. עס פעהלט אין זיי ניט די שעהנע, דופטענדע פריה־לינגס־בליטען פון פערליעבטהייט, ניט די שמערצלאָזע זיפצען פון בעפריעדיגונג, ניט די געשפרעכען אָהן ווערטער און ניט די אונ־צעהליגע זיסקייטען פון א לעבען זאַלבעצוויים. און דער ריינער דופט. וואָס הילט ארום אַלע הייליגע זאַכען, שוועבט אויך ארום זיי.

אָבער פאַר וואָס געפינען מיר צווישען יענע שטומע, געפיהל־לאָזע ציפערען קיינמאָל ניט דעם לעצטען גרענעץ פון מענשליכען גליק און אונגליק? ווארום טאַנצען צווישען יענע צאָהלען ארום מלאכים און טייוואָלים אין דערזעלבער צייט?

ווייל דאָס פאַמיליען־גליק צווישען אַן אַלטען מאַן און אַ יונגע מיידעל איז אַ שוואַך שיפעל, וואָס שאַקעלט זיך כסדר אהין און אהער, און ס'איז זעהר שווער צו האַלטען עס אין גלייכגעוויכט. בלויז זעהר וועניג מענשען קענען די קונץ. אָבער דער, וואָס פערשטעהט יאָ די קונץ צו האַלטען דאָס שיפעל אין גלייכגעוויכט, געניסט דאָס העכסטע גליק און עמפּפינדעט יענעם בערוישענדע געפיהל, ווי איינער וואָס שטעהט אויפ'ן שפּיץ פון העכסטען פון אַלע בערג.

אַלע קלעטערען, אָבער נור ווענינע דערקלעטערען ביז צום שפּיץ. אָבער יענע, וואָס זיינען אין מיטען קלעטערען ניט אַרונטערגעפאַלען און זיך צוברָאָכען דאָס געניק, יענע וואָס האָבען זיך שווער אַרבייטענדיג דערשלאָגען ביז צום העכסטען פּונקט פון געַנוס, יענע פיהלען זיך מיט רעכט אַלס גליקליכע, מוטיגע, פאַר קיין געפאַהר צוריקשרעקענדע, און זיי זיינען מיט רעכט שטאָלץ אויף זייער אויפטהו.

אַלע רעטענישען פון לעבען, גרעסטע ווי קלענסטע, דרעהען זיך אַרום דער פראַגע:

„זאָל איך יאָ וואַגען אָדער ניט וואַגען?"

מיר קומען צו אַ ברייטען טייך.

מאַנכע דערשרעקען זיך און קעהרען זיך אום.

מאַנכע שפּרינגען אַריין און פּרופען אַריבערצושווימען.

אָבער די מייסטע בלייבען זייער גאַנצען לעבען שטעהן ביים ברעג, קוקען צו ווי אַנדערע שפּרינגען אַריין און געהען צוריק, און קראַצען זיך די פּאַטילניצע.

ווען עס קומען די פערציגער יאָהרען, שטעלען זיך אַלע בחורים און אַלמנ'ס ביים טייך. וואָס מען רופט חתונה, און פרעגען זיך:

„זאָל איך איהם אַריבערשווימען אָדער ניט?"

די מייסטע וואַרטען מיט זייער ענטשלוס אַזוי לאַנג, ביז זיי ווערען 50 אָדער 60 יאָהר אַלט. די פיס ווערען דערווייל, פון לאַנגען שטעהן, אַלץ שוואַכער, דער טייך ווערט דערווייל, פון צופיעל איבערשוועמונגען, אַלץ ווענינער טיעף, ביז ער טריקענט אין גאַנצען אויס, און דאָס רעטעניש פון דער חתונה ווערט פאַר זיי

פערענטפערט דורך דעם, וואָס עס בלייבט שוין אייביג אָהן א תשובה.

אנדערע ווידער, שטעהענדיג ביים טייך, רופען נאָך א קורצער איבערלעגונג:

„איך שפּרינג אריין!“

אוןביידע האָבען קלוג געהאנדעלט — יענער, וואָס האָט מורא געהאט, און דער וואָס האָט ארויסגעצייגט מוטה. ווייל די חתונה צווישען אַן אַלטען און א יונגער פרוי איז א שווערע מאָראַלישע פּראָבלעמע. דער שרעקעדיגער האָט געהאט פאר די אויגען די צוקונפט פון אזא פערבינדונג און האָט זיך געשראָקען, ווייל אזא פאמיליען־לעבען איז ווי א גלעזערנע כלי אָנגעפיעלט מיט געפעהרליכע גאזען, וואָס ווען זי ווערט צובראָכען, עקספּלאָדירט זי מיט א קנאַק און לאָזט נאָך צוריק א זעהר העסליכען ריח.

דער מוטיגער אָבער האָט אויך געהאט רעכט. לאַנג קלערען, צווייפלען, קראַצען זיך דעם קאָפּ האָט קיין צוועק ניט פאר איינעם, וואָס וויל געניסען. א שפּרונג — און ער שווימט שוין. נאַטירליך איז עס א געפעהרליכער שפּרונג און ווייניג שפּרינגער דערגרייכען מיט גאַנצע ביינער דעם צווייטען ברעג. די מייסטע ווערען מיעד אין מיטען שווימען און ווערען דערטרונקען אין שטורמישען קאָכעדיגען וואסער. מאַנכע פאַלען אריין אין אַן אָזירע, זינקען אין שמוץ ביז צום האַלז און קענען מעהר ניט ארויסקריכען. דאַן לאַכט פון זיי קינד און קייט, און פון זייער האָפנונג ווערט פערצווייפלונג. אָבער דער מוטיגער פרעגט ניט קיין שאלות. דער ווילען נאָך גליק, דער מענשליכער פערלאַנג נאָך געגנוס איז א גערעכטער, צי ער ברענגט ערפאָלג צי דורכפאַל, ווייל ער איז א נאַטירליכער.

* * *

אין „גאָרטען פון געטהזעמאַנע, אין וועלכען אַלע מענשען טרינקען דעם בעכער פון צווייפעל; אין דיזען גאָרטען פון צווייפעל, פון וועלכען מיר מוזען ארויסגעהן מיט א בעשטימטען „יאָ“ אָדער „ניין“, אויב מיר וועלען געהן רעכטס אָדער לינקס, כאָטש מיר ווייסען ניט, וועלכער וועג עס פיהרט צו גליק און וועלכער צו אונגליק — אין דעם דאָזיגען גאָרטען, זאָג איך, מעג מיין קליין

ביכעל אייך דיענען אלס פיהרער, ווען איהר ווילט לייזען די שווער־סטע פון אַלע לעבענס־רעטעגישען, דאָס רעטעניש פון פאַמיליען־גליק.

און איך, וואָס נעהם זיך דאָס רעכט צו זיין אייער בעל יועץ, נאַטירליך נור ווען מען ברויכט מיין עצה, וויל אייך הויך און דייט־ליך אויסשפּרעכען מיין וויכטיגסטען, פונדאַמענטאַלען ראָטה, אויף וועלכען עס מוזען זיך שטיצען אַלע איבעריגע עצות, וואָס האָבען ניט אַזאַ וויכטיגען פּרינציפּיעלען ווערטה:

די חתונה צווישען אַן עלטערען מאַן און אַ יונגע דאַמע קען פיהרען צום גליק, ווען זי איז אויפגעבויט אויף געגענזייטיגע ליעבע.

שוין ניט אַזוי זיכער פיהרט אַזאַ חתונה צום גליק, ווען בלויז איין טייל האָט חתונה אויס ליעבע.

אָבער גאַנץ בעשטימט צום אונגליק פיהרט אַזאַ חתונה, ווען דער מאַן האָט חתונה אויס געשלעכטליכער תאוה און די פרוי אויס געלד־זשעדניקייט און ווייל זי האָפט אויף טייערע קליידער און אויף אַ הויכע געזעלשאַפטליכע שטעלונג.

און גראָד דיזער דריטער סאָרט חתונות קומט פאָר אַם אָפטסטען. פון אַזאַ קאָמבינאַציע קומען אַרויס די אַלע פאַמיליען־טראַבעלס, אונגליקען, בעטרוגען און פערברעכענס, פון וועלכע דאָס שטראָף־געזעץ ווייס אַזוי ווייניג.

* * *

איך הער, ווי אַ וויציגער לעזער, צוקומענדיג צו דיזער שטעלע פון מיין בוך, בעמערקט מיט אַ סאַרקאַסטישען שמייכעל, אַז מען וואָלט מיך בעדאַרפט אריינזעצען אין אַ משוגעים־הויז. „דו, מאַנטעגאַצאַ, זאָגט ער, בעהויפּטעסט, אַז אַ חתונה צווישען אַן אַלטען מאַן און אַ יונגע פרוי קען נור דאַן זיין גליקליך, ווען זי איז אויפגעבויט אויף אמת׳ע געגענזייטיגע ליעבע. יאָ, זאָג נור, דו מערקווירדיגער מאַן, ווי און ווען קען אַ יונג, פרעהליך, דופּטענדיג מיידעל, וואָס זוכט מענערליעבע און מוטער־גליק מיט די אויגען, אויערען, נאָזלעכער און מיט אַלע איהרע חושים — ווי אַזוי קען אַזאַ מיידעל ליעב האָבען אַ מאַן, וואָס טראָגט שוין דעם בארג פון אַלטקייט אויף זיינע אַקסלען, וואָס טרייסלענדיג זיך צווישען רו־מאַטעם און קאַטאַר, צווישען דיספּעפּסיע און הוסט, צווישען על־

טערשוועכע און מורא פאר'ן טויט, קען ער א פרוי צופריעדען שטע־לען? ניין, נאָר זעהר וועניג ענטציקונג קען ער איהר בעווייזען, און אויך דיזע נור אין א שמוציגער, ניט־נאַטירליכער פאָרם?"

ניין, וויציגער לעזער, איך האָב ניט געשפּאסט, נור איך האָב באמת געוואָלט לייזען דיזע פּראָבלעמע, וואָס שיינט צו זיין אונ־לייזבאר. איך גלויב אויפריכטיג, אז א יונגע דאמע קען ליעב האָ־בען אַן אַלטען מאַן; נאַטירליך מוז דיזער מאַן נאָך אַלץ זיין א מאַן און דאָס וואָס מען רופט א שעהנער מאַן. ווייל די קרעפ־טיגע, בליהענדע, מונטערע עלטער האָט איהר אייגענע שעהנקייט; און כאָטש מאַנכע זאַכען פעהלען איהם, האָט אָבער אַזאַ מאַן א סך צאַרטע טוגענדען, וועלכע א יונגער מאַן האָט ניט.

א חוץ דעם גרינדעט זיך די ליעבע אויף אַזוי פיעל פערשיע־דענע פונדאַמענטען, זי האָט אַזוי פיעל פערשיעדענע פאָרמען און בילדעט זיך ארויס פון אַזוי פיעל פערשיעדענע עלעמענטען, אַז זי קען אַמאָל אויך פאר א גרייז־גראָהען קאָפּ זיך דערוואַרימען און בעגייסטערען. איז ניט דער 75 יאָהריגער געטהע היים גע־ליעבט געוואָרען פון א יונג מיידעל? און וויפיעל אַלטע קינסט־לער, פּאָליטיקער, שריפטשטעלער און וויסענשאַפטס־מענער קען מען אין דער היסטאָריע געפינען, וואָס האָבען אין גאַנץ יונגע מייד־לעך אָנגעצונדען גליהענדע פלאַמען פון ליידענשאַפט?

אַזאַ ליעבע האָט נאַטירליך שוין ניט דעם גליהענדען ברען פון דער יוגענד און קען איהם ניט האָבען. דערפאַר בעזיצט זי האַכאַכטונג, צערטליכקייט, אָפט אויך א מין מיטלייד מיט איהר אַלטען געליעבטען, און מיטלייד איז דאָך גראָד א געפיהל וואָס פערנעהמט אין א פרוי'ס הארץ דעם ערשטען פּלאַץ.

יונגעלייט זיינען מייסטענס זעהר שלעכטע מענער צו זייערע פרויען, ווייל אין זייער יוגענדליכען שטאָלץ פערלאַנגען זיי, אַז די ליעבע זאָל זיי, אַזוי צו זאָגען, אריינפאַלען אין שוים אריין אַלס א מתנה פאר זייער מענליכער קראַפט. זיי פערלאַנגען ליעבע אַלס א זאַך, אויף וועלכע זיי האָבען א פעסט רעכט, כאָטש זיי ערפילען ניט אימער די פליכט, וואָס גיט זיי דאָס דאָזיגע רעכט אַלס א בעלוינונג.

דער עלטערער מאַן דאַגעגען פיהלט זיין אייגענע שוואַכקייט.

ער פערלאַנגט דארום די ליעבע ניט אַלס אַ רעכט, וואָס קומט איהם, נור אלס אַ גנאַדע, וואָס ווערט געשענקט און פאַר וועלכען מען מוז דאַנקבאַר זיין. און דער אַלטער מאַן דאַנקט דערפאַר פאַר אַ ביסעל ליעבע מיט זיין גאַנצען הארצען, מיט זיין גאַנצער נשמה. ער ווייס, אז מען איז איהם גאַר ניט שולדיג, און דערפאַר בעגני־גענט ער זיך מיט אַ שמייכעל, מיט אַ צערטליכקייט, מיט אַ קוש. ער היט זיין ליעבע ווי אַ טייערען אוצר, וואָס קען ביי איהם יעדען אויגענבליק אוועק גע'גנב'עט ווערען דורך אַן אנדערען, אינגערען. ער פערטיידיגט זיין ליעבע מיט זיין גאַנצער קראַפט, ער שליסט זי איין אין זיין ארון קודש און האלט זי הייליג ווי אַ גאָטהייט. און די פרוי פון אזא מאַן לעבט רוהיג און זיכער, אז זי וועט ניט פערראַטען ווערען, ווי מיליאָנען אַנדערע פרויען, וואָס האָבען יונגע מענער.

* * *

אויב אָבער אַזעלכע פערבינדונגען זאָלען באמת זיין גליקליך, מוזען דער מאַן ווי די פרוי זיין עהרליכע און עהרענהאַפטע מענ־שען, מענשען וואָס האַלטען הייליג אַ פערטראַג ניט דורך צוואַנג, נור מיט'ן פרייען ווילען, אָהן הינטערגעדאַנקען און אָהן ברירות. דער אַלטער מאַן מוז, איידער ער זאָגט דעם „הרי את“, זיך אַליין אָבגעבען דין וחשבון און גיכער רעכענען מיט אַ גרעסערער דעבעט זייט ווי מיט אַ קרעדיט־זייט אין דער בוכהאַלטעריע פון זיין צו־קונפטיגען פאַמיליען־גליק.ביידע צדדים מוזען זיך קלאָהר ווערען איבער אַלע אַנגעלעגענהייטען, וואָס האָבען אַ שייכות מיט דער חתונה און אפילו די הויפטזאַך, די מענליכע קראַפט, טאָר ניט בלייבען ניט־בעשפּראָכען און ניט־ערקלעהרט.

איך געדענק אַ שרעקליכען פאַל פון פאַמיליען־אונגליק, וואָס איז געקומען דערפון, וואָס דער אַלטער חתן האָט „פערגעסען“ צו ערקלערען זיין כלה דעם צושטאַנד פון זיין מענער־קראַפט.

אַ רייכער גראַף מיט אַ בעריהמטען נאָמען האָט געקראַנ̇גען חשק צו בעפּוצען זיין אַלטען קערפּער מיט די רויזען פון פאַמיליען־גליק, און ער האָט זיך אויסגעקליבען אַ יונג, פריש, ליעב מיידעל אַלס זיין פרוי. זי איז נאָך געווען פאָלקאָם אונשולדיג און פון

„עקס איפּסילאָן“ פון דער ליעבע האָט זי ניט געהאַט די מינדעסטע ידיעה.

נאָך דער חתונה האָט איהר דער גראַף געגעבען צו פערשטעהן, אַז ער קען איהר ליעב האָבען בלויז ווי אַ ברודער, אַ שוועסטער, אָבער די געניסען פון ליעבע קען זי פון איהם ניט ערוואַרטען. ער ווייסט, האָט ער איהר געזאָגט, זיין איהר אנגענעהמער געזעלשאַפט־טער, בעגלייטער, היטער און וועט זי בעשיטצען מיט ריטערליכקייט. אָבער מעהר ווי דאָס טאָר זי פון איהם ניט פערלאַנגען.

דאָס יונגע מיידעל איז מיט אַלץ געווען צופרידען, ווייל זי האָט נאָך גאָר ניט פערשטאַנען.

די ערשטע מאָנאַטען נאָך דער חתונה זיינען אַבגעלאָפען גליקליך און צופרידען. אָבער אַ דרייסטער, שעהנער בחור, אַ שכן פון דעם פּאָרעל, האָט זיך פאַרגענומען אויסצולערנען די יונגע פרוי דאָס „עקס איפּסילאָן“ פון דער ליעבע, און ער האָט זיך ארויס־געוויזען אלס אַזאַ גוטער לעהרער, אַז זיין שילערין האָט געבוירען אַ קינד, אַ שעהן, שוואַרץ־לאָקיג אינגעלע.

דער אַלטער גראַף איז געווען גענוג קלוג און גרויסמוטיג צו צו פערצייהען זיין פרוי איהר וויסענסדורשט און התמדה אין לערנען. ער האָט די גאַנצע שולד גענומען אויף זיך און האָט פערשפּראָכען צו מאַכען דאָס ממזר'ל פאַר'ן יורש פון זיין ריזיג פערמעגען. אָבער זיין נאָמען האָט ער איהם ניט געקאָנט געבען, ווייל דעם גראַף'ס אונפעהיגקייט אין הלכות ליעבע איז געווען צו גוט בעקאַנט צווי־שען זיינע בעקאַנטע. דעם גראַף'ס מחילה איז געווען אַזוי גרינד־ליך און אויפריכטיג, אַז נאָכ'ן ערשטען קינד איז באַלד געקומען אַ צווייטעס. אויב דער גראַף איז באמת געווען שטאַרק גליקליך און קיין פּיצעל חרטה ניט געפיהלט וועגען זיין חתונה, וואָג איך ניט צו בעהויפּטען...

בקיצור, מיין עצה צו אייך איז: בעת איהר שילדערט פאַר אייער כלה אייערע פינאַנציעלע פערהעלטניסע, פערגעסט ניט, אַלטע לייט, אַז ס'איז פאַרהאַן אין דער חתונה אַ זאַך, וואָס רופט זיך „עקס איפּסילאָן“, און וועלכעס איז פאַר'ן פאַמיליען־גליק פיעל וויכטיגער ווי פערמעגען.

* * *

דער סארט חתונות פון וועלכע מיר האלטען איצט אין ריידען, קומט פאר פיעל אפטער, ווי מען שטעלט זיך פאר, און די גליקליכע פעלע קומען דוקא פאר פיעל אפטער, ווי די טעאריע וויל אונז איינ־ריידען, ווייל אין ענין ליעבע איז די פרוי פיעל אידעאלער ווי דער מאן: ווערהענד ביים מאן זיינען שעהנקייט און תאוה די הויפט־זאכען אין דער ליעבע, זוכט די פרוי אין דער ליעבע עפעס העכערס, אידעאלעס, פאעטישעס, וואס האט מעהר שייכות צום הארץ ווי צו די חושים.

די ליעבע פון א מאן צו א בעריהמטער, אבער הערליכער פרוי איז נאך א פיעל זעלטענערע זאך ווי א ווייסע פליג. אבער די ליעבע פון א יונגען מיידעל צו אן אלטען בעריהמטען מאן איז כמעט א טאג־טעגליכע ערשיינונג. דיזער פאקט אליין איז גענוג, צו דערוועקען אין אונז יראת הכבוד און הויכשעצונג פאר דעם פרויען־געשלעכט.

דער עלטערער מאן האט פאר זיין פרוי אנדערע אוצרות ווי דער יונגער, און ניט גראדע שלעכטערע. ער בעזיצט רייכטום, א הויכע געזעלשאפטליכע שטעלונג, א גאנצע מענגע גוטע, אנגענעהמע מעלות, וועלכע ער קען לעגען פאר די פיס פון א פרוי און צו איהר זאגען:

„דאס אלעס איז דיינס; דערפאר וועסטו מיר שענקען א קליין ביסעלע ליעבע“.

איך פערשטעה גאנץ גוט, אז אזא מין פערבינדונג האט שוין מעהר א פנים ווי א געשעפט, און וואס מעהר זי דערווייטערט זיך פון ליעבע אלץ נעהנטער קומט זי צום בעגריף מסחר. אבער אפילו אין דער הייליגער שריפט קומט פאר דאס ווארט „געשלעכטליכער מסחר“. און פאר וואס טאקע זאל ביי א חתונה ניט פארקומען אויך אביסעל געשעפטליכעס? אויב די בילאנץ איז נור ניט פאר איין צד צו גינסטיג און פאר'ן צווייטען צד צו אונגינסטיג, אויב ביים מסחר קומט נור ניט פאר קיין בעטרוג, קענען אזעלכע חתונות זיך ארויסווייזען אלס גאנץ גליקליכע.

* * *

ווען א מאן הייראט א פיעל איונגערע פרוי, שמייכעלט דאס פובליקום סארקאסטיש און טייטעלט מיט'ן פינגער, ווי איינער

רעדט: גיב אכטונג, וואָס דו טהוסט. קוק יעדע ווילע אריין אין שפּיעגעל צי ס'וואַקסען דיר ניט קיין הערנער.

די מאַסע איז קיינמאָל ניט איבריג געשייט, בעזאָנדערס אין פּסיכאָלאָגישע ענינים. געווים בעגרייפט א יונגע פרוי, וואָס היי־ראַט אַן אַלטען מאַן, זעהר אָפט, אַז איהר מאַנ'ס עלטער קען איהר דיענען אַלס אַ גוטע ענטשולדיגונג פאַר פערשיעדענע „פאַלשע טריט". אָבער זאָגט דעם אמת! קוקט ארום זיך און זאָגט מיר, אויב דאָס הערנער־וואַקסען קומט ניט פאַר אויך צווישען יונגע פּאָר־פּאָלק!

די הערנער וואַקסען אין יעדען קלימאַט און אויף יעדען קאָפּ, וואָס זיצט אויף די שולטערען פון אַ מאַן, בעזאָנדערס אָבער דאָרט, וואו די פרוי האָט ניט קיין אכטונג פאַר איהר אייגענעם מאַן, ווייל הערנער זיינען אַ פּרוכט, וועלכע דער מאַן, וואָס קריגט זיי, פלאַנצט מיט זיינע אייגענע הענד.

פון דער דאָזיגער וואַהרהייט בין איך פאָלקאָם איבערציינט. ווען מען וואָלט שרייבען אַ סטאַטיסטיק פון „געקרוינטע" קעפּ, וואָלט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז דער גרעסטער פּראָצענט קעפּ, וואָס טראָגען הערנער־קרוינען, זיצען דוקא אויף די אַקסלען פון יונגע מענער.

אויב איהר, מיט אייערע גרויע האָהר, האָט נאָך אין זיך מוטה צום הייראַטען, און דוקא מיט אַ יונגער, טו שטודירט צוערשט דעם כאַראַקטער פון אייער בעשערטער. איז זי אַן אַנשטענדיגע פרוי, דאַרפט איהר פאַר פעררעאַטה איצט פיעל וועניגער מורא האָבען ווי דאַן, ווען איהר זיינט נאָך יונג געוועזן. אַ פרוי איז שטאָלץ אויף זיך אַליין, און פריינוויליג וועט זי קיינמאָל ניט זינדיגען, כאָטש די וועלט וואָלט איהר, דער יונגער פרוי פון אַן אַלטען מאַן, אַ זינד זעהר שנעל מוחל זיין. אויך אַ פרוי האָט ליעב העלדענטאַטען, טהאַטען וואָס פערלאַנגען פון איהר קרבנות. יעדע פרוי פיהלט זיך גליקליך, ווען זי האָט געהאַט צו פיהרען שווערע קעמפּפע מיט'ן יצר הרע און האָט איהם בעזיעגט. אין איהר האַרץ וועט דאַן אימער קלינגען דער ווידער־קול פון יענע שלאַכטען און יעדען פער־פיהרער וועט זי שטאָלץ ענטפערען: „איך בין ניט פון יענע!"

* * *

איך קום צום שלום:

אויב איהר, מיט אייערע ווייסע האָהר, האָט נאָך דעם מוטה אריינצופלעכטען אין אייער לעבען בלאָנדע אָדער שווארצע פרויען־האָהר, טו שטעלט זיך פריהער אַ גאַנץ נאַקעטער פאר'ן שפּיגעל פון אייער שלאָף־צימער און בעטראַכט איך לאַנג, לאַנג. אָבער נאָך לענגער בעטראַכט איך אין שפּיגעל פון אייער געוויסען, וואָס משפּט אָהן גנאַדע.

ציהט דעם באַלאַנס פון אייער פיזישען „איך", פון מאָראַלישען און אינטעלעקטועלען „איך"; איבערלעגט, צי איהר זיינט נאָך אַ „מעגליכער" מאַן, נאָך גענוג שעהן, גענוג קרעפטיג צו געפעלען אַ פרוי. איבערלעגט וויטער אויב איהר האָט געפונען אַ מיידעל וואָס איז מעהר מלאך ווי ווייב, מעהר פרוי ווי ווייב. קענט איהר אויף די אַלע פראַגען געבען בעפרידיגענדע תירוצים, דאַן מעגט איהר אָהן מורא פאר טעותים און געוויסענביסען געבען אייער בעשערטער די האַנד צום אייביגען בונד. און שטאַרבענדיג, וועט איהר קענען זאָגען:

„די לעצטע יאָהרען פון מיין לעבען זיינען געוועזן די שעהנסטע. אין מיין יוגענד האָב איך געהאַט הונדערטע פרויען; אין מיין עלטער בלויז איינע. אָבער דיזע איינע איז בעסער געוועזן ווי יענע הונדערט. דיזע איינע איז געוועזן די ברכה פון מיין לעבען".

* * *

„דער מאַן יונג, די פרוי אַלט".

קיין שלעכטערע פּאָר פּאָלק קענען מיר זיך גאָר ניט פאָרשטעלען ווי אַ יונגערמאַן מיט אַן אַלטער פרוי.

דאָס אבשטויסענדע, וואָס ליגט אין אַזאַ פערבינדונג, קומט דערפון, וויל די נאַטור גופא רעוואָלטירט געגען אַזאַ פערהעלטנים.

אַ מאַן קען נאָך אַמאָל מיט 80 יאָהר אויך זיין אַ מאַן. איך מוז אַלע מאָל שמייכלען, ווען איך דערמאָהן זיך אָן יענער דאַמע, וואָס האָט זיך בעקלאָגט, אַז איהר 70־יעהריגער מאַן איז צו היציג און פערמוטשעט זי מיט צו פיעל ליעבע. יעדער ווייס, אַז די מענערקראַפט פון די בעריהמטע שריפטשטעלער פאַנטאַנעל און רישעלעי זיינען פערשוואונדען ערשט מיט זייער טויט, ביים ערשטען צו זיין 100טען יאָהר, ביים לעצטען צו זיין 80טען.

אָבער אַ פרוי איז שוין אין איהר 45טען, העכסטענס 50טען יאָהר אַן אונפּרוכטבאַרע בעשעפּעניש. אַ הייראַט צווישען אַ יונגען מאַן און אַן אַלטער פרוי איז אַלזאָ דירעקט געגען די נאַטור־געזעצען. אַן אַלטער מאַן קען נאָך ברענגען פרוכטען, אַן אַלטע פרוי אָבער ניט.

די סבות וואָס פיהרען צו אַזאַ פערבינדונג זיינען געוועהנליך זעהר לומפּיגע און זיי בעליידיגען אונזער מאָראַליש געפיהל; אויף דער זייט פון דער פרוי זעהען מיר נידריגע תאוה און אויף דער זייט פון מאַן זשעדניקייט נאָך געלד. דער מאַן פּראָסטיטואירט זיך איינפאַך. אַזאַ חתונה איז די געמיינסטע פאָרם פון ליעבעס־האַנדעל.

דער מאַן, וואָס פערקויפט זיין יוגענד און זיין קראַפט פאַר געלד, און די פרוי, וואָס ניט האָבענדיג מעהר קיין רעכט אויף ליע־בע, קויפט זי זיך דיזע ליעבע ווי מען קויפט אַ סחורה, און בע־פרידיגט איהר שמוציגע תאוה מיט אַ מאַן, וועלכען זי וואָלט איי־גענטליך בעדאַרפט פעראַכטען — ווי העסליך, ווי אבשויליך זיי־נען אַזעלכע צוויי בעשעפּענישען! אַ מאַרק פון שאַנד און גע־מיינהייט איז דאָס; געלד ווערט דאָ געפּישט אין אַן אָזערע, וואָס בעשמוצט די הענד און דאָס געוויסען.

צום גליק און כבוד פון דער מענשהייט קומען אַזעלכע חתונות זעהר זעלטען פאָר. מענער וואָס פערקויפען זיך פאַר ליעבע, טהוען עס מייסטענס אין געהיים און פערבאָרגען זייער זינד אין די דיכ־טע פאַלדען פון מאָדערנער צבועטסטוואָ. „דיין בעצאָהלטער ליעב־האָבער וויל איך זיין, אָבער ניט דיין מאַן“.

די פרוי אָבער וויל אימער זיין געהייראַט, ווייל זי וויל עס קענען אויסרופען שטאָלץ פאַר דער גאַנצער וועלט, אַז ניט קוקענ־דיג אויף איהר עלטער און די פיעלע קנייטשען אויף איהר פנים, האָט זי נאָך אַריינגעקראָגען אַזאַ טיכטיגען בעט־גענאָס.

דער מאַן בעהאַלט זיך הינטער זיין בושה, וואָס פעהלט גע־וועהנליך אפילו דעם שענדליכסטען פערברעכער ניט. ער בעהאַלט זיין שאַנד אין דער טונקעלהייט פון אַ „פּרייער ליעבע“ און דער־מיט האָפט ער, אַז ער וועט אי בלייבען געאַכטעט ביי מענשען, אי

בלייבען ביי דער אפותיקא, וואָס ער האָט אזוי שווער פערהאָרעוועט, אַרבייטענדיג מיט'ן שוויים פון זיין פּנים.

איך וויל ביי דיזען טהעמאַ ניט לענגער זיך אויפהאַלטען, ווייל איך האָף, אַז די יונגע מענער, וואָס האָבען געהייראַט אַלטע פרויען, וועלען ניט לעזען מיין בוך, וועלכעס זיי וואָלטען בלויז בעשמוצט מיט זייערע אונריינע הענד.

* * *

איידער איך הער אויף וואַשען דיזע שמוציגע וועש, וויל איך אָבער דאָך, צוליעב דעם אמת, ניט פערשווייגען, אַז די לעבענס־געשיכטע קען עטליכע זעלטענע פּעלע פון חתונות צווישען א יונ־גען מאַן און אַן אַלטע פרוי, ביי וועלכע געלד און נידריגע תאוה האָבען דוקא גאָר קיין ראָלע ניט געשפּיעלט. עס האַנדעלט זיך, נעמליך, וועגען גייסטיגע פערבינדונגען צווישען פרויען און מענער, וואָס האָבען געהאַט דיזעלבע סימפּאַטיען, דעמזעלבען געשמאַק, דיזעלבע פּרינציפּען, האַרמאָנישע געדאַנקען און גלייכע געפיהלען, כאָטש זייער עלטער איז געווען שטאַרק פערשיעדען.

די ליעבע איז דאָך דער גרעסטער, מעכטיגסטער וואונדער־פאַבריקאַנט, דער גרעסטער פון אַלע בעלי מופתים. איך אליין קען א יונגענמאַן, וואָס האָט נאָך קיינמאָל ניט געליעבט קיין יונגע מיי־דעל, אָבער אַלטע פערעהרט ער זעהר שטאַרק. בלויז די מורא צו מאַכען זיך לעכערליך, האַלט איהם אָפּ פון הייראַטען אַן אַלטע פרוי. נאַטירליך, קען מען אַזאַ פאַל אויך צוצעהלען צו די פיעלע פעלע פון געשלעכטליכע אַבנאָרמאַליטעט, ווי סאַדאָמיע, סאַדיזם און לעסבישע ליעבע. אָבער דער יונגערמאַן, פון וועלכען איך רעד דאָ, איז אין אַלע אַנדערע זאַכען דוקא געווען א גאַנץ נאָרמאַלער מענש.

אָבער גייסטישע פערבינדונגען זיינען פאַקטען, און דוקא גאַנץ נאַטירליכע, ווייל זיי זינדיגען ניט געגען דער נאַטור. מיר מוזען אויף זיי קוקען ווי אויף זעלטענע ערשיינונגען, וואָס אדלען און פערפיינערען דאָס מענשליכע האַרץ.

———o———

פיזישע סימפאטיען — ראסע און נאציאנאליטעט.

די ליעבע איז די שטארקסטע און געפעהרליכסטע אנציהונגס קראפט. פונקט ווי דער כעמישער שטאף פאטאסיום, פערבינדענדיג זיך מיט'ן זויער־שטאף, מוז דעם דאזיגען שטאף זויגען פון וואסער און איהם דאן אנצינדען, ביז עס ענטשטעהט א העלער פלאם, אזוי דערפיהלט דער מאן, שוין ביים ערשטען בליק וואס ער ווארפט אויף א פרוי, דעם אטאם, וואס צינדט זיך גלייך אן און ברענט העלל, ביז ער צינדט אן א נייעם לעבענס־פאקעל.

פונקט ווי אין דער כעמיע זוכט איין מאלעקול דעם צווייטען, ציהט איהר אריין אין זיך און ווערט מיט איהם איינס, אזוי ציהט אין דער ליעבע איין גאנצער ארגאניזם אן אנדערען גאנצען ארגאניזם אריין אין זיין קרייז און לויפט דאן נור נאך מיט איהם ווייטער אויפ'ן לעבענסוועג און דרעהט זיך נור מיט איהם צוזאמען אין זיין לעבענס־צירקעל. אלע אברים, אלע אדערען, אלע נערוועץ פון איין ארגאניזם זוכען די אברים, די אדערען און די נערוועץ פון א צווייטען ארגאניזם, אלע גלידער ציטערען, די נערוועץ צוקען, די געפיהלען וויינען און שלוכצען און די געדאנקען פון ביידע ארגאניזמען זוכען מיט דער גאנצער קראפט א פערבינדונג, א הארמאניע.

דיזען אויגענבליק, וואס מאכט צוויי פערשיעדענע וועזען ציטערען, פיבערען און ווי מיט א מאגנעט זיך דרענגען איינס צום צווייטען, רופען די פראנצויזען: „א בליץ־שלאג“ (קו דע פודר).

און ווירקליך, ווי א בליץ ווירקט יענע גיגאנטישע קראפט, וואס שלעפט מאן צו ווייב און ווייב צו מאן. אין די ערשטע אנ־

פאַנגען הייסט דיזע קראַפט „סימפּאַטיע", העכער אביסעל הייסט זי „ליעבע".

* * *

איך האָב די יעניגע וואָס פרעדיגען פּאַרזיכט אין דער ליעבע, אָבער אויך איך פיהל זיך פערפליכטעט, אויסצורופען:

„געטרויט ניט צו שטאַרק א „בליץ־שלאַג!"

מען וועט מיר מסתמא ענטפערען, אַז פּונקט אַזוי וואָלט איך געקענט פרעדיגען, אַז מען זאָל ניט גלויבען אין הונגער, אין דורשט און אין זונשיין.

די בליץ־שלעג זיינען אין זייער אויסזעהן עהנליך איינס צום אנדערען, אָבער אין זייער אינהאַלט זיינען זיי זעהר פערשיעדען. עטליכע זיינען אונשולדיגע בליצען, וואָס פערשפּרייטען פיעל ליכט און רופען אַרויס בעטויבענדע דונערען, אָבער זיי שאַדען קיינעם ניט. זיי זיינען מאָמענטואַלע אויסברוכען פון ליידענשאַפט, מעהר ניט.

אנדערע ווידער פערברענען און צושמעטערען אויף זייער וועג אַלעס. פאַר אַזעלכע בליצען רעטעט אונז בלויז דער בליץ־אַבלייטער. ווען אַזאַ בליץ־שלאַג טרעפט אונז, זיינען מיר דערשלאָגען און טויט, ס'הייסט, מיר זיינען פון קאָפּ ביז צו די פיס עלעקטריזירט פון יענער קראַפט, וואָס שטרוימט אַרויס פון אַ צווייטען קערפּער, וואָס נויטיגט זיך פיעללייכט אין אונזער קערפּער פּונקט אַזוי שטאַרק, ווי אונזער קערפּער אין איהם.

איבערלעגט זיך אַלזאָ און פּרובירט אויפלייזען יעדע נייע ליידענשאַפט, וואָס פּאַקט אייך, אין דער מאַשין פון אַנאַליזע. איהר געהערט צו אַן אַנדערער און די אַנדערע געהערט צו אייך, אויב דער בליץ־שלאַג וואָס טרעפט אייך איז אַ געגענזייטיגער.

דער גאַלוואַנישער שטראָם פון ליעבע קען אויך אין אַן אַנדער פּאָרם אויפטרעטען, ניט בלויז אַלס בליץ, נור אויך אין דער געשטאַלט פון צאַרטע, לאַנגזאַמע פונקען, פון געהיימניספולע, וואַרימע וועלען.

קודם כל דערפיהלט מען אַן אויבערפלעכליכע סימפּאַטיע וואָס פליסט ווי אַ דונער שוויס איבער'ן גאַנצען קערפּער; אַביסעל שפּעטער שפּירט מען שוין אַ שטאַרקער גראַבלען אויף דער הויט,

וואָס דרינגט באַלד דורך ביז צו די מוסקלען, נערוועז, איינגעווייד און געפיהלען און קריכט אלץ טיפער ארונטער. אין מארך פון די ביינער שטעלט זיך עס אָפּ, ווייל מעהר האָט עס ניט וואָס צו עלעקטריזירען.

טעאָרעטיש בעטראַכט, איז דיזע צווייטע ארט פון ליעבע הארטנעקיגער און דויערהאפטער ווי די ערשטע ארט נאָך דעם אַלטען גרונדזאַץ, אז לויט א היץ איז שטארק, אין דעם זעלבען מאָס שפרייט זי זיך אויס. אין דער פּראַקטיק אָבער קומען א מאַן און א פרוי אויף דעם זעלבען מעמד דורך א „בליץ־שלאג“, ווי דורך „פונקען“ אָדער „וועלען“. אלץ איז נור א פראַגע פון צייט. מען קען פאָהרען אין אן עקספרעס־טריין צי אין אן אָמניבוס־וואָגען, מען קומט דאָך צום זעלבען ציעל.

די ליעבע איז אזא געשיקטער און מעכטיגער צויבערער, אז זי קען אונז נעהמען אין פלען אריין אויף ביידע אופנים, און ניט נור איינמאָל. צוערשט טרעפט אונז ליעבע מיט איהר בליץ, און דערנאָך עלעקטריזירט זי אונז לאַנגזאַם. און איצט קען שוין קיין מאכט אין דער וועלט ניט, ניט א געטליכע און ניט א מענשליכע, רעטען אונז פון אונזער ליידענשאַפט. מיר זיינען דאַן ניט מעהר קיין מענער, נור אן „עפּעס“, אן אבר פון איהר, וואָס האָט אונז בעזיעגט.

* * *

די גראַנדיעזע געזעצען פון אנציהונגס־קראפט זיינען אונז בעקאַנט, און מיר פערשטעהען די צוציהענדע און אָבשטויסענדע אטאָמען, וואָס גרופּירען זיך אין אונזער א בעשטימטער אויבערהערשאפט, וואָס די כעמיע בעצייכענט מיט געוויסע ציפערען. אָבער יענע קרעפטען און געזעצען, וואָס שטויסען אָפּ און ציהען צו פערשיעדענע קערפּער און הערצער איינס צום צווייטען, זיינען אפילו פאר דעם יעניגען ניט אין גאַנצען קלאָהר, וואָס פערשטעהט דאָס בוך פון פּסיכאָלאָגיע, וואָס ווערט פערשטאַנען בלויז פון איינעם צווישען א מיליאָן מענשען.

די סימפּאַטיע מוז צוערשט זיין א פיזישע, דאַן א מאָראַלישע, צום שלוס ערשט אן אינטעלעקטועלע. זי מוז זיך בעוועגען אויף

יענער הויפט־שטראסע, וואס פיהרט פון ווענינער צו מעהר, פון אויסערליכען צום אינערליכען.

אפילו די גרעסטע דום־קעפּ ווייסען שוין היינט, אז ענטגעגענגעזעצטע טיפען זוכען און ליעבען איינס דאס אנדערע: דאס בלאנדע ציהט צו דאס ברוינע און פערקעהרט; מאגערע און קליינע מיידלעך ווערען געליעבט פון ריזען און קראפטמענשען. די געגענזעצע בעגעגנען זיך אבער ניט נור קערפּערליך, נור אויך זעעליש. פערשיעדענע כאראקטערע, אויב זיי זיינען נור גוטע, האבען זיך שנעלער ליעב, ווי גלייכע.

אפט שיינט עס אונז ווי א וואונדער, ווען מיר זעהען ווי א שעהנער מאן פערגעטערט א העסליכע פרוי און א שעהנע פרוי קוקט אזוי פערליעבט אויף א העסליכען פער׳גושמ׳טען קערל. בעטראכטענדיג אזעלכע קאטראסטען, שווימט אין אונז אפט אויף דער חשד, אז געלד, שמוציגע תאוה און גאסענפּרויערישע געמיינהייט מוזען אין אזעלכע פערבינדונגען שפּיעלען א גרויסע ראלע. אבער אונזער פערדאכט איז א גאנץ פאלשער. די דאזיגע קאנטראסטען ציהען זיך צו איינס דאס אנדערע דורך יענע געזעצען פון „וואהל־קרבות״, פון וועלכע מיר קענען נאך ניט די אורזאכען, ווייל מיר זיינען נאך דערווייל צו אונוויסענד און קורץ־זיכטיג צו דערקענען דעם שורש פון אונזער נאטור.

קוקט זיך נור ארום אין קרייז פון אייערע בעקאנטע און איהר וועט געפינען גענוג אזעלכע מערקווירדיגע פערבינדונגען צווישען געגענזעצען. איך דערמאן זיך אן א יונג בחור׳ל, וואס האט אויסגעזעהן ווי דער זונענגאט אליין. ער בעזיצט אלע גוטע מעלות, וואס א מענש קען נור קריגען דורך געבורט, גייסט און פערמעגען. אבער ניט קוקענדיג, וואס אלע ווייבער זיינען אין איהם געווען פערליעבט, האט ער אליין ארויסגעוויזען א פאלשטענדיגע גלייכגילטיגקייט געגען דאס ווייבליכע געשלעכט. אבער אין א שעהנעם טאג האט ער מיר דערצעהלט, אז ער האט זיך שטערבליך פערליעבט אין א געוויסער פרוי, וועלכע ער האט פאר מיר באלד פארגעשטעלט. זי איז געווען ניט שעהן און ניט יונג און טויזענד אנדערע מענער וואלטען אויף איהר אפילו קיין בליק ניט געווארפען.

און איך קען נאך א יונגענמאן, וואס איז געווען ביז איבער

די אויערען פערליעבט אין א ווייבליכע חורבה, אן אָבגעלעבטע קאָ־קעטקע, וואָס האָט איהרע רואינען שוין ניט געקענט בעהאַלטען אפילו אונטער שמינקע און קאָסמעטיקס. דער יונגערמאַן האָט זי אַזוי הייס געליעבט, אַז ער האָט זי באַלד געהייראַט, און היינט לעבען זיי ווי צוויי טייבעלעך.

* * *

עס איז העכסט וויכטיג פאַר אייער גליק, פאַר אייער הייראַט, צו וויסען צי דער בליץ־שלאַג אָדער די ליעבעס־וועלען, וואָס האָבען אייך עלעקטריזירט, האָבען אין אייך אָנגעצונדען אן אייביגען פלאַם אָדער נור א בענגיאַלישעס ליכט. אום גאָטעס און אום הימעלס ווילען, פערגעסט דאָס ניט אויסצופאָרשען. גלויבט ניט אין די אַלגעמיינע רעדענסאַרט, וואָס האָט שוין אַזוי פיעל קרבנות גע־פאָדערט:

„האָט חתונה, אויב די מאַטעריעלע און באַלעבאַטישע פער־העלטניסען פון אייער בעשערטער זיינען גוטע. די ליעבע וועט קומען שפּעטער“.

ניין, די ליעבע וועט ניט קומען שפּעטער. די ליעבע קומט נור זעהר, זעהר זעלטען און אימער קומט זי גאַנץ צופעליג. אָבער זיכער וועלען קומען שפּעטער: געגענזייטיגער האַס, קללות, סקאַנ־דאַלען, ערגער און קינדער, וואָס וועלען טראָגען א פאַלשען נאָ־מען, דאָס הייסט, אייערען. זיכער וועט קומען דער שמוציגער זומפּ, אין וועלכען אונזער מאָדערנע געזעלשאַפט וועלקט זיך. אויב א מאַן און א ווייב פיהלען ניט קיין הייליגען שרעק ביים דערנעהנטערען זיך איינס צום צווייטען, אויב זייערע הענד ציטע־רען ניט ביים אָנריהרען איינס דאָס צווייטע, אויב זייער ערשטע אומאַרמונג רופט אין זיי ניט אַרויס קיין דעליריום און עקסטאַז, איז עס פאַר זיי ביידע פיעל געזונטער, אַז זיי זאָלען איבערהויפּט ניט הייראַטען.

* * *

די פיזישע סימפּאַטיע צווישען מאַן און פרוי קען פיהרען אין גן עדן אריין, אָבער דער וועג אַהין איז זעהר א לאַנגער. שוין אָפט האָט מען פערפעהלט דאָס ציעל, נאָך איידער מען האָט דערגרייכט די פעלדער פון ליידענשאַפט און פון געדאַנק. לאָגיקער זיינען אין

דער ליעבע נור יענע אפריקאַנער ווילדע, וואָס פּרובירען אוים איינס דאָס אנדערע, איידער זיי הייראַטען זיך, און לויט די פּראָבע פאַלט אוים, אזוי האנדלען זיי. אָבער מיר מאָראַלישע, פערשעהמטע לייט קענען ניט אויספּרובירען, נור ראטען אויף'ן צימבעל. ענט־וועדער מיר טרעפען, אָדער מיר פעהלען. וועה דעם יעניגען, וואָס האָט געמאַכט א טעות.

צום גליק איז די ערשטע סימפּאַטיע, וואָס אַ פרוי'ם אויסער־ליכער אָנבליק דערוועקט אין אַ מאַן, אָפט אַ ווידערשיין פון איהר גאַנצען וועזען, אויסערליכען ווי אינערליכען. אַ שעהנע אויבער־פלעך קען נור דאַן מאַכען אַ טיעפען איינדרוק, ווען זי איז דער אָבגלאַנץ פון אַ נאָבעלער אינערליכער נאַטור, הארץ און זעעלע. אָבער ליידער איז דאָס אויסערע ניט תמיד דער שפּיעגעל פון אי־נערליכען, אָפט מאַכט מען אַ טעות און דאַן צייגט זיך ארוים, אַז אַן אייז־קאַלטער מאַן האָט גאָר געהייראַט אַ גיהנום הייסע פרוי און אַ ווינטערקאַלטע פרוי מוז אייביג שוויצען אונטער די אומ־ארמונגען פון אַ גליהענדען מאַן. אין אַ סך געזעץ־ביכער ווערט אָנגעגעבען אלס געניגענדער שיידונגס־גרונד דער פאַקט, וואָס מאַן און פרוי קענען זיך ניט פערטראָגען. די געזעץ־ביכער האָבען דאָ איינמאָל פון טויזענד, געטראָפען דאָס ריכטיגע. ווייל ס'איז שווער זיך פאָרצושטעלען אַ שרעקליכערעס פאַמיליענטראַגעדיע, ווי די, ווען מאַן און פרוי קענען איינס דאָס אנדערע ניט ליידען.

דאָס אידעאַל פון פיזישער האַרמאָניע צווישען אַ מאַן און אַ פרוי בעשטעהט אין דעם, וואָס ביידע שפּירען אַ גלייך הייסען הונגער פאַר דערזעלבער זאַך.

דיזער פאַל פון פאָלשטענדיגער פיזישער האַרמאָניע איז אָבער זעהר זעלטען, און דאַריבער מוז דער מאַן, דער אייגענטליכער קאַ־פעלמייסטער פון פאַמיליען־אָרקעסטער, אָנגעבען דעם טאָן, מאַכען איהם העכער אָדער נידריגער, ביז עס ענטשטעהט צווישען דעם מאַנ'ס און דעם ווייב'ס ליידענשאַפט אַ פאָלטשענדיגער אקקאָרד. די זאַך איז ניט אַזוי שווער ווי זי שיינט. אַז אַ גרויסער קאַפּעל־מייסטער קען הונדערט פערשיעדענע אינסטרומענטען פון אַן אָר־קעסטער מאַכען מאַרשירען אין דעם זעלבען טאַקט און מיט דער זעלבער שנעלקייט, קען עס פאַר אַ קליינעם קאַפּעלמייסטער ניט

שוועער זיין צו זעהן, אז צוויי אינסטרומענטען זאָלען ריכטיג צוזאַ־
מענקלינגען און איינהאַלטען דעם זעלבען טעמפּאָ.

קודם כל זאָל דער קאַפּעלמייסטער געדענקען, אז ער מוז זיין
מוזיק־שטיק אייביג שפּיעלען. דאריבער מוז ער זיין מיטשפּיעלער־
צוגעוועהנען צו א ניט איבריג שנעלען טאַקט, כדי ניט מיעד צו
ווערען. אויב איהר וועט אייער מוזיק גלייך פון אָנהויב אָן אָנ־
פאַנגען שפּיעלען פּאַרטיסימאָ, אין אכטעל־אָדער צוויי־און־דריי־
סיגסטעל־טענער, זיינט איהר א פערלאָרענעם מענש! אייער מיט־
שפּיעלערין וועט זיך צוגעוועהנען צו דעם שנעלען טעמפּאָ און
דאָס קען פאר אייך ווערען א קאַטאַסטראָפע.

וועיל אפילו א פרוי, וואָס איז ניט בעזאָנדערס שטאַרק ליי־
דענשאַפטליך, מוז דאַן גלויבען, אז איהר ליעבט איהר ניט מעהר.
יעדע נאַכט וועט זי זיפצענדיג אָפּמעסטען אייער קאַלטקייט, לויט
דעם מוזיקאַלישען טעמפּאָ, וואָס איז פּלוצלינג אזוי לאַנגזאַם גע־
וואָרען. כאָטש איך אליין האָב שוין א סך געשריבען וועגען דער
געשלעכטליכער היגיענע און פיעלע אַנדערע שריפטשטעלער זיינען
אויף מיין וועג געגאַנגען ווייטער, איז אָבער די פרוי אין דעם ענין
נאָך אלץ געבליבען פאַלשטענדיג אונוויסענד. נאָך אלץ מעסט
זי אָפּ א מאַנ'ס ליעבע לויט דער שטאַרקייט און אָפטקייט פון זיינע
אומאַרמונגען.

מען דאַרף, אלזאָ, בערעכענען די צוקונפט. פון אָנהויב אָן
זאָל מען די פרוי געוועהנען אָן א לאַנגזאַמע טעמפּאָ. אויב דער
כח ערלויבט עס, קען מען אַמאָל אויך שפּיעלען אן אַלעגראָ. אָבער
קיינמאָל זאָל מען זיך ניט אַריינלאָזען אין פּאַרטיסימאָס, אין
שנעלוואַלצער.

* * *

איך זעה, אז איך האָב זיך גאָר אַריינגעכאַפּט אין פעלד פון
חתונה־היגיענע, וועהרענד איך וויל דאָך דאָ ריידען פון זאַכען, וואָס
דאַרפען גענומען ווערען אין בעטראַכט פ א ר דער חתונה.

ווי געזאָגט, בלייבט פאר א ציוויליזירטען מענשען ניט אַנדערש
איבריג, ווי נור צו ד ע ר ר א ט ה ע ן, ווי שטאַרק זיין צוקונפט־
טיגע פרוי איז ליידענשאַפטליך.

ווי אזוי דערראָטה מען דאָס?

קודם כל שטודירט די פערהעלטניסען פון איהר פאמיליע, בעזאנדערס פון איהר מוטער, ווייל פון דער מוטער ירשנען די קינדער דעם נערוועך־סיסטעם, די ליידענשאפטען, מאראלישע רייניקייט אָדער געשלעכטליכע תאוה. קיין זאך געהט ניט אזוי איבער בירושה, ווי די פעהיגקייט צו ליעבען. איך ווייס פון שרעקליכע פאמיליען־קאטאסטראפען, וואס האבען פאסירט בלויז דערפאר, ווייל דער מאן האט פאר זיין חתונה שטודירט בלויז דעם כאראקטער פון זיין כלה, אָבער ניט פון איהרע טאטע־מאמע.

איך אליין האב אמאל גערעטען מיינעם א פריינד, צו הייראטען א מיידעל, ווייל איך האב דאס דאזיגע מיידעל געהאלטען פאר א שטילען מלאך, פאר א פערשעהמט, צנועה'דיג קינד, וואס וועט זיך בעגניגען מיט וויפיעל זי וועט קריגען. מיין פריינד האט מיך געהאלטען פאר א גרויסען ספעציאליסט אין אזעלכע זאכען, און דאריבער האט ער זיך גלייך אוועקגעלאזט אויפ'ן שטורמישען ים פון חתונה. אָבער וועה! אין עטליכע מאנאטען שוין האט זיך ארויסגעוויזען, אז דאס יונגע ווייבעל איז ניט קיין צנועה'דיגער מלאך, נור א טייוולישער וואמפיר, וואס זויגט דאס בלוט פון די אנדערען. ערשט איצט האב איך זיך דערמאהנט, אז איך האב גאר פערגעסען צו ערקונדיגען זיך וועגען טעמפעראמענט פון איהר טאטע־מאמע.

נאך דעם ווי איהר האט אונטערזוכט איהר טאטע־מאמע און די אונטערזוכונג איז אויסגעפאלען לויט אייער וואונש, דארפט איהר זיך נעהמען בעטראכטען און שטודירען דאס מיידעל זעלבסט.

אויב איהר פערלאנגט א רוהיגע, בעשיידענע פרוי, מוזט איהר אין אייער בעשערטער געפינען אזעלכע אייגענשאפטען:

בלאנדע האָהר, בלויע אויגען, פולעס פלייש.

א פרעהליכער בליק, ניט געצוואונגענע בעוועגונגען, קיין נערוועזיטעט אדער נור זעהר ווייניג, ניט שטארק פליישיגע ליפען, קיין האָהר אויף דער אויבערשטער ליפ.

שטארקע ליעבע צו קינדער, אלס זיכערער בעווייז פון איהר מוטער־געפיהל. אגב איז שטארקעס מוטערגעפיהל דער שטארק־

סטער צוים, וואָס האַלט צוריק אַ צו העפטיגע ליידענשאַפטליכקייט אין ענין ליעבע.

אָדער ווינשט איהר אפשר אַ פייערדיגע פרוי?

אַזעלכע קענט איהר געפינען פיעל לייכטער. אַזאַ פרוי האָט שווארצע האָהר, שווארצע אויגען, אַ ברוינע הויטפארב, בלאַנ־זענדיגע, מענליכע ליפּען און אַ מאָגערען קערפּער.

זי איז זעהר עמפּפינדליך, שטארק נערוועז און בעזיצט אַ סך לוינען. איהר בליק שטראַהלט און איהרע בעוועגונגען זיינען ווי פון אַ שלאַנג.

דאָס זיינען אָבער בלויז די גראָבע, אויסערע ליניען פון די פיזיקאַלישע און מאָראַלישע עלעמענטען. גענוי בעשרייבען זיי איז איבערהויפּט ניט מעגליך.

ביי מיין כאַראַקטעריזירונג פון די בלאָנדע און ברוינע האָב איך נאַטירליך זיך בעצויגען אויף יענע פעלקער, וואָס זיינען עט־נאָגראַפיש שטארק געמישט און ביי וועלכע מען געפינט אין יעדער שטאָדט פרויען מיט בלאָנדע, ברוינע און שווארצע האָהר. ביי פעלקער, וואו אַלע מענשען זיינען בלאָנד אָדער אַלע זיינען שווארץ, טרעפט מען נאַטירליך שווארצע פרויען מיט פייערדיגע אויגען, וואָס זיינען הייס, אָבער אויך אַזעלכע, וואָס זיינען אייז־קאַלט.

נאָך וויכטיגער ווי די פאָרם פון די פרויען איז זייער קער־פערליכער געבוי, ווייל דערפון דערקענט מען, ווי אַזוי דער אָרגאַ־ניזם האָט זיך אין אַלגעמיין ענטוויקעלט. צווישען פעטע פרויען געפינט מען זעלטען געשלעכטליך ליידענשאַפטליכע, אויסער ווען זיי זיינען היסטעריש אָדער ווען מען קען זעהן פון די האָהר, וואָס זיי האָבען אויף זייערע בריסטען און אויף דער אויבערשטער ליפּ, דער־קענען, אַז זיי וועלען בלייבען עקרות. פונקט אַזוי זעלטען געפינט מען קאַלטע פרויען צווישען די מאָגערע, אויסער ווען זיי האָבען אויף זיך די סמנים פון עקרות: צו פיעל האָהר אויף דער אויבער־שטער ליפּ און אַרום די ברוסט־וואָרצלען.

אויך די פעטקייט פון די ליפּען איז אַ גוטער מאַסשטאַב פאַר דער געפיהלס־פעהיגקייט פון אַ פרוי. איך האָב דעם דאָזיגען מאַס־שטאַב אויספּרובירט ביי פערשידענע ראַסען אין אפריקא און

אזיען, ביי וועלכע עס הערשט פיעלווייבעריי, און וואו די פיזישע ליעבע בילדעט דאס גרעסטע פערגניגען און די וויכטיגסטע בע־שעפטיגונג, סיי ביי די מענער, און סיי ביי די פרויען.

* * *

איך רעכען, אז א חתונה צווישען איינעם פון מיינע לעזער און א נעגערין, א האטענטאטין אדער א קאפערין איז אבסאלוט אויסגעשלאסען. איך וועל דאריבער אזעלכע פערבינדונגען ניט אריינציהען אין קרייז פון מיינע בעטראכטונגען. איך האלט ניט פון אזוי גערופענע „קרייצונגען", דאס הייסט פון קינדער, וואס קומען ארויס פון א וויסען מאן און א שווארצע פרוי. אבער איך וויל דא גלייך אונטערשטרייכען: ס'איז א טעות צו גלויבען, אז קרייצונגען זיינען א געפאהר פאר די צוקונפטיגע דורות. אבער א מיאוסען טעות מאכען אויך יענע לייט וואס גלויבען, אז קריי־צונגען צווישען פערשיעדענע מענשען־ראסען זיינען ניצליך און נויטווענדיג.

די קרייצונג פון א העכערער מענשענראסע מיט א נידריגער מענשענראסע ערנידריגט די ערשטע און דערהויפט די צווייטע. דערפון קומען אלזא ארויס קינדער פון א מיטלערען דורכשניטלי־כען ווערטה.

די מישונג צווישען צוויי נידריגע ראסען ברענגט ארויס ניד־ריגע פירות, אבער פון א גאנץ נייעם סארט נידריגקייט.

די פערבינדונג פון א העכערער ראסע מיט א מיטלערער ראַ־סע ברענגט זעהר פערשיעדענע פרוכטען, וועלכע מען מוז שטודיי־רען פון פאל צו פאל.

אויב איהר וועט קיינמאל ניט הייראטען א נעגערין אדער אן אינדיאנערין, וועט איהר אויך שווערליך האבען אפעטיט צו א כינעזערין אדער יאפאנעזערין. אבער אלס איטאליענער קענט איהר זיך זעהר לייכט פערליעבען אין אן ענגלענדערין, א דייטשע אדער א שפאניערין. און היינט צו טאג, ווען די אייזענבאהן און דער טעלעגראף פיהרען צוזאמען פערשיעדענע פעלקער און ווארפען איין אלע גרענעצען, איז די חתונה דער וווינקעלשטיין פאר א „פער־אייניגטע שטאאטען פון אייראפא", פון וועלכע עס וועט זיך שפע־

טער ענטוויקלען „די פּעראייניגטע שטאַאַטען פון דער וועלט“.

די פערשיעדענהייט פון די מענשליכע טיפּען און די סימ־פּאַטיען וואָס ענטשטעהען צווישען געגענזעצען בעשאַפען זעהר לייכט פייערדיגע ליעבעס צווישען ברוינע און בלאָנדע פעלקער. ניט איין איטאַליענער האָט געמוזט פון סקאַנדינאַוויען (שוועדען און נאָרוועגען), אַנטלויפען, ווייל ער האָט אין די הערצער פון די דאָרטיגע בלאָנדע טעכטער אָנגעצונדען צו פיעל ליעבע. און ווען א בלאָנדער גערמאַן וואַנדערט אין זיין יוגענד אַוועק קיין שפּאַניען אָדער זיד־אַמעריקאַ, קומט ער זעלטען צוריק אָהן א פייערדיגע בראַזיליאַנערין מיט א האַלב טוצענד ברוינע קינדערלעך.

איז דאָס, פרעגט זיך, גוט פאַר דער מענשהייט, אָדער שלעכט?

פאַר די קינדער איז אַזאַ מישונג גוט, אָבער פאַר די בעטרע־פענדע מענער און פרויען ברענגט זי ניט קיין גוטע רעזולטאַטען. דאָס גליק פון א מאַן און א פרוי ווערט אַלזאָ געאָפּפערט צוליעב דעם גליק פון דעם מאַן. איהר אַליין מוזט, אויב איהר ווילינט איין אויף אַזאַ פערבינדונג, פריהער אָבוועגען די רעזולטאַטען.

נאַציאָנאַליטעט הייסט נאָך ניט ראַסע, אָבער זי איז זעהר עהנליך צום בעגריף ראַסע. די נאַציאָנאַליטעט איז די סומע פון אונצעהליגע פיזישע, מאָראַלישע און גייסטיגע עלעמענטען, וואָס א געוויסע נאַציאָן בעזיצט, און וועלכע מאַכען דעם ענגלענדער אויסזעהן און פיהלען אַזוי פערשיעדען פון שפּאַניער און דעם אי־טאַליענער פון נאָרוועגיער.

אונזער אָבשטאַמען פון אַן אַנדער לאַנד ווי אונזער פרוי'ס, מיינט פאַר אונז ניט נור רעדען אַן אַנדער שפּראַך ווי אונזער פרוי, נור עס בעטייט אויך, אַז מיר ליעבען, פיהלען, דענקען, האַסען און ווינשען אויף א גאַנץ אַנדערען אופן ווי אונזער פרוי. מיר אַלע זיינען א מין ברוך־שטיקלעך פון א לאַנגער געשיכטע וואָס ציהט זיך זינט פיעלע, פיעלע יאָהרהונדערטע. עס איז א מעגליכע, אָבער א זעהר שווערע און זעלטען גליקליכע זאַך צו פערבינדען צוויי מענשען, וואָס זיינען געבוירען אונטער א פערשיעדען הימעל און וואָס האָבען פערשיעדענע איבערציינגונגען, פערשיעדענע גע־

וואהנהייטען, פערשיעדענע רעליגיעזע, מאראלישע און פאליטישע אידעאלען.

אין די מייסטע פעלע ענטשטעהט אזא פערבינדונג צוליעב געלד אינטערעסען אדער יחוס־אינטערעסען, אויסער ווען אן אל־מעכטיגע ליעבע, וואס נעהמט אויף קיין זאך קיין ריקזיכט ניט, האט ווי א קראנקהייט געפאקט די בעטרעפענדע יונגע צוויי מענשען. אונטער פערשיעדענע אנדערע חתונות צווישען פערשיעדענע נאציאנאליטעטען זיינען בעזונדערס „בעריהמט" די חתונות פון אמעריקאנער מיליאנערסקע טעכטער מיט אייראפעאישע גראפען, פירשטען און פרינצען, וואס זוכען נור די אמעריקאנישע מיליאנען און נעהמען די טעכטער בלויז אלס ניט־געווינשטען צוגאב.

אין א חתונה צווישען מענשען פון פערשיעדענע נאציאנען איז זעלטען דא גליק און צופרידענהייט און נאך ערגער ווערט זייער פערהעלטנים, ווען זייערע רעליגיאנען זיינען אויך פערשיעדען.

א שטארקע ליעבע קען ניט עקזיסטירען אהן א שטארקען גלויבען. ווער ס'ליעבט גליהענד, דעם שטערט ניט די פערשיעדענהייט פון שפראך און זיטען און ער פרעגט אויך ניט, אויב זיין געליעבטע געהט אין א מאשעע, אין א שוהל אדער אין א קירכע. אבער אפילו די שטארקסטע ליעבע בערוהיגט זיך מיט דער צייט און פערוואנדעלט זיך אין א שטילער, ליעבער געוואהנהייט. און ווען דאס שטורמישער מעער פון ליידענשאפט האט זיך בערוהיגט און אבגעקיהלט, דאן זעהט מען ערשט אויפ'ן גרונד די שארפע שפיציגע שטיינער פון די פערשיעדענע רעליגיאנען, פערשיעדענע אידעאלען, פערשיעדענע איבערצייגונגען, וואס הערשען צווישען פאר פאלק. און די שטיינער פערוואנדלען זיך מיט דער צייט אין געפעהרליכע פעלזען און דאס שיף פון פאמיליען־לעבען איז אין שטענדיגער געפאהר אויף זיי ארויפצופאהרען און צושמעטערט ווערען.

נאכ'ן האניג חודש קומען דאן די שטורמישע צייטען. די צייט טרייבט אונזער שיף ארויף אויף די זאמדבערג פון גלייכגילטיגקייט, אדער אונזער שיף ווערט אריינגעצויגען אין ווירבעל פון שטרייט און מחלוקות און ווערט צושמעטערט.

און זאָלען נור די ארייננעפאלענע פרובירען פערשטאָפּען די לעבער פון שיף מיט זייער געלד אָדער מיט זייערע טיטולען! עס וועט זיי גאָר ניט העלפען, ווייל א צוריסען פאמיליען־שיף מיינט א צוריסענע איינינקייט צווישען צוויי קערפער און צוויי זעעלען. אזא ריס קאָן קיין זאך ניט פערלאטען.

די האַרמאָניע און די געפיהלען.

דען פיש, פויגעל און חיות דערפיהלען אין זיך ליידענשאפט און לאָזען זיך אַרויס אויף א יאגד נאָך ליעבע, בעפוצען זיי זיך מיט נייע גליעדער, זינגען זיי נייע ליעדער און ערפינדען גאַנץ נייע פערפיהרונגס־קונצען, און מיט די דאָזיגע עסטהעטישע און מוזיקאַלישע וואפען פיהרען זיי זייערע ליעבעס־שלאַכטען. זיי צייגען זייער געליעבטער דאָס שענסטע, דאָס בעצויבערנדסטע, וואָס זיי פערמאָגען און דערמיט געווינען זיי דעם זיעג.

פונקט אזוי פיהרען זיך מאַן און פרוי. זיי קאָרעקטירען, זיי בעהאַלטען זייערע חסרונות און צייגען אַרויס בלויז זייערע מעלות. יעדער צד פאָליטורט זיינע אַלטע מעלות, וואָס זיינען שוין אביסעל ראָסטיג און לעגט זיך צו נייע מעלות, וועלכע ער האָט נים. מאַראַלישע שוואכקייטען און שלעכטע געוואָהנהייטען ווערען ענטוועדער אַרויסגעטריבען אָדער פאַר א צייט איינגעשפּאַרט אין תּפיסה. זיי פוצען אוים זייער הויז פון אויסען און פון אינווענינ, גלייך זיי וואָלטען ערוואַרטעט עפּעס א געהויבענעם גאַסט.

און זיי האָבען רעכט. זיי ערוואַרטען באמת א גאַסט. און ניט קיין קלענערען ווי די ליעבע אַליין.

די פייגעל, די פיש און די חיות הערען אויף צו זינגען און וואַרפען אַוועק זייערע הערנער, ווי נור זייער ליעבע איז בעפרידיגט. שטיל און גלייכגילטיג פערלאָזען זיי זייער געליעבטע און ווערען צוריק דאָס, וואָס זיי זיינען געווען פאַר דער חתונה. און דער פערפיהרטער געליעבטער פאַלט עס גאָר ניט איין צו פערקלאָגען דעם טריילאָזען געליעבטען, ווייל דאָס פאַרעל איז שוין געשיידט און קיינער דענקט ניט מעהר פון צווייטען.

ביי די מענשען אָבער ענדיגט זיך די עראָטישע קאָמעדיע מיט דער חופּה־נאַכט, אָבער די חתונה בלייבט.

זי בלייבט און איהרע חסרונות בעווייזען זיך באַלד. די שלעכ־טע געוואָהנהייטען קעהרען צוריק, די איינגעקערקערטע שלעכטע מדות ווערען איינציגווייז בעפרייט פון זייער תפיסה.

און באַלד פאַנגען זיך אָן די ענטוישונגען פון פאַמיליען־לע־בען. יעדער צד דערזעהט ביים צווייטען חסרונות, וועלכע ער האָט ניט ערוואַרטעט, ווייל פריהער זיינען זיי געלעגען ערגעץ בעהאַלטען.

עס איז דאריבער אונזער ערשטע אויפגאַבע, איידער מיר הייראַטען, צו ענטדעקען דעם אמת אונטער דער שמינקע פון ווייבליכער קאָקעטעריע און אויסצוגעפינען וואָס עס טהוט זיך אונטער דער פּאָליטור.

מען קען אפילו ניט אָנרופען צבועטסטוואָ יענע קינסטליכע פערשעהנערונג, וואָס מיר בעמערקען ביי אַ מאַן און אַ פרוי, וואָס זיינען פערליעבט איינס אין דאָס אַנדערע. אַ נאַטירליכע מעכטיגע קראַפט צווינגט זיי, צו זאָגען דער געליעבטער פּערזאָן דאָס בעסטע, וואָס זיי בעזיצען, און צו פערבאָרגען דאָס שלעכטע וואָס געפינט זיך אין זיי. אָבער פון דיזער אונשולדיגער קאָקעטעריע געהען זיי מייסטענס ווייטער ביז צו דער ערגסטער צבוע׳טסטוואָ, וואָס מאַכט גאָלד פון מעש, דימענטען פון גלאָז און אַ מלאך פון אַ שד.

זעהר וועניגע לייט זעהען ריכטיג, ווען זיי זעצען אַרויף אויף זייער נאָז די ברילען פון ליעבע און ניט אומזיסט ווערט ביי די אַלטע גריכען שוין די ליעבע פאָרגעשטעלט אַלס פרוי מיט פער־בונדענע אויגען.

דער פערליעבטער איז ניט נור פאַרבען־בלינד, נור איינפאַך פער׳כשופ׳ט. ער זעהט לויטער מעלות, ווען עס זיינען דאָ בלויז חסרונות, שוואַכקייטען ערשיינען אין זיינע אויגען אַלס ליעבענס־ווירדיגקייטען, אַ ליגען בעטראַכט ער אַלס אַ גוטען וויץ און אַ פער־ראַטה אַלס אַ שפּיעלעריי.

די שאַרפסטע פעהיגקייט צו בעאָבאַכטען, די געניועסטע קענט־ניס פון מענשליכען הארצען קען אונז ניט אויסהיטען פון פער־פיהרונגען, וואָס ציינען אונז דאָס געזיכט פון אונזער געליעבטער אַזוי שעהן, ווי אַ בערגיגע לאַנדשאַפט דורך אַ פּורפּור־רויטען גלאָז.

* * *

די דיסהאַרמאָניע צווישען די כאַראַקטערען איז די גרעסטע און אַלגעמיינסטע געפאַהר אין יעדער חתונה. זי קען זאָגאַר פיהרען צו אַ שיידונג. זי בילדעט יענעם שרעקליכען פאַל, וועלכען דאָס געזעץ בעצייכענט אַלס די „אונערטרעגליכקייט צווישען די כאַראַקטערען".

און וואָס בעטייט דאָס שרעקליכע וואָרט? ווי הייסט דער שד, וואָס צושיידט מענשען, וועלכע די ליעבע האָט פעראייניגט, וואָס פערוואַנדעלט דעם תענוג אין יסורים, דעם האָניג אין גאַל, דעם גן־עדן אין אַ גיהנום?

צוערשט ווילען מיר אוועקשטעלען דעם שרעקליכען פאַקט, אַז קיין זאַך איבט ניט אויס אַזאַ גוואַלדיג שלעכטען איינפלוס אויף דאָס פאַמיליענלעבען, ווי ווען אַ פּאָר פאַלק קען איינס דאָס אַנדערע ניט ליידען.

עס קען עקזיסטירען גליק צווישען אַ רייכען און אַן אָרימער, צווישען אַ יונגען מאַן און אַן אַלטער פרוי, צווישען אַן אַלטען מאַן און אַ יונגער פרוי, צווישען צוויי פערשיעדען געבאָרענע און פערשיעדען ערצויגענע מענשען. מיר האָבען פיעלע ביישפּיעלע, אַז פון די אַלע אויסגערעכענטע דיסהאַרמאָניען קען אַרויסקומען אַ גוטע האַרמאָניע. ווען אָבער די כאַראַקטערס זיינען הימעל־ווייט פערשיעדען איינס פון צווייטען, דאַן: ווער עס געהט אַריין אין אַזאַ פערבינדונג, זאָל אויפגעבען יעדע האָפנונג. פערצווייפלונג איז כמעט אימער דער סוף פון אַזאַ פערבינדונג.

די אונגלייכהייט פון די כאַראַקטערען מיינט ניט אונגלייכהייט אין געשמאַק, ליידענשאַפט און נייגונג. ניין, אויב צוויי מענשען זאָלען לעבען האַרמאָניש צוזאַמען, מוזען זיי דוקא זיין אַ ביסעל פערשיעדען איינס פון צווייטען. מאַן און פרוי, האָבען מיר שוין עטליכע מאָל בעטאָנט, ליעבען זיך אומזאַ מעהר, וואָס מעהר דער מאַן איז מאַן און די פרוי איז פרוי, דאָס הייסט, וואָס פערשיעדענער זיי זיינען איינס פון אַנדערען.

אָבער פערשיעדענהייט פון די כאַראַקטערען מיינט, ווען אַן אָקס און אַן אַראַבישעס פערד ווערען איינגעשפּאַנט אין דעם זעלבען וואָגען, ווען אַ הירש און אַ טשעערפּאַכע מוזען צוזאַמען געהן

אין וועג אריין אָדער ווען אַ גאַנז און אַ שוואַלב מוזען צוזאַמען פליהען. אַזעלכע פערבינדונגען פּאַסירען אָדער גאָר ניט אָדער זעהר זעלטען, ווייל זיי זיינען געגען דער נאַטור, אָבער צווישען מענער און פרויען געפינט מען אַזעלכע געשפּאַנען זעהר אָפט. ביי דער צוזאַמענשפּאַנונג פון אַ הירש מיט אַ טשערעפּאַכע, אַ פערד מיט אַן אָקס, אַ שוואַלב מיט אַ גאַנז האַנדעלט זיך עס בלויז וועגען דער פּראָבלעמע פון בעוועגען זיך. אָבער ביי אַ מאַן מיט אַ פרוי, וואָס מוזען צוזאַמען געהן דורכ'ן גאַנצען לעבען, האַנדעלט זיך עס ניט נור וועגען דער שנעלקייט פון יעדען צד, נור אויך וועגען דער לאַנגזאַמקייט, וועגען האַלטען די ריכטיגע מאָס אין געפיהלען, ליידענשאַפטען און געדאַנקען. צו שילדערן די יסורים פון צוויי מענשען מיט פערשיעדענע כאַראַקטערען, וואָס זיינען פעראורטיילט צו לעבען אַ גאַנץ לעבען צוזאַמען, קען איך ניט געבען קיין בעסערען פערגלייך ווי דעם פון אַ פיש און אַ פויגעל, וואָס זיינען פעראורטיילט צו שטעהן איינס נעבען דאָס אַנדערע אַ לאַנגע צייט. אויך דער דאָזיגער פערגלייך אילוסטרירט נאָך ניט דעם גאַנצען ביטערען אמת, ווייל אין פאַל פון פיש און פויגעל וועט ענטוועדער דער פיש אָדער פויגעל זיך לאַנג ניט מוטשען, נאָר זעהר באַלד אָוועקשטאַרבען. אָבער דער מאַן אָדער די פרוי שטאַרבט ניט אַזוי שנעל פון יסורים, נאָר זיי לעבען ווייטער, ווי לעבעדיגע מתים, און דאָס לעבען ברענגט זיי נור פוסט־קייט, שמערץ, חרטה און פערצווייפלונג.

ווען צוויי פערברעכער ווערען פעראורטיילט צו קערקער, ווערען זיי צוזאַמענגעשמידט מיט איין קייט, ניט פרעגענדיג זיי, צי זיי זיינען דערמיט צופרידען; אָבער דער געמיינזאַמער שמערץ, די גלייכע פערברעכער־נאַטור דערנעהנטערט זיי איינס צום צווייטען. אָבער אין פריזאָן, אין וועלכען צוויי שלעכט־פערבונדענע מאַן און פרוי זיצען איינגעקערקערט, ווערען זיי צוזאַמענגעשמידט ניט בלויז מיט איין קייט; הונדערט, ניין טויזענד קייטען האַלטען זיי צוזאַמענגעשמידט, דורך טויזענדער נערווען זיינען זיי פערבונדען; פאַראַן אַ קייט פון האַרץ, אַ קייט פון געשמאַק, אַ קייט פון סימפּאַטיע, אַ קייט פון אַנטיפּאַטיע, קייטען פון געוואָהנהייט, פון וואונשען, פון קלאַגען. דורך די אַלע קייטען לויפען אין אַן

אונגליקליך פאַמיליען־לעבען שטראַמען פון האַס, ערביטערונג, נקמה און פערצווייפלונג. די לייכטסטע בעוועגונג פון איין צד טראָגט זיך דורך די קייטען אריבער צום אַנדערען צד און רופט ארויס אַן ענטגעגענגעזעצטע בעוועגונג. יעדע פיין פון איין צד געפינט אַן עכאָ אין צווייטען צד, און דוקא אַן עכאָ פון פרייד. און דאָס עכאָ פערדאָפּעלט, פערהונדערטפאַכט זיך, ביז אייער גאַנץ לעבען איז אַן איינציג שטיק שמערץ, ווי יעדער איינציגער נערוו וואָלט זיך פערוואַנדעלט אין אַ נערווען־קראַמפּף און יעדער אבר פון אייער קערפּער וואָלט געוועזן אַ פוילער צאָהן וואָס טהוט וועה.

אַט דאָס רופט מען „אונערטרעגליכקייט פון די כאַראַקטער־ען“, וועלכע דאָס געזעץ בעטראַכט אַלס אַ גענוג שטאַרקען גרונד פאַר בעווילליגען אַ שיידונג. אונערטרעגליכקייט צווישען אַ פּאָר פאָלק איז אַ פיעל שטאַרקערע אורזאַכע פאַר אַ גט ווי שלעכטע בעהאַנדלונג, אימפּאָטענץ אָדער אפילו זנות.

די דיסהאַרמאָניע פון די כאַראַקטערען פערבאָרגט זיך הינטער פערשיעדענע פאָרמען, אָבער אין גרונד גענומען איז עס אימער די זעלבע זאַך, נעמליך:

„וואָס ס'מאַכט מיר אַ פערגעניגען, געפעלט ניט דיר; וואָס ס'מאַכט דיך פרעהליך, פעראורזאַכט מיר שמערץ“.

* * *

דאָס ווייב איז ווי די הערמאַלין־חיה, וואָס לאָזט זיך גיכער טויטשלאָגען, איידער צו לויפען איבער אַ פעלד פול שנעע, וועלכען די זון האָט פערוואַנדעלט אין בלאָטע.

דער מאַן אָבער איז ווי דער אַף שימפּאַנזע: ער האָט ליעב דעם שמוץ און וויל איהם ניט אָברייניגען. זיין קערפּער און זיין זעעלע ציהט זיך נור צו דעמיעניגען, וואָס איז אויך אַ ליעבהאָבער פון שמוץ.

ווי אַזוי זשע קענען אַזעלכע צוויי מענשען צוזאַמען לעבען?

* * *

אָדער ער איז אַן אָפּטימיסט אַזש ביז צום ציניזם, אַן עגאָ־איסט אַזש ביז צו זעלבסט־פערגעטערונג, און זיין פּאַראָל איז: „נאָך מיר מעג קומען אפילו אַ מבול“.

זי ווידער איז אַ פּעסימיסטין, ווייל איהר אידעאַל איז אַזוי הויך, אַז קיין מענשליכע האנד קען עס ניט דערגרייכען. זי קען קיין שטונדע ניט לעבען אָהן ליעבע, אָהן אַ גוטע טהאַט, אָהן אַן אָפּפער פאר אנדערע.

ווי אַזוי קענען אַזעלכע צוויי קאָנטראַסטען אויסקומען איינס מיט'ן אנדערען?

* * *

דאָס איבערנאַטירליכע האָט פאר איהם קיין בעדייטונג ניט. ער גלייבט ניט ניט אין אַ גאָט און ניט אין אַ נשמה.

זי איז פון געבורט שוין אַ מיסטיקערין, איהר ערציהונג האָט זי געמאַכט גלויביג און אבערגלויביש. זי האָט אַ נייגונג צו נזירות.

ווי קענען אַזעלכע צוויי בעשעפּעניסען לעבען גליקליך אין איין הויז, אונטער איין דאך, אין איין בעט?

* * *

ער איז אָפפענהערציג און בערייִדעווודיג אַזש ביז צו טפּשות, שטורמיש אַזש ביז צו רציחה, ער רעדט אַרויס זיינע געדאַנקען דירעקט און הויך, ער שילט און פלוכט; אַ שטונדע שפּעטער דענקט ער ניט מעהר פון געוויטער וואָס האָט זיך פון זיין ברוסט אַרויסגעגאָסען.

זי איז פערשלאָסען ווי מיט זיעבען חתימות, פרודליווע און מיסטרויאיש. בלויז דעם צעהנטעל טייל פון איהר געפיהל צייגט זי אַרויס און דערביי האָט זי נאָך מורא, צי איז זי ניט געגאַנגען צו וויים מיט איהר אָפפענהערציגקיים; זי איז עמפּפינדליך ווי די מימאָזע־רויז, וואָס ציהט זיך צוזאַמען, ווען נור אַ זאַמד־קערענדעל, אַ האָהר אָדער אַ פעדערל ריהרען זי אָן. אין יעדער זאך זעהט זי אַ בעליידיגונג, אַ מאנגעל אין טאַקט, אין יעדער זאך זעהט זי עפּעס שלעכטעס און אפילו אונטער די בעסטע זאכען זוכט זי מיט אינקוויזיטאָרישע בליקען שלעכטע אַבזיכטען.

און אַזעלכע צוויי נאַטורען, ווילט איהר, זאָלען קענען פיה־רען אַ האַרמאָנישעס פאַמיליען־לעבען?

* * *

ער איז אַ מענשענפיינד אויס פּוילקייט אָדער פּעסימיזם, ער האַסט די געזעלשאַפט און אַנטלויפט פון איהר.

זי האָט ליעב אונטערהאַלטונג, פּרעהליכע, קאָכעדיגע געזעל־שאַפטען, טעאַטער, פּיקניקס, בעלער, ניט חלילה ווייל זי זיכט דאָרט אַ געלעגענהייט צו זינדיגען, נור פּשוט ווייל איהר נאַטור פיהלט זיך היימישער צווישען מענשען, ווייל זי האָט ליעב דאָס געוויישפּולע, דאָס בעטויבענדע.

קענען אַזעלכע צוויי מענשען בילדען אַ גליקליך פּאָר פאָלק?

* * *

ער איז דעמאָקראַט דורך געבורט, דורך אינסטינקט, דורך ערציהונג. ער האַסט יעדען צוואַנג, יעדע ענגשאַפט, פון אַן ענגען מלבוש ביז אַן ענגען געשלאָסענעם געזעלשאַפטס־קרייז, וואָס איז אָפען בלויז פאַר אַריסטאָקראַטען. ער איז אַ סאָציאַל־דעמאָקראַט און וואָלט גערן געוואָרען אַן אַנאַרכיסט, ווען ער וואָלט די מענשען ניט אַזוי ליעב געהאַט.

זי שטאַמט פון אַן אָרימער אַריסטאָקראַטישער פאַמיליע און איז אונגעהייער שטאָלץ אויף איהר פאַמיליען־יחוס. ווען אַ־מיצער רופט זי, אוים העפליכקייט, גרעפין, קלאַפּט איהר האַרץ פון גאָלע פרייד. זי האָט די גרעסטע האָכאַכטונג פאַר יעדע אויטאָריטעט, פאַר יעדען הערשער. זי פערנייגט זיך טיעף פאַר יעדען פריעסטער, פאַר יעדען אָפיציער, פאַר יעדען מיליאָנער.

קענען אַזעלכע צוויי געהן אָרעם אין אָרעם דורכ'ן גאַנצען לאַנגען לעבען?

* * *

ער איז אַ קמצן, אָבער ער וויל עס ניט מודה זיין. ער בע־האַלט זיין פערמעגען און קלאָגט שטענדיג איבער זיין אָרימקייט. יעדען סענט קוקט ער צעהנמאָל אָן איידער ער גיט איהם אוועק. זיין אויג קוקט מיט פערדאַכט און ערגערניש אויף יעדע שוועבעלע, וואָס ווערט צוועקלאָז אַנגעצונדען, אויף יעדעם שטיקעל סיגאַרעט, וואָס ווערט אוועקגעוואָרפען, אויף יעדען ברעקעל ברויט וואָס ווערט אַריינגעוואָרפען אין מיסט־עמער. ער יאָמערט איבער די צו גרויסע הוצאות, איבער די צו גרויסע שטייערען, איבער זיינע צו קליינע איינגאַהמען. ער פילט אָן די לופט אַרום זיך מיט שלעכטע, פוילע, עקעלהאַפטיגע גערוכען פון קאַרגקייט און ענג־הערציגקייט.

זי איז פריינגעביג, גאסטפריינדליך, פילאנטראָפּיש. זי וואָלט וועלען אליין זיין גליקליך און אנדערע גליקליך מאכען. דאָס וואָרט „א שעהנעם דאַנק" קלינגט אין איהר אויער ווי טייערע מוזיק. זי קען ניט פערשטעהן, ווי אזוי איינער קען זיך שוין ה י י נ ט זאָרגען וועגען מאָרגען. פערקעהרט, די אונזיכערקייט פון דער צוקונפט איז פאר איהר א קוואַל פון גענוס. זי גלויבט אָן גליק, אָן א גוטען טאַטע אין הימעל, וואָס פערלאָזט קיינעם ניט, אָן א צוקונפט וואָס וועט זיכער זיין בעסער ווי די געגענוואַרט.

און אזעלכע צוויי פערבינדען זיך אָפט אלס מאַן און פרוי!

* * *

ער געפינט זיך אימער אין א צושטאַנד פון אויפגערעגטהייט אָדער פון נידערגעשלאָגענקייט. יעדען דערצעהלט ער אַז ער איז דער אונגליקליכסטער מענש אויף גאָט'ס ערד און קען זיך שוין פאר קיין זאַך מעהר ניט בעגייסטערען. און דערביי איז ער אייביג בעגייסטערט, בערוישט, פון פרייד אָדער פון צער.

זי דאַגעגען איז אימער קיהל און שמייכעלט איבער יעדע פאָרם פון בעגייסטערונג, וועלכע זי האלט פאר א מין משוגעת. זי האַסט פּאָעזיע, פּסיכישע שכרות, און יעדע ליידענשאַפט וואָס איז הייסער ווי צעהן גראַד; העלדענטום, אָפּפערמוטה און מארטירערטום ווערען פון איהר פערשפּאָטעט אלס ראָמאַנטיש און טעאַטראַליש.

קענען אזעלכע צוויי גוט אויסקומען איינס מיט'ן צווייטען?

* * *

דיזע עטליכע ביישפּיעלען, ארויסגענומען פון טעאַטער פון דער ווירקליכער וועלט, זיינען גענוג, צו געבען אייך א בעגריף פון די פיעלע כאראַקטער־דיסהארמאָניען וואָס קומען פאָר אין אזוי פיעל פאַמיליען.

געוויס זיינען די דיסהארמאָניען ניט אימער אזוי בולט און דייטליך ווי אין די אויסגערעכענטע ביישפּיעלען, אָבער ניט זעלטען זיינען זיי נאָך פערוויקעלטער, נאָך קאָמפּליצירטער. דער פאַלשער קלאַנג קומט אָפּט ניט בלויז פון איין סטרונע פון פאַמיליען־פידעל, נור פון אַלע סטרונעס אין דער זעלבער צייט.

וואָס, אַלזאָ, האָבען מיר צו טהאָן, אום צו שיצען זיך געגען די געפאַהר פון „אונערטרעגליכקייט צווישען די כאַראַקטערען"?

איין זאַך: מיר מוזען דעם כאַראַקטער פון דעריעניגער פרוי, וועלכע מיר ווילען מאַכען פאַר אונזער לעבענסבעגלייטערין, שטודירען, שטודירען און ווידער שטודירען.

ערשט ווען מיר זיינען געקומען צו דער איבערצייגונג, אַז זי איז נאָך פיעל, פיעל בעסער, ווי זי צייגט זיך פאַר אונז אין דער ווירקליכקייט, ערשט דאַן מוזען מיר זי אום יעדען פרייז זעהן אין בלויזען העמד, אָדער נאָך בעסער אין גאַנצען נאַקעט. איך מיין דאָס נאַטירליך נור סימבאָליש. איך וויל, אַז מען זאָל די געליעבטע בעטראַכטען און שטודירען, ווי זי איז ענטקליידעט פון יעדער קאָקעטעריע, פון יעדער קינסטלערישער פערשעהנערונג.

אָנהויבען זאָל מען דערמיט, וואָס מען זאָל שטודירען איהר טעגליכע אומגעבונג. איידער מען שטודירט די געליעבטע אַליין, זאָל מען פריהער גוט בעטראַכטען איהרע עלטערען, ווייל די געליעבטע איז אַ צווייג פון דיזע צוויי פּלאַנצען, און אַ גרויסער טייל פון די כאַראַקטערשטריכען פון די קינדער געפינט מען ביי די עלטערן.

נאָר זעלטען האָט אַ לייכטזיניגע, פרעכע מוטער צנועה'דיגע קינדער. אין אַ פאַמיליע פון פערברעכער בליהט זעלטען אַן אונשולדיגע ליליע. מען געפינט אַמאָל לייכטזיניגע זיהן ביי גייציגע עלטערען און פערקעהרט, פרומע קינדער ביי גאָטלאָזע פאַמיליען און אפּיקורסישע קינדער ביי פרומע עלטערען. אָבער ס'איז אַ זעלטענהייט אַז די מדות פון די עלטערען זאָלען אין די קינדער פערוואַנדעלט ווערען אין דאָס געגענטייל. אונטערזוכט אַלזאָ די מאָראַלישע מדות פון אייער מיידעל, איהרע לעקטורע, איהרע פערגעניגענס און הויפּטזעכליך די מאָראַלישע סביבה, אין וועלכער אייער מיידעל איז געבאָרען און אויפגעוואַקסען. ערקונדיגט זיך וועגען איהר כאַראַקטער ביי איהרע חבר'טעס. ניט איינמאָל וועט איהר אין אורטייל פון אַ חבר'טע זעהן די נשמה פון אַ מיידעל ווי אין אַ שפּיעגעל.

איך קען אַ פרוי אַ מלאך. זי האָט אַ סך חבר'טעס, וואָס האָבען זי אַזוי ליעב, אַז זיי זיינען אַזש איפערזיכטיג איינס אויף

דאָס אנדערע. איהרע חבר'טעם זיינען לויטער גייסטיג פאַרנעהמע דאמען פון פיינע פאמיליען, אויף דאָס בעסטע ערצויגען און אויפ־געוואקסען אין אַ מאָראליש ריינער סביבה. שוין צוליעב אזעלכע חבר'טעם האָב איך יענע פרוי, נאָך איידער איך האָב זי פערזענ־ליך געקענט, געהאַלטען פאר אַ מלאך. און איך האָב ניט געמאכט קיין טעות.

נאָכדעם ווי די פסיכאָלאָגישע אונטערזוכונג פון די עלטערן און די פריינדינס איז פארטיג, איז נויטיג ארונטערצושטייגען אין עטוואָס טיעפערע ספערען. זוכט אַ געלעגענהייט אַ רעד צו טהאָן מיט'ן דיענסטמיידעל, מיט דער קעכין, מיט דער שניידערין, בקיצור מיט יעדען איינעם, וואָס שטעהט אין וועלכער עס איז בעציהונג צו אייער כלה.

קיינער קען אונז ניט אזוי גוט ווי אונזער דיענער אָדער דיענסט, ווייל פאר זיי ברויכען מיר ניט צו הייכלען און צו מאַס־קירען זיך. און כאָטש פון אַ דיענסטמיידעל קענען מיר ניט ער־ווארטען אַ ריכטיגען פסיכאָלאָגישען אנאַליז פון אונזער געליעב־טער, אָבער געוויסע אינטימע סודות וועגען איהר כאראקטער קע־נען מיר דורך איהר יאָ ערפאהרען.

גוטע, נאָבעלע עדעלע נאטורען וועלען קיינמאָל ניט בעהאנדי־לען זייערע דיענסטען ברוטאַל, ווייל זיי פיהלען מיטלייד מיט אַ מענשען, וואָס מוז ארבייטען און זיך ערנידריגען פאַר אנדערע.

אָבער קיינמאָל טאָר מען ניט האָבען קיין צוטרויען צו אַ כאראקטער פון אַ פרוי, וואָס בעהאנדעלט שלעכט איהרע דיענס־טען און בייט זיי אַלע מאָנטאג און דאָנערשטאג. אזעלכע פרויען זיינען שלימע נאטורען מיט בייזע אינסטינקטען, וואָס ניט קענענ־דיג אויסלאָזען זייער גאַל אויף העכערע פון זיך, לאָזען זיי איהר אוים אויף מענשען וואָס זיינען פון זיי אבהענגיג און קענען דער־פאר ניט אָבענטפערען. יעדע ענטוישונג, יעדע שטילע אייפער־זוכט, יעדע בייזע לוינע, יעדע ערגערניס, וואָס אזא פרוי דער־לעבט, לאָזט זי אוים אויפ'ן קאָפּ פון איהר דיענסט, איהר שניי־דערין אָדער איהר הויז־קיפּער.

זיינען אזעלכע פרויען, אחוץ דעם נאָך דעספאָטישע נאטור־

רען, דאַן בעפרידיגען זיי זייערע ברוטאַלע אינסטינקטען אויף די פלייצעס פון די אָרימע בעשעפעניש ען, וועלכע זיי צאָהלען אַזוי פיעל און אַזוי פיעל אַ מאָנאַט און בעטראַכטען זיי דערפאַר פאַר זייערע שקלאַפען. איך קען דאַמען פון דער העכסטער געזעלשאַפט, וואָס שלאָגען זייערע קאַמער־מיידלעך.

* * *

איך ווינש אייך, אַז נאָכדעם ווי איהר זייט פאַרטיג מיט אונ־טערזוכען אייער בעשערטער'ס כאַראַקטער, איהרע עלטערען און איהרע בעציהונגען צו אָבהענגיגע מענשען, זאָלט איהר מיט איהר הייראַטען און אין דער חתונה געפינען אויף אייביג יענעם זיסע, שעהנע גליק, וועלכעס מען רופט: דאָס גליק צווישען צוויי.

אָבער דאָס דאָזיגע גליק איז זעהר זעלטען. אין די מעהרסטע פעלע געפינען מיר ניט דוקא קיין דיסהאַרמאָניע, אָבער אויך ניט קיין פאָלשטענדיגע האַרמאָניע, פון וועלכער עס קען זיך אָבער, מיט צייט, געדולד און גוטען ווילען, זיך ענטוויקלען אַ פאָלשטענ־דיגעס האַרמאָנישעס פאַמיליען־גליק.

ווען די ליעבע איז גענוג גרויס און טיעף, ווען די געליעבטע האָט פונקט אַזוי גליהענד ליעב איהר געליעבטען, ווי ער האָט זי ליעב, דאַן וועט אַ חתונה צווישען אַזאַ פּאָרעל ענדליך מוזען פיה־רען צו פאָלקאָמענעם גליק, אַלע בערג וועלען פלאַך ווערען, אַלע שטיינער וועלען צוהאַקט ווערען, אַלע דערנער וועלען פערלירען זייערע נאָדלען, ווייל די ליעבע איז און בלייבט די געשיקטעסטע צויבערין, וואָס קען גאַל אין האָניג פערוואַנדלען. אין דער האָ־זיגער וואונדערבאַרער צויבער־אַרבייט איז די פרוי אַ גרויסע מייס־טערין, אפילו ווען אַ מאַן איז דער עגאָאיסט, דער געמיינסטער לומפּ אויף גאָט'ס ערד, קען איהם אַ קלוגע ליעבענדע פרוי אין אַ קורצער צייט אַזוי איבערמאַכען, אַז זי זאָל איהם קענען וויקלען ארום פינגער.

אָבער די מאַכט פון אַ פרוי טאָר ניט זיין אַזוי, אַז זי זאָל איהר מאַן פערוואַנדלען אין איהר שקלאַף. אַ ליעבע וואָס הערשט אנשטאַט צו פערבינדען, וואָס דעספּאָטעוועט אנשטאַט צו גלעטען און צו קושען, קען ניט אייביג געדויערען. האַרמאָניע קען נאָר ענטשטעהן פון אָבשלייפען די קאַנטען, אויסגלעטען די קנייט־

שען, אָבהאַקען די שאַרפע זייטען און שפּיצען, אַזוי אַז איינס זאָל זיך ריכטיג צופּאַסען און אריינפּאַסען אין דאָס אנדערע.

דאָס גליק איז אַ פּרוכט, וואָס פערלאַנגט געדולד, ליעבע און פערטרויען. מיר מענער זיינען די סאָסנע, די פרוי איז דער וויינשטאָק וואָס שמיגט זיך צו צו אונז און דערהויבט זיך דורך אונז. זי נעהמט אונז אַרום מיט די צווייגען פון ליעבע און פער־בינדט זיך מיט אונז ענג, אייניג.

הייראַט דעריבער אַ גוטע, עהרליכע נשמה, וואָס ליעבט אייך ניט צוליעב אייער טיטעל אָדער אייערע דאָלער, נאָר צוליעב אייך אליין, צוליעב אייער שעהנקייט, אייער שטאָלץ, אייער מענש־ליכקייט, אייער גוטען נאָמען.

אין אַזאַ פאַל וועלען די קליינע אונטערשיידען אין אייערע כאַראַקטערע זיך שוין מיט דער צייט אויסגלייכען און פערשווינ־דען. פערטראָגט מיט געדולד די קליינע חסרונות פון אייער גע־ליעבטער, בעסערט אוים מיט ליעבע די קליינע שוואַכקייטען פון אייער געליעבטען, און אייער הייראַט וועט זיין אַ גרויסער געווינס, אנשטאָט אַ מיאוסער טעות.

די האַרמאָניע און די געדאַנקען.

זאָלען מיר הייראַטען אַ דומע, אַן אינטעליגענטע אָדער אַ געלעהרנטע פרוי?

ווען מען זאָל דיזע פראַגען איבערגעבען צו אַ פאָלקס־אָבשטימונג, וואָלטען מיר ערהאַלטען אַזעלכע רעזולטאַטען:

פון יעדען הונדערט הייראַטס־לוסטיגע מענער, וואָל־טען זיך ערקלערט

פאַר אַ דומער פרוי — — — — — — — — 10 מענער.
פאַר אַ געלעהרנטע פרוי — — — — — — — 0 ”
פאַר אַן אינטעליגענטער פרוי (האָס הייסט
אַ פרוי מיט נאָרמאַלער בילדונג) — — — 90 ”

אין איצטיגען יאָהרהונדערט אַלזאָ, אין וועלכען די מעהר־הייט פון די מענשען דענקט און האַנדעלט לויט רעכט און פער־נונפט, וואָלט די דערמאָהנטע פראָבלעמע זעהר לייכט געקענט גע־לייזט ווערען דורך אַ פאָלקס־אָבשטימונג.

די דאָזיגע פראָבלעם־לייזונג מוז אָבער אין יעדען איינצעלנען פאַל סעפּאַראַט בעהאַנדעלט, אַנאַליזירט און פערפאָלשטענדיגט ווערען.

צום ביישפּיעל: יענע צעהן מענער פון הונדערט, וואָס ציהען פאַר אַ דומע פרוי, מוזען גלייך אונטערשטרייכען, אַז אונטער דום מיינען זיי ניט אידיאָטיש, נאָר אַ פרוי מיט אַ בעגרענעצטען גע־זיכטסקרייז, וואָס מעג זיין אפילו אַביסעל דום, אָבער ניט צו פיעל, אין דערזעלבער צייט אָבער מוז זי זיין יונג, שעהן און אימער אין גוטער לוינע. אַזעלכע מענער פערלאַנגען אַ לעבענס בעגלייטערין, וואָס זאָל זיי שענקען געזונטע קינדער און זייער היים אָנפילען מיט זאָרגלאָזיגקייט און פרעהליכקייט. ניטאָ קיין שעהנערס, ליעבערס, אַנגענעהמערס, ווי אַ נאַרישקייט, וואָס קומט פון אַ שעהנעם,

פרישען פרויען־מיילכעל. איהר נאַרישקייט מאַכט אונז צום לאַכען, אונזער לאַכען, ווידער, מאַכט צום לאַכען דאָס שעהנע נאַרישע מיילכעל און צייגט אונז אַ רונד שעהנע, ווייסע צייהנדלעך ווי פערל. געבענשט זאָל זיין אַזאַ מיילכעל וואָס רעדט אַזעלכע זיסע נאַרישקייטען!

די ניינציג מענער פון יעדען הונדערט, וואָס זיינען געגען אַ געלערנטע פרוי, האַלטען דוקא יאָ פון גייסטיגע בילדונג ביי פרויען, אָבער זיי האַסען די „ביכער ווערים“, די פעדאַנטיש איבער־געביל־דעטע, די מענער׳שע ווייבער מיט די געשוואָלענע געהירענס.

אַ פערבינדונג צווישען אַ מאַן און אַ פרוי קען נאָר דאַן זיין פאָלקאָם גליקליך, ווען אויך צווישען זייערע געדאַנקען עקזיסטירט אַ האַרמאָניע. און ווייל דער מאַן איז פון דער נאַטור בעשאַנקען מיט מעהר שאַרפזין און אורטיילס־פעהיגקייט ווי די פרוי, איז דעריבער קען אַ חתונה נאָר דאַן זיין גליקליך, וואו דעם מאַן׳ס געדאַנקען זיינען פאַר דער פרוי ענטשיידענד און זי איז מרוצה צו בעטראַכטען איהם אַלס איהר גייסטיגען פיהרער אויפ׳ן וועג פון לעבען.

דער ענטגעגענגעזעצטער פאַל, ווען די פרוי נעהמט זיך דאָס רעכט צו זיין דער פיהרער פון מאַן, איז אַן אַראָפּבלאָנזשען פון ריכטיגען וועג, אַ לעבענס־טעות, וואָס מוז פיהרען צו אונגליק, ווייל ס׳איז אַן ערנידעריגונג ניט נור פיר׳ן מאַן, נאָר אויך פאַר דער פרוי: ניין און ניינציג פרויען פון הונדערט ווילען זיין גע־ליעבט, געשמייכעלט און פערגעטערט, אָבער אויך בעהערשט.

אַז אַך און וועה צו דער פרוי, וואָס שטעהט גייסטיג העכער פון איהר מאַן, וואָס מוז איהם שטענדיג ענטשולדיגען חסרונות, וואָס זי זעהט אין איהם, פערדעקען שוואַכקייטען, וואָס זי שפירט ביי איהם אויס און צומאַכען מיט אַן אויג ביי יעדער געלעגענהייט, וואָס זי בעטראַכט איהם! אַזאַ פרוי איז אונגליקליך און מאַכט אונגליקליך.

ליעבע איז אַן אַנציהונגס־קראַפט. איהר קראַפט איז אומזאָ שטאַרקער, וואָס פערשיעדענער די צדדים זיינען, וועלכע זי ציהט איינס צו דאָס אַנדערע. דאָס אידעאַל פון אַ פאָלקאָמענע חתונה מוז זיין אַזוי צוזאַמענגעשטעלט: אַ מאַן, וואָס איז דורך און דורך

מאן און א פרוי וואס איז דורך און דורך פרוי. ווי באלד דער מאן האט אין זיך עטוואס ווייבערישעס און די פרוי עטוואס מענערשעס, פערלירט די אנציהונגס־קראפט פון דער ליעבע א גרויסען טייל פון איהר שטארקייט, די פערבינדונג ווערט לויז און זי ווערט צוריסען ענטוועדער ביים לייכטסטען שטויס, וואס זי קריגט, אדער ביי דער ערשטער בעריהרונג מיט א *דריטען* קערפער, וואס איבט אויס אויף איינעם פון די צוויי קערפערס א *שטארקערע* אנציהונגס־קראפט, ווי דער קערפער מיט וועלכען ער איז פערבונדען.

א הויך־געבילדעטע דאמע און א מאן מיט נאך ווענינער ווי מיטעלמעסיגער אינטעליגענץ, בילדען צוזאמען א פערבינדונג פון צוויי קערפער, צווישען וועלכע עס עקזיסטירט נור א גאנץ שוואכע אנציהונגס־קראפט. ווייל אין דיזען פאל האט די פרוי א מענערשען קאפ און דער מאן א ווייבערשען. מישט זיך אין אזא פערבינדונג פלוצלונג אריין א דריטער קערפער, א זשעניע אדער א ברוטאלער, ראבוסטער מאן, איבט ער זאפארט אויס זיין אנציהונגס־קראפט אויף די מענערישע, ניט בעפרידיגטע פרוי: ענטוועדער ער בעהערשט זי מיט זיין שטארקערען גייסט, אדער ער בעפרידיגט זי מיט זיין מענליכער קראפט. און איהר געזעצליכער מאן מיט׳ן קליינליכען מוח׳ל, ווידער, געפינט טרייסט אין דער ליעבע פון א פראסטער פויערטע אדער פון זיין דיענסט, דאס הייסט פון פרויען, וואס שטעהען גייסטיג ניט העכער פון איהם אליין.

די בילדונג פון דער פרוי זאל אימער זיין עטליכע גראם נידעריגער ווי די בילדונג פון מאן, ניט בלויז דערפאר, כדי דער מאן זאל אין דער פאמיליע בעטראכט און געשעצט ווערען אלס דאס גייסטיגע אויבערהויפט, נאר אויך דערפאר, ווייל דער פרוי׳ס געהירן איז שוואכער ווי דעם מאנ׳ס, און וואו זי שטרענגט עס צו פיעל אן, איז עס אין געפאהר צו ווערען ניט־נארמאל, קראנק און דעקאדענטיש.

דער מאן איז שוין אזוי צוגעוועהנט צו שטעהן גייסטיג העכער פון דער פרוי, אז אן ארטאגראפישער פעהלער אין זיין געליעבטער׳ס בריעף מאכט איהם העכסט גליקליך, ווייל ער שמיי־

כעלט זיין מענליכען שטאָלץ און בעשטעטיגט זיין גייסטיגע הע־כערשטעהונג פון דער פרוי. דער טעות אין אונזער געליעבטער'ס בריעף דעקט פאר אונז אויף אונזער געליעבטער'ס עכט ווייבליכע שוואכקייט, אונזער מיידעל'ס פרויען־נאטור. אן ארטאָגראפישער אָדער גראמאטיקאלישער פעהלער אין א פרוי'ס בריעף, איז ווי א קליין, דרייסט פרויען־פיסעל, וואָס בעווייזט זיך פּלוצלונג פון אונטער איהר שפּיצען־בעשטיקטען קלייד און וואָס דערצעהלט אונז געהיימע סודות פון זיסע געגוסען, פון שטילע תאוות — א פיסעל, וואָס שיינט מיט יעדען איינעם פון זיינע פינף פינגער צו אונז צו זאָגען: „קום! אָט דאָ איז חוה! חוה ווארט מיט אונגעדולד אויף איהר אדם!"

* * *

די הארמאָניע אין געדאנקענגאנג פוןביידע געשלעכטער מוז זיין צוזאמענגעזעצט פון פ ע ר ש י ע ד ע נ ע טענער, אי דאָס אזוי, אז דער מענליכער טאָן זאָל קלינגען עטוואָס העכער פון ווייבליכען, אָבער ער זאָל איהם נים אריבערשרייען אָדער גאָר פער־טויבען. אם בעסטען איז, ווען ביידע טענער קלינגען גלייך שטארק און אין דעם זעלבען טעמפּאָ.

א וויסענשאפטסמאן און א קינסטלערין קענען בילדען די שעהנסטע הארמאָניע פון צוויי פערשיעדענע קלאנגען; פונקט אזוי ווי א גרויסער נאטורפאָרשער און א גרויסע מוזיק־ליעבהאָבערין, א טיעפזיניגער פּסיכאָלאָג און א געבילדעטע סאטיריקערין.

די געדאנקען פון א מאן און א פרוי זיינען, א חוץ זייער פער־שיעדענע אויסגעהאלטענקייט און לאָגישקייט, אויך פערשיעדען דורך זייער געשלעכטליכען כאראקטער.

דער מאן ערפינדעט, ענטדעקט, שאפט; די פרוי דערראטה, אונטערשיידעט, אָרדענט.

דער מאן זעעט און שניידט, די פרוי בינדט צונויף די זאנגען אין סנאָפּעס.

דער מאן אין זיין ליידענשאפטליכער ארבייט הויבט אויף צו פיעל זאנגען און געהענדיג פערלירט ער זיי ווידער. די פרוי שטעהט הינטער איהם און קלייבט דאָס פערלאָרענע ווידער צו־זאמען.

דער מאַן, אורטיילענדיג וועגען דער סביבה, צייגט געוועהנ־ליך זעהר ווייניג טאַקט און אָפט ניט ער אַ פּאַטש, מיינענדיג אַז ער האָט געגעבען אַ קוש. די פרוי פיהלט, ווי אַ גאַלוואַנאָמעטער, יעדען עלעקטרישען און מאַגנעטישען ציטער אין דער לופט אַרום אונז, און דערפאַר איז זי דאָס טייערסטע טאַקטישע אינסטרומענט פאַר פּאָליטיקער, שריפטשטעלער און קינסטלער, וואָס זוכען אימער נייע וועגען און וואָס זיינען דריבער אין שטענדיגער געפאַהר צו ווערען שלעכט פערשטאַנען פון זייערע מיטמענשען.

צו בעדויערען איז דעריעניגער, וואָס בעראַטה זיך ניט פריהער מיט אַ געליעבטער פרוי, איידער ער מאַכט פאַרטיג אַ נייע בוך, אַ נייע בילד, אַ נייעם פּאָליטישען פּלאַן. פּונקט ווי אַ שיף קאַפּיטאַן קען ניט פערלאָזען דעם זיכערען האַפען, איידער ער פּרעגט ניט זיין באַראָמעטער, פּונקט אַזוי זאָל אַ מאַן ניט אָנהויבען קיין שום וויכטיגע ארבייט, איידער ער בעראַטה זיך ניט מיט זיין ליעבעס־באַראָמעטער, מיט זיין פרוי אָדער פריינדין. אונצעהליגע עקזיסטענצען זיינען צו־גרונד געגאַנגען נאָר דערפאַר, ווייל זיי זיינען אַרויסגעפּאָהרען אויפ'ן שטורמישען לעבענס־ים, ניט אָנ־פרעגענדיג פריהער ביי זייער געטרייען באַראָמעטער.

איהר קענט זיין דער געניאַלסטער מאַן אין דער וועלט און אייער ווערק קען זיין די פרוכט פון לאַנגען טיעפען דענקען, חשבונ'ען און קאַלקולירען, און דאָך קענט איהר ניט זיין זיכער, אויב אין דעם ווערק פעהלט ניט עפּעס אַ שרייפּעל, אַ שפּראַנ־זשינע, וועלכע איהר האָט פערגעסען. צייגט אַלזאָ אייער ווערק אייער געליעבטער, איידער איהר שיקט עס אַרויס אין די עפענט־ליכקייט: אויב עס פעהלט דאָרט עפּעס, וועט ז י עס זיכער ענטדעקען, ווייל זי איז אַ פרוי, און אַלס אַ פרוי בעמערקט זי הונדערט ק ל י י נ ע זאַכען, וועלכע דער מאַן זעהט נ י ט, ווייל זיין אויג זוכט נאָר דאָס ג ר ו י ס ע. אייער פרוי'ס ליעבע איז אַ פערגרעסערונגס־גלאָז, דורך וועלכען זי בעמערקט די קלענס־טע, אונזיכטבאַרסטע זאַכען, וואָס זיינען פאַר אייך, איהר געליעב־טען, ניצליך אָדער שעדליך.

* * *

עס פּאַסירט ניט זעלטען, אַז מיר זאָלען אַ פרוי אויפהערען

ליעבען, ווייל איהרע גערדאנקען געהן ניט אימער דעמזעלבען וועג ווי אונזערע. דער פרוי'ס געדאנקען קענען ניט און טאָרען ניט קלעטערען אזוי הויך אויפ'ן בארג פון וויסענשאפט, ווי דעם מאנ'ס.

אין אונזער פרוי מוזען מיר אלע זוכען:

א בעשיידענע בילדונג.

און אויסגעשפּראָכענעם געשמאק פאר שעהנקייט.

א פיינעם חוש פאר בעמערקען און בעאָבאכטען.

א גרויסע מאָס טאקט.

א פערשטעהן פון מענשליכע כאראקטערען.

אויב איהר געפינט די אלע מעלות פעראייניגט אין איין פרוי, און אויב דיזע פרוי איז דערצו נאָך שעהן און גוט, דאן מעגט איהר זיך שעצען פאר'ן גליקליכסטען מענשען אויף דער ערד און ער־קלערען פאר דער גאנצער וועלט, אז איהר האָט געהייראט ניט מיט איין פרוי, נור מיט דריי פרויען: איהר האָט געהייראט מיט די חושים, מיט'ן הארץ און מיט די געדאנקען.

די געלד־פראגע אין דער חתונה.

איידער די פייגעל דענקען פון גרינדען א פאמיליע, בויען זיי א נעסט, וואס זאל זייערע קינדער אין זיך אויפנעהמען און זיי שיצען געגען קעלט און ווינטער. פיעלע מענער זיינען ניט אזוי פארזיכטיג ווי די פייגעל: זיי הייראטען, ניט וויסענדיג, וואו און ווי זיי ווּעלען די קינדער פון זייער ליעבע בעהאלטען און בעשיצען. די לופט, די ערד, די וועלט גיבען דער פויגעל א פרייע קאסט קווארטיר. דער מענש קריגט זיינע לעבענסמיטלען פון בעקער, פון קצב און פון הויז־בעזיצער; ליידער אבער האבען דיזע לופעראנטען די שוואכקייט צו הייסען זיך פאר אלץ וואס זיי ליפערען, בעצאהלען.

דער קראנקער פונקט אין אלע געזעלשאפטס־קלאסען איז דאס, וואס אין זייערע חתונות פעהלט אפט די עקאנאמישע פארזיכט. בעזאנדערס אין דער ארבייטער־קלאס זאגט מען זיך ניט פיעל פאר עקאנאמישער זיכערהייט, ווייל דורך זיין אייביגען שווערען בייזען־קאמפף איז דער דורכשניטליכער ארבייטער געווארען א פאטאליסט, וואס זארגט זיך בלויז פאר'ן היינט, און נור זעלטען פאר'ן מארגען און נאך זעלטענער פאר דער ווייטער צוקונפט.

דער פאטאליזם האט א סך פארמען, אבער אין יעדער פארם איז ער אן ענטמאנונג פון דעם פערזענליכען איך. יא, ער איז נאך א פיעל ערגערע פערקריפלונג, ווייל ער לעהמט די ווילענס־נערוועז און הייסט אונז פערציכטען אויף יעדעם בעסערע שטרעבען, וואס וואהנט אין יעדער מענשליכער ברוסט. פאר איינצעלנע אינדיווידוען איז דער פאטאליזם אן ענטמאנונג, א פערקריפלונג, פאר א גאנץ פאלק בעטייט ער פשוט זעלבסטמארד. דאס טערקישע רייך,

די היים פון פּאַטאַליזם, איז אַ גוט ביישפּיעל צו וואָס פּאַטאַליזם מוז פיהרען.

אויך אין מיין ברוסט קלאַפּט אַ מענשליך הארץ. אויך איך האַלט פון געבען נדבות צו עלענדע מענשען, וואָס האָבען זייער שיף פערלוירען אויפ׳ן שטורמישען ים פון לעבען. אָבער אַלעמאָל יוען עס קומט צו מיר צו אַן אָרימער הונגעריגער און בעט ביי מיר אַ נדבה, זאָגענדיג: „איך האָב זעקס קליינע קינדער אין דער היים", בעפאַלט מיך אַ שמערצליכער צאָרן און ניט ווילענדיג רוף איך אוים: „צו וואָס האָסטו זיי געבראַכט אויף דער וועלט?"

מיין אויסרוף איז ניט קיין בעליידיגונג געגען אָרימקייט און ניט קיין בעליידיגונג געגען גאָט. ער איז די שפּראַך פון דער מענשליכער פערנונפט. ווען אין די הייזקעס פון די אָרימעלייט וואָלט געוואוינט די פערנונפט פונקט ווי עס וואָהנט דאָרט די נאַרישקייט, וואָלט די סאָציאַלע פראַגע זעהר שנעל געלייזט געוואָרען. איך בין אַן איבערצייגטער מאַלטוזיאַנער*) און אַזוי לאַנג ווי איך וועל לעבען, וועל איך אימער זאָגען צו די אָרימעלייט:

„ליעבט וויפיעל איהר ווילט אליין, אָבער היט זיך פון האָבען פיעל קינדער!"

אומזיסט קעמפּפען גלחים און מאָראַליסטען געגען מאַלטוזיאַניזם, וואָס איז אין דער לעצטער צייט געוואָרען אַ סאָציאַלע אינסטיטוציע אין דער פאַמיליען־עקאָנאָמיע פון פראַנקרייך, איטאַליען, דייטשלאַנד און אפילו אין פרומען ענגלאַנד.

אָבער איך געהער דאָך ניט צו יענע פערברענטע מאַלטוסאַנהענגער, וואָס גלויבען פאַנאַטיש, אַז דורך די פערקלענערונג פון ־ער געבורטען־צאָהל קען די גאַנצע סאָציאַלע פראַגע זאָפאָרט געלייזט ווערען. די מאַלטוס־טעאָריע אליין איז נאָך ניט גענוג צו פערענטפערען אַזאַ אַלטע אנגעוועהטאָגטע פראַגע. אָבער זי רייניגט אוים דעם סאָציאַלען באָדען פון איינע פון די שטענדיגסטע

*) דער בעריהמטער ענגלישער נאַציאָנאַל־עקאָנאָם ראָבערט מאַלטוס (געבוירען אין יאָהר 1766, געשטאָרבען 1834) האָט נאָכגעוויזען, אַז די מענשהייט וואָלט געוועזן פיעל גליקליכער, ווען מען זאָל איהר קענען צווינגען צו האָבען ווענינגער קינדער. — דער פּערפאַסער.

דערנער־פלאנצען וואס פערשפארען דעם זועג צום מענשליכען גליק. עס איז גענוג צו פערגלייכען די פּראלעטאריער פון די איירא͏פּעאי־שע גרויסע שטעדט מיט די ארבייטער פון סאוט־אמעריקא, כדי צו איבערצייגען זיך, אז די צו שטארקע פרוכטבארקייט צווישען די ארימעלייט איז די מוטער פון הונגער, קראנקהייט און טויט.

דעריענינער וואס איז נאך ניט קיין אנהענגער פון מאלטוס'עס טעאריע, זאל וועניגסטענס, אזוי לאנג ווי ער האט נאך ניט גענוג שטרוי אויף צו בויען א פאמיליען־נעסט, ניט איילען זיך מיט חתונה האבען און ניט פערגרעסערען די צאהל פון די הונגעריגע און פון די פערברעכער, די פרוכט פון הונגער, פערנאכלעסיגונג און עלענד.

* * *

איך ווייס גאנץ גוט, אז די פערהאסטעסטע און אנטיפּאטיש־סטע חתונה־פּראבלעמע איז עקאנאמיע. אבער דורך צומאכען די אויגען און דורך ניט־דענקען דערפון ווערט די פּראבלעמע ניט גע־לייזט.

מען ליעבט און מען ווערט געליעבט. מען פיהלט זיין לעבען זיך פערטאפּלען, מען זעהט דעם האריזאנט פון דער צוקונפט שטראהלענדיג אין גאלדענע פארבען. מען טרינקט פון די אויגען פון דעם געליעבטען מיידעל דעם זיסטען בעכער פון פרייד און האפנונג. איהרע ליפּען דוכטען זיך אוים צו זיין די טויערען פון גן עדן — און פּלוצלינג, אין סאמע מיט פון דיזען שכרות, זאל מען אנפאנגעןריידען פון נדן, און צווישען א קוש און א גלעט זיך דערמאנען, אז מען האט נאך ניט קיין פיער ווענד, וואו זיין גליק צו בעהאלטען! יא, דאס איז ניט אנגענעהם, דאס איז אבשייליך, עקעלהאפט, שרעקליך — אבער העכסט נויטווענדיג!

ס'איז דאס „דערמאן זיך אן טויט", וואס די טראפּיסטישע מאנאכען רופען אוים אין דערמיט פון יעדען פעטען מאהלצייט. ס'איז דער קעלנער, וואס דערלאנגט פּלוצלינג די רעכענונג צו דער לוסטיגער קאמפּאניע וואס זיצט ארום טיש און דענקט בלויז פון טרינקען, אבער ניט פון צאהלען.

אין חתונה־אנגעלעגענהייטען מוז מען ליידער מאכען די רעכ־נונג פ א ר ' ן עסען, און די רעכנונג מוז געמאכט ווערען קאלט,

גענוי, מיט איבערלעגונג, ווייל זעהר ליכט כאַפּט זיך דאָ אריין אַ טעות.

בלויז געוויסע, איינצעלנע מענער מעגען זיין אונפּאַרזיכטיג אין ענין עקאָנאָמיע: יענע, וואָס שפּירען אין זיך די קראַפט צום קאַמפּף, די ענערגיע צו עראָבערען זיך אַ פּלאַץ אונטער דער זון. פאַר אַזאַ מענש איז אַלץ איינס צי זיין געליעבטע איז רייך צי אָרעם. אַזאַ מענש האָט פערטרויען צו זיך זעלבסט, צו זיינע פעהיגקייטען און קענטניסען. אַזאַ פערטרויען איז מעהר ווערטה ווי געלד און ווי רייכע ירושות, ווייל דאָס קען ער ניט פערלירען ניט דורך היישריקען און דורך וואַלקענבּרוכען, ניט דורך באַנקראָטען און ניט דורך שׂרפות.

אָבער וויפיעל מענער פון דעם מין זיינען עס פאַרהאַן אויף דער וועלט? ווייניג, זעהר ווייניג. אַלע איבריגע מענער אָבער קען איך בלויז ראַטהען, אַז זיי זאָלען אין ענין עקאָנאָמיע זיין פאָרזיכטיג. יעדער פינאַנץ־מיניסטער שטעלט אויף אַ בודזשעט, אין וועלכען די איינגאַהמע זאָל אויסגלייכען די אויסגאַבען. היינט וואָס פאַר אַ בודזשעט מוז מען שוין אויסרעכענען אין אַ ווירטשאַפט, וואו דער פינאַנץ־מיניסטער איז די בלינדע ליעבע!

צווישען צוויי פערליעבטע זאָל נאָך יעדען קוש נאָכקלינגען דער פּאַראָל:

„מיר וועלען הייראַטען, ווייל אונזער צוקונפט איז עקאָנאָמיש זיכער".

אָבער דער „גוטער געשמאַק" ערלויבט ניט צו זיין אַזוי אָפענהערציג.

מיר אָבער, וואָס זיינען שוין ניט מעהר יונג גענוג און מאָדערן גענוג, קימערען אונז ניט וועגען „גוטען געשמאַק" און מיר ערקלערען: בעסער ווען אַ חתן־כּלה האָבען אין זינען דעם כּלל: „אַ ליעבענד הארץ און אַ קליינע הייזקע", איידער: „אַ פּאַלאַץ אפילו אָהן אַ ליעבענד הארץ", אָדער: „אַ ליעבענד הארץ מיט צי אָהן אַ הייזקע", „אָדער הונדערט טויזענד דאָלאַר מיט צי אָהן אַ ליעבענד הארץ".

אַן אידעאַלע חתונה אין בעצוג אויף פערמעגען איז די יענינגע, וואו חתן־כּלה זיינען ביידע גלייך פערמעגליך אָדער רייך.

עס מוז ניט דוקא זיין אין גאַנצען גלייך, אָבער מעהר־ווענינער עהנליך גרויס, אַזוי אַז צווישען די פערמעגענס־פערהעלטניסען פון מאַן און פרוי זאָל ניט ליגען אַ צו טיעפער און ברייטער אָבגרונד.

בקיצור, פונקט ווי די בילדונג, דער געשמאַק און די געוואָהנ־הייטען פון אַ פּאָר פאָלק מוזען ניט זיין פונקט גלייכע, נור עהנ־ליכע, ניט צו זעהר פערשיעדענע, אַזוי זאָל אויך זייער פערמעגען זיין פערהעלטניסמעסיג עהנליך איינס צום צווייטען, און אַזאַ פּאָר פאָלק וועט אין נייניציג פעלע פון הונדערט זיין גליקליך ביז צום לעבענס ענד.

אין אַ סך פעלע קען אפשר דער מאַן פערציכטען אויף אַ נדן, ווייל ער אליין האָט גענוג איינקונפט און קען שפּייזען בכבוד אַ פאַמיליע. אָבער אויך אין אַזעלכע פעלע זאָל זיך דער מענש דער־מאָהנען, אַז דאָס לעבען איז אונזיכער, זיכער איז נור דער טויט. העננט די פרנסה בלויז אָב פון דער ארבייט פון פאַמיליען־אויבער־הויפּט, איז דאָס זעהר אָפט די אורזאַך פון שפּעטערען פאַמיליען־אונגליק. ווען, למשל, מיר האָבען ניט קיין הייזער, און ניט קיין גרונדשטיק און ניט קיין אַקציעס, און ניט קיין אָבגעשפּאַרט פער־מעגען, נור מיר האָבען אַ גוטען „דזשאָב“, וואָס ערלויבט אונז צו לעבען אַנשטענדיג און צו ערציהען אונזערע קינדער אויף אַ פיינעם, בעסערען אופן. פּלוצלונג קומט אַ קראַנקהייט, אַן אונגליק וואָס לעהמט אונזער ארבייטסקראַפט, און אונזער פיין־ערצויגענע פאַמיליע מוז פּלוצלינג פון דער הויך פון וואָהלהאבענ־הייט און בורזשואזיגקייט אראָבניעדערען אין טיעפען טאָל פון אָרימקייט און עלענד!

* * *

אין פאָל די פערמעגענס־פערהעלטניסען צווישען מאַן און פרוי זיינען ניט קיין גלייכע, איז עס הונדערט מאָל בעסער, אַז דער מאַן זאָל זיין דער רייכערער און די פרוי די אָרימערע, ווי פערקעהרט.

קיינמאָל פיהלט זיך ניט אַ פרוי ערנידריגט, ווען זי, די אָרימע, הייראַט אַ רייכען מאַן. כאָטש זי שטעהט געזעלשאַפטליך פיעל נידריגער פון איהר רייכען מאַן,, זיינען אָבער איהר שעהנקייט, איהר ווייבליכקייט, איהר יוגענד און איהר אונשולד, צוליעב וועל־כע דער מאַן הייראַט זי, אַזעלכע אוצרות, וואָס זיינען אפשר נאָך

מעהר ווערטה ווי איהר מאַנ׳ס געלד און אדעלס־טיטעל.

נאָך אַ זאַך: לויט זיטע און געזעץ איז די פרוי אונטערגעאָרדענט אונטער׳ן מאַן, און דאריבער קען זי גאַנץ בערוהיגט אָננעהמען זיין רייכטום און דאַרף דערביי ניט רויט ווערען. פאַר דאָס רעכט צו הערשען זאָל דער מאַן בעצאָהלען! און דאַן, די פרוי איז ניט שטאַרק גענוג, אַז זי זאָל קענען אַזוי פיעל פערדיענען דורך איהר אַרבייט, אַז ס׳זאָל קלעקען אויף צו שפייזען אַ פאַמיליע. דאריבער איז עס ניט מעהר ווי נאַטירליך, אַז זי זאָל חתונה האָבען מיט אַ פערמעגליכען מאַן, און זי דאַרף ניט מורא האָבען, אַז זי פערקויפט זיך אָדער פראָסטיטואירט זיך דורך אַזאַ האנדלונגס ווייזע.

דאַגעגען ווען דער מאַן הייראַט אַ רייכע פרוי, כאָטש זיין פערזענליכקייט, זיין גייסט און זיין יחוס זיינען ניט ווערט, אַז מען זאָל פאַר זיי בעצאָהלען אַזאַ הויכען פרייז, אַזאַ מאַן פערלירט זיין מענליכען שטאָלץ און פאַלט אַרונטער אויף דער שטופע פון אַ פראָסטיטואירטען. איינגעבויגען און ביז צו דער ערד געפאַלען שטעהט ער פאַר זיין פרוי, און קריגט ער פון איהר, אין אַ מאָמענט פון אויפרעגונג, אַ שפיי אָדער אַ פאַטש אין פנים, האָט ער קיין רעכט ניט צו בעקלאָגען זיך: ער איז אַ שקלאַף, אַ געקויפטער שקלאַף, וואָס האָט זיך מיט זיין פרייען ווילען פערקויפט.

איך קען פערשיעדענע פעלע, וואו אַ זעהר רייכע דאַמע האָט זיך שטערבליך פערליעבט אין אַ שעהנעם, געבילדעטען אָבער אָרימען יונגענמאַן. דער יונגערמאַן איז פאַר איהר אַנטלאָפען מורא האָבענדיג, אַז דורך הייראַטען אַ רייכע פרוי וועט ער פערלירען זיין מענליכען כבוד. אָבער די פרוי האָט איהם אַזוי לאַנג פערפאָלגט מיט איהר ליעבע, ביז ער האָט זיך אונטערגעגעבען און זיך געלאָזט אריינכאַפען אין פלען פון חתונה.

מיט דער צייט האָט ער זיין פרוי אָנגעהויבען ליעבען און ימער האָט ער שווער געאַרבייט מיט זיין פעדער, זיין מאַהלערפינזעל, זיין גייסט, ווייל ער האָט זיך געשוואוירען, אַז נור מיט זיין אייגענער אַרבייט וועט ער אויסהאַלטען זיין פאַמיליע. זיין פרוי׳ס פערמעגען האָט ער בעטראַכט פאַר איהר פריוואַטען אייגענטהום, אויף וועלכען ער האָט קיין שום רעכט ניט.

אזא קאַמפף פאַר זיין פערזענליכען שטאָלץ, קעמפפען נור זעהר ווייניג מענער. און אַזעלכע איינצעלנע פעלע פון העלדענמוט און מענליכען שטאָלץ זיינען ווי איינצעלנע ליכטפעדים אין דער שווארצער נאַכט פון געמיינהייט, צבועטסטוואָ און שמוץ, וואָס הערשט אין די מייסטע פאַמיליעס, וואו אַן אָרימער מאַן הייראַט אַ רייכע פרוי.

ווער עס דענקט פון דער חתונה, ווי פון אַ געשעפטס־זאַך, ווערט נאַטירליך לאַכען פון מיינע סענטימענטאַלע מאָראַלפּרעדיגטען.

זאָל ער לאַכען! איך רעד זיך ניט איין, אַז איך לערען דאָ מיינע לעזער, ווי אַזוי מען קען אַ פאַמיליען לעבען פערוואַנדלען אין אַ גן עדן. איך ווייס גאַנץ גוט, אַז די מייסטע געוויסענלאָזע מענער, וואָס הייראַטען אַ רייכע פרוי, כאָטש זיי אַליין זיינען אָרעם אי אין געלד, אי אין גייסט, זיינען גאַנץ גליקליך מיט זייער פרוי'ס רייכטום. וואָס קימערט זיי זייער פערלוירענע מענליכע ווירדע, זייער פערזענליכע ערנידריגונג? עסען, טרינקען, קליידער, טאַשענגעלד, פערגעניגענס און אַ פרוי דערצו האָבען זיי — דאָס איז זיי פאָלשטענדיג גענוג און זיי זיינען מקבל באהבה די פעראַכטונג, מיט וועלכע די געזעלשאַפט קוקט אויף זיי, די דיענסטמויד־שטעלונג, וואָס זיי האָבען ביי זייער פרוי, דעם שפּיי אין פנים, וואָס זיי קריגען פון צייט צו צייט. אָבער איך קען זיך ניט פאָרשטעלען קיין אמת'דיג גליק, וואָס טרעט אונטער זיינע פיס אונזער פערזענליכען שטאָלץ.

איך קען זיך ניט פאָרשטעלען קיין אמת'דיג גליקליכען מאַן, וואָס שעהמט זיך פאַר זיינע פריינד, וואָס ציטערט פאַר זיין פרוי, וואָס מוז ביי זיין בעסערער העלפט יעדען טאָג בעטען טאַשענגעלד, וואָס לעבט און הוליעט אויפ'ן חשבון פון אַ פרעמדען פערמעגען.

כאָטש דורך אַ לאַנגע צייט איבען זיך אין ציניזם קען עס געלינגען צו דערשטיקען אין דער ברוסט דעם גוואַלד־געשריי פון בעליידיגטען כבוד, מוז אָבער דאָך קומען דער טאָג, ווען עס פאַנגען זיך אָן די פאַמיליען־מחלוקת'ן, די העסליכע דועלען, וואָס ווערען געפיהרט מיט די מערקווירדיגע וואַפען, וואָס רופען זיך ביטערער שמייכעל, גרויזאַמע איראָניע, געמיינע צונעמען, ניפּטיגע סטראַשונקעס און אַז. וו. ווען די פרוי הויבט דאַן אָן שלאָגען דעם

טיש מיט איהר פּאָכער און דורך די צייהן ארויסקישען: „צוריקשמועסענדיג, מיין טייערער, בין איך דאָך דיין פערזאָרגערין, דיין ברויט־געבערין...“ און ווען דער מאָן, דערהערענדיג דיזע ווערטער, ווערט ניט רויט ביז צום פּאָטילניצע און פיהלט ניט ווי די גאַל קומט איהם אין האַלז אריין און שפּירט ניט קיין עקעל פאַר זיך אליין — דאַן איז דערדאָזיגער מאַן ניט קיין מאַן, נור אַ שמורציגע חיה. אזא מאַן, וואָס האָט זיין מענליכע בכורה פערקויפט פאַר אַ זשמעניע גאָלדשטיקלעך, איז הונדערט מאָל ערגער פון דער אָרימער פּראָסטיטוטקע, וואָס גיט אוועק איהר קערפּער פאַר אַ שטיקעל ברויט, צו איינשטילען איהר הונגער.

פלאָנטערס און שטערונגען ביי חתונות.

װיר מעגען האָבען אויסגעקליבען די בעסטע פון אַלע פרויען פאַר אונזער לעבענס־בעגלייטערין, און דאָך איז די פראָבלעמע פון גליקליכען פאַמיליען־לעבען דורך דעם נאָך ניט פערענטפערט. עס קענען איינטרעטען פאַסירונגען און שטערונגען, און דוקא דאַן, ווען מיר האָבען זיך אויף זיי גאָר ניט גערעכנט.

אַ כלה, מוז מען בערעכענען, איז ניט קיין שטערן, אַרונטער־געפאַלען פון הימעל, נור אַ פרוכט וואָס הענגט נאָך אויף אַ צווייג. דיזען צווייג, ווידער, מוז מען אָבריסען פון אַ שטאַם. דיזער שטאַם איז די פאַמיליע פון אונזער בעשערטער. צום אונגליק, הייראַט מען אימער ניט נור די כלה, נור אויך דער כלה'ס פאַמיליע. מען טרעט אריין אין אַ צירקעל, וואָס קען זיין פול מיט רויזען, אָבער אויך פיעל מיט גיפטיגע שלאַנגען און בייסענדע ביהנען.

נור צו אָפט נאַרט מען זיך אליין אָפּ און מען רעדט זיך איין, אַז אַזוי שנעל ווי מען וועט ווערען דער געזעצליכער האַר איבער זיין כלה, וועט מען זיך קענען בויען אַ שטיל, גליקליך ווינקעלע פאַר זיך און זיין ווייבעלע און פערטרייבען די ביהנען און צוטרעטען די שלאַנגען אַרום זיך. אָבער דער פאַמיליען־קרייז, וואָס איז דורך דער הייראַטה געוואָרען אָרימער מיט אַ מיטגליעד, גיט קיינמאָל ניט אויף זיין רעכט אויף דעם דאָזיגען מיטגליעד, ס'הייסט אויף זיין יונג ווייבעל. ער וועט הויך און שטיל פּראָטעסטירען געגען זיין אָבגעשלאָסענהייט און וועט שמידען פערשווערונגען געגען דיר. דיין פרוי'ס עלטערען האָבען זייער רעגירונג איבער זייער טאָכטער טאַקע אָבגעטרעטען צו דיר, אָבער זייער פּראָטעקטאָראַט איבער איהר גיבען זיי קיינמאָל ניט אויף. דאָס רעכנט זיך אריינ־

צומישען אין דיינע פאמיליען־אנגעלעגענהייטען האלטען זיי פעסט צו מיטביידע הענד.

א יתומה וואָלט אלזאָ זיין די איינציגע אידעאלע פרוי פאר א מאן, ווייל זי האָט ניט קיין עלטערען און פאר קרובים האָט מען ניט וואָס צו שרעקען זיך, ווייל זיי זיינען געוועהנליך צופריעדען פון איהר פטור צו ווערען. אָבער אויך אין אזא פאל קענען פאָר־קומען פלאָנטערס און שטערונגען. א יונגע יתומה שטאַמט מייס־טענס פון קראַנקע עלטערען, וואָס זיינען יונג געשטאָרבען. אזא פרוי קען ניט געבוירען קיין פאָלקאָם געזונטע קינדער און ניט געזונטע קינדער זיינען אן אונגליק אי פאר דער פאמיליע, אי פאר דער געזעלשאפט.

די רעטעניש פון לעבען זיינען ליידער אזעלכע, אז ווען מיר דענקען, אז מיר האָבען איינס פון זיי שוין געטראָפען, קומט פלוצ־לינג אירגענד אן אומשטאַנד, וואָס פערמעקט דעם פתרון און מאכט דאָס רעטעניש נאָך שוועריגער פאר אונז.

א כלה קען אָבער אויך אויף אן אנדער אופן ווערען א יתומה, ניט דוקא דורך די קראַנקהייט פון איהרע עלטערען. מיט אזא מיידעל חתונה האָבען איז דאָס העכסטע גליק פאר א מאן. דאָס מיידעל קען, צום ביישפיעל, פערלירען איהרע עלטערען דורך א שרפה אָדער אן אייזענבאהן־אונגליק, ווען זי אליין איז נאָך גע־ווען א קינד.

איך רעד פון זאכען וואָס קלינגען ווי פאַנטאַזיעס. איך רעד פון א מיידעל'ס עלטערען ווי א מענש אָהן א הארץ. אָבער וואָס שאדט עס? א שלעכטע, בייזע שוויגער איז לכל הדעות ערגער ווי אן אייזענבאהן־אונגליק צי א שרפה.

אָבער ניט אלע שוויגערס זיינען שלעכט. פאַרהאַן גוטע, ליע־בע, קלוגע שוויגערס, וואָס ווערען פאר'ן איידעם א צווייטע מאַמע, וואָס פערזיסען דאָס לעבען פון יונגען פאָרעל און ברענגען אריין אין דער נייער יונגער היים זייערע אלטע ערפאהרונגען און שפּיע־לען די ראָליע פון א שיעדס־ריכטער אין די פערשיעדענע קליינע מחלוקות'ן, וואָס קומען געוועהנליך פאר צווישען א יונג פאָר פאָלק, וואָס פערשטעהט נאָך ניט איינס דאָס צווייטע. ווען איך רעד פון שלעכטע שוויגערס, מיין איך יענע, וואָס זיינען ניט קיין פרויען,

נור מענער, וואָס בעזיצען אַלע שלעכטע מעלות פון אדם׳ס זיהן.

אפילו די בעסטע שוויגער זעהט אין איהר איידעם אַ מין רויבער, וואָס האָט זיך מיט געוואַלד אריינגעריסען אין איהר וואָה־נונג און אַוועקגערויבט איהר טאָכטער. איז דיזע שוויגער אַ גוטע, וועט זי עס מקבל זיין באהבה און ניט אַרויסצייגען אָפען איהר איינפערזוכט. זי וועט ניט מאַכען קיין קאָנספּיראַציעס געגען איהר איידעם, אָבער שטילערהייד, ביי נאַכט אויף איהר געלעגער, פער־גיסט זי ניט איין ביטערען טרעהר. און מיט דער צייט ווערט איהר איינפערזוכט ניט ווילענדיג דייטליכער און טראָגט אריין אין איהר איידעם׳ס היים אַן אַטמאָספערע, וואָס שמעקט זעהר ביטער, וואָס וועלכע דער איידער מוז באַלד דערשפּירען.

איך פערשטעה אַזאַ פרוי און בין איהר אַ סך זאַכען מוחל. די ביטערקייט, וואָס קומט אַרויס פון איהר הארץ, קומט פון די טיעפסטע, ריינסטע מוטער־געפיהלען. צוואַנציג, דרייסיג יאָהר האָט דיזע פרוי געהאָט אַ טאָכטער. מיט שמערצען האָט זי איהר געבאָרען, מיט וועהטאָג אויפגעהאָדעוועט און מיט געדולד און קלוגהייט ערצויגען. צוואַנציג יאָהר כסדר האָט זי מיט איהר גע־אָטעמט דיזעלבע לופט, געזעסען ביים עלבען טיש, צוזאַמען גע־לאַכט און צוזאַמען געוויינט. און איצט קומט דער ערשטער בעס־טער, און בלויז ווייל ער טראָגט הויזען און האָט אַ פּאָר אונפער־שעהמטע האָהר אויף דער אויבערשטער ליפּ, קען ער ביי איהר מיט איין פּרעכען נעהם אַוועקשלעפּען איהר טייערען אוצר, ווי איינער, וואָס נעהמט זיך אָפּ זיין אייגענטום. און דאָס איז נאָך ניט דאָס ערגסטע. איהר אייגענע טאָכטער, דער גליק פון איהר היימישען טעמפּעל, לויפט נאָך די פּאָאָר הויזען און די פּאָר גע־קרייזעלטע וואָנסען. זי פערלאָזט דאָס הויז פון איהר מוטער, ווי אַ גאַסט פערלאָזט אַ האָטעל, נאָכדעם ווי ער האָט דאָרט איבער־גענעכטיגט אַ נאַכט.

לאָמיר זיין גערעכט! ווער קען וואָגען צו וואָרפען דעם ערשטען שטיין אויף אַזאַ אָרימע פרוי, אויף אַן עלענדע, פערלאָ־זענע מוטער? ווער קען זיך ערלויבען צו זיין אויף איהר אין כעס דערפאַר, וואָס זי פערלאַנגט כאָטש, אַז איהר טאָכטער׳ס הויז זאָל ניט זיין צו ווייט פון איהר הויז, וואָס זי בעט ווי אַ נדבה, אַז

דער איידעם זאָל איהר ערלויבען צו בעזוכען זיין הויז עטליכע מאָל אין טאָג צו זעהען זיך מיט איהר קינד?

דער מאַן איז אַן עגאָאיסט. איהם דריקט די פּאָטערשאַפט פיעל וועניגער, ווי די פרוי די מוטערשאַפט. אָבער אויך ער דאַרף אביסעל פיהלען דעם אונגעהייערען שמערץ, וואָס עס פיהלט א מו־טער, צוקוקענדיג ווי איהר טאָכטער פערלאָזט איהר הויז.

די חתונה פון א געליעבטער טאָכטער איז פאַר א מוטער א פּאַסירונג, אויף וועלכען זי וואַרט און האָפט. אָבער מיט דער חתונה איז עס ווי מיט א קימפּעט: ס'איז א ברכה, אָבער זי איז בעגלייט פון זעהר שטאַרקע שמערצען. שטאַרקע מוטער־הערצער פיהלען דעם שמערץ, אָבער זיי ציינען איהם ניט ארויס, כדי א צווייטער זאָל איהם ניט פיהלען. זייער שמערץ ווערט קיינמאָל ניט פערוואַנדעלט אין האס און אין אינטריגעס. עס זיינען אָבער פאַראַנען מאַמעס וואָס פאַר יעדען טראָפּען ביטערקייט וואָס זיי פיהלען, ווילען זיי נעהמען נקמה. זיי נעהמען זיך צייט אויסצור־בריהען און אויסצוואוארימען זייער ראַכע, און זיי ציינען איהר ארויס גראַד דעמאָלט ווען מען האָט זיך דאַרויף גאָר ניט גערעכנט.

איך שטעל מיר פאָר, אַז איהר זיינט א גוטער, געדולדיגער מענש, אַן אָפּטימיסטישער פילאָזאָף. איהר פערמאַכט די אויערען, ווען מען שושקעט אייך אין זיי אריין רכילות, איהר זאָגט: „א שעהנעם דאַנק, ווען מען טרעט אייך ארויף אויפ'ן פוס. קיין זאַך, אפילו ניט א בייזע שוויגער, קען אייך אריינברענגען אין א כעס. און דאָך מוז אמאָל קומען דער טאָג, ווען אפילו אייער געדולד וועט פּלאַצען, אפילו אייער אָפּטימיזם וועט האָבען אַן ענד און אייער גאַנצער פערדרוס, וואָס האָט זיך אין אייך אָנגעזאַמעלט אין לויף פון יאָהרען, וועט פּלוצלינג ארויס אויף דער פרייער לופט און איהר וועט זיך אוועקשטעלען פאַר אייער דערשראָקענער פרוי און ארויסדונערען:

„גענוג! איך אָדער דיין מאַמע! קלייב זיך אויס".

די ווערטלעך פון אַלע אייראָפּעאישע שפּראַכען, די סאַטירען פון אַלע דיכטער, די וויצען פון אַלע דראַמאַטישע אויטאָרען בע־דויערען איינשטימיג דעם איידעם און שליידערען שווערדען און שפּיזען אויף דער שוויגער. דאָס איז א זיכערער בעוויז פאַר דעם

כלל, אז גוטע שוויגערס זיינען א זעלטענהייט. די גרעסטע גע־פאהר פאר׳ן פאמיליען־גליק פון א פאר פאלק איז די שוויגער.

דערפון קענען מיר לערנען צוויי זאכען:

1. איידער מיר הייראטען זאלען מיר פריהער אויספּרובירען דעם כאראקטער פון אונזער צוקונפטיגער שוויגער. מיר זאלען פּרובי־רען אויסגעפינען, צי וועט אונזער שוויגער פאר אונז זיין א מלאך צי א טייוועל, א גוטער פריינד צי א בלוטיגער שונא.

2. ווי אזוי אייער פּסיכאלאגישע אונטערזוכונג פון דער שווי־גער׳ס כאראקטער זאל זיך ניט ענדיגען, צום גוטען צי צום שלעכ־טען, ערקלערט פאר דער חתונה איינמאל פאר אלעמאל, אז איהר זיינט פעסט ענטשלאסען צו וואהנען גאנץ אליין מיט אייער בע־שערטער, ניט אין הויז פון איהר מוטער, און ניט מיט איהר מוטער בשותפות אין אייער הויז. אויב אייער בעשערטע ליעבט אייך אויפריכטיג, וועט זי האלטען מיט אייך, און אויב איהר מוטער האט דאגעגען, וועט זי שטעהן אויף אייער זייט.

מאכט ניט קיין קאמפּראמיסען, טרעט ניט אפּ פון אייער רעכט אלס מאן אפילו אויף א פוס די ברייט. בלייבט פעסט ביי אייער ענטשלוס, ווייל איהר מיינט דאך בלויז דערמיט אייער איי־גען גליק, דאס גליק פון אייער פרוי און דאס גליק פון אייער נייער פאמיליע, צווישען איידעם און שוויגער זאל הערשען ליעבע און אכטונג, אבער דער אבשטאנד צווישעןביידע זאל זיין אזוי ברייט ווי מעגליך. צוטרויען, אבער ניט גוטברודערשאפט; אכטונג, אבער ניט אונטערטעניגקייט!

* * *

א חוץ שוויגערס זיינען נאך דא גענוג פּלאנטערס, וואס בע־דראהען דאס פאמיליען־גליק פון א מאן. איינע פון די שוויריגסטע פּראבלעמען פון דער חתונה איז, ווען דער חתן איז אן אלמן אדער די כלה איז אן אלמנה, ווען זיי האבען ביידע קינדער פון דער ערשטער חתונה אדער זיי האבען ביידע קיין קינדער ניט, אדער איינער האט יא קינדער, דער צווייטער ניט.

מען קען אויפשטעלען אזא פארמולא:

ביידע פער׳אלמנ׳ט

אהן קינדער

מיט קינדער

פון אלמן,

פון דער אלמנה,

פוןביידע.

דיזע אריפמעטישע אמבען, טערנען און קוואַטערנען זיינען אלץ פּאַסטקעס און געפאהרען פאר'ן פאמיליען־גליק, קוואלען פון יסורים און אונגליק.

ווען אן אלמן הייראט אן אלמנה און ביידע ברענגען ניט מיט קיין קינדער, איז ניטאָ קיין געפאהר. אזאַ חתונה איז ווי אַ חתונה צווישען אַ בחור און אַ מיידעל.

אמת, דער מאַן אומארעמט שוין ניט קיין בתולה, אָבער ווענינגסטענס האָט ער עס געוואוסט פריהער, און ער פערשפּאָרט צו דערלעבען יענע ביטערע ענטוישונג, וואָס די מייסטע בחורים דערלעבען היינט צו טאָג אין דער חופּה־נאַכט ביי זייערע „בתולות".

געוויס איז נאָך פאַרהאַן אַ געפאהר, אַז די געהייראטע אלמנה וועט מאַכען פערגלייכען צווישען איהר צווייטען מאַן מיט איהר ערשטען, און דער פערגלייך זאָל אויספאַלען צום גונסטען פון ערש־טען. אָבער אויך דאָס גענענטייל קען פּאַסירען, דער צווייטער מאַן קען מעהר ווערט זיין פון ערשטען, און דאָס וועט די פרוי געוויס גליקליך מאַכען.

בקיצור, ווער עס פיהלט, אַז ער האָט חסרונות, זאָל שטילער־הייד זיך ערקונדיגען וועגען די מעלות פון זיין כלה'ס ערשטען מאַן און זיי פערגלייכען מיט זיינע אייגענע. ערשט דאַן, ווען ער האָט אויסגעפונען, אַז ער דאַרף זיך מיט זיינע קערפּערליכע און גייסטיגע פּאַרצוגען ניט שעהמען פאַר די פּאַרצוגען פון ערשטען מאַן, מעג ער רוהיג הייראטען די אלמנה און ניט מורא האָבען, אַז זי וועט איהם ביי געוויסע געלעגענהייטען פּאַרוואַרפען איהר בר מינן.

ווען אן אלמן הייראט אן אלמנה, קענען זיי ענטוועדער ביידע מיטברענגען קינדער, אָדער נור איינס פון זיי. אין ביידע פעלע ליגען פערבאָרגען פערשיעדענע געפאהרען.

די קלענערע געפאהר איז, ווען בלויז די פרוי ברענגט מיט זיך מיט קינדער. ווען דער צווייטער מאַן האָט זיין בעשערטע באמת ליעב, וועט ער מייסטענס אויך איהרע קינדער ליעב האָבען.

דערצו איז נאָך אַ מאַן זיצט װעניגער אין הויז און די פאַטערשאַפט בילדעט פאַר אַ מאַן ניט דאָס גאַנצע לעבען, נור אַן עפּיזאָד פון זיין לעבען. ברענגט די צװײטע חתונה קיין קינדער ניט, איז אודאי נישטאָ װאָס מורא צו האָבען. דער מאַן װעט זיין פרוי׳ס קינדער גאַנץ בעשטימט אַזוי ליעב האָבען װי זיי װאָלטען זיין זיינע אייגענע.

אין פאַלביידע ברענגען מיט קינדער, קען דאָס פאַמיליען־לעבען נאָך אויך זיין אַ גליקליכעס. ביידע צדדים זיינען גלייכע מיוחסים, און יעדער קען דעם צװײטען דאָסזעלבע פאָרװאַרפען.

די געפאַהר איז פיעל גרעסער, װען בלויז דער מאַן ברענגט מיט קינדער פון זיין ערשטער פרוי, און זיין צװײטע פרוי געבוירט איהם נאָך אַ פּאָר. אין אַזאַ פאַל מוז דער מאַן, די פרוי און די קינדער איינאָפּף זיין אַ פאַמיליע פון מלאכים, אז עס זאָלען מיט דער צייט ניט אויסברעכען צװישען זיי קיין פאַמיליען־מחלוקות׳ן. בערעכענט אייך גוט, בערעכענט עס הונדערט מאָל איידער איהר װאָגט צו שליסען אַזאַ לעבענסבונד!

אין חתונות צװישען פעראַלמנ׳טע בילדען גראָד די קינדער די גרעסטע געפאַהר פאַר׳ן גליק, װייל אין דער נייער חתונה זעהען די קינדער זייער צוקונפט בעדראָהט. זיי געדענקען אימער זייער געשטאָרבענעם פאָטער אָדער געשטאָרבענע מוטער און זיי האַלטען די װידערפערהייראַטונג פון זייערע עלטערען פאַר אַ פערשװעכונג פון זייער פאָטער׳ס אָדער מוטער׳ס אַנדענקען.

* * *

איינס פון די ביידע צדדים קען זיין פער׳אַלמנ׳ט. צום כבוד פון די פרויען איז די צאָהל פון אלמנ׳ס, װאָס האָבען װידער חתונה, פיעל גרעסער, װי די צאָהל פון הייראַטסלוסטיגע אלמנות. דאָס בעװייזט, אַז דער מאַן געפינט זיין גליק אין דער חתונה פיעל אָפ־טער װי די פרוי; אַז די פרוי דענקט פיעל לענגער אָן איהר גע־שטאָרבענעם מאַן און אַז דאָס גליק פון איהרע קינדער איז איהר טייערער װי איהר אייגען גליק.

איך האָב געקענט אַ סך, װאָס, ניט קוקענדיג אויף זייער יוגענד, זיינען זיי פערבליבען אלמנות און האָבען זיך אין זייער פערלאַנג נאָך ליעבע און געגענליעבע מקריב געװען פאַר׳ן גליק און

וואוילזיין פון איהרע קינדער. זייענדיג שטאָלץ אויף זייער מקריב זיין זיך, האָבען זיי הארט געמאכט זייער הארץ געגען יעדען נסיון און נעגען יעדע ליידענשאַפט, אפילו די גערעכטסטע און נאַטיר־ליכסטע.

פערשטעהען די קינדער די דאָזיגע קרבנות, וואָס מען ברענגט פאַר זיי, בעגרייפען זיי, אַז צו אַזאַ יאָהרענלאַנגען קאַמפּף מיט זיך זעלבסט איז נויטיג מעהר מוטה, ווי צו פיהרען אַ שלאַכט געגען פיינדליכע הארמאַטען? — זעהר זעלטען ווייסען און בעגרייפען דאָס די קינדער, ווייל אפילו דאָס בעסטע קינד קען ניט בעצאָהלען זיינע עלטערען, בעזאָנדערס דער מוטער אפילו דעם הונדערטסטען טייל פון דער ליעבע, וואָס מען ספּענדט פאַר איהם.

* * *

איז די פערבינדונג צווישען אַן אלמן און אַ יונגער מיידעל אַ גליקליכערע ווי צווישען אַן אלמנה און אַ בחור?

צו ענטפערען אויף דיזער פראַגע איז גאָר ניט לייכט, ווייל די פּראָבלעמע איז אַ צו אונזיכערע. די אינדיווידועלע אייגענשאַפטען פון ביידע צדדים זיינען צו שטארק פערשיעדען און ענדערען די פּראבלעמע פון פאַל צו פאַל, לויט די אומשטענדען, ליידענשאַפ־טען און אַז. וו.

אַן אלמנה איז געוועהנליך די בעסטע געטרייסטע פרוי, אוים פערשיעדענע אורזאַכען. זי האָט אַ סך אילוזיעס פערלאָרען, זי האָט זיך בעקענט מיט'ן עגאָאיזם פון מאַן און זיך אויסגעלערענט מוחל צו זיין חסרונות. אָפט האָט זי אליין זיך אויך געמוזט לאָזען פערצייהען אַ לויגע, אַ שארף וואָרט, אַן אייפערזיכטיגע נאַריש־קייט. און אַזוי ווי די פרוי זאָרגט זיך אימער און אונטער אַלע אומשטענדען מעהר פאַר'ן גליק פון אַנדערע ווי פאַר איהר אייגען גליק, ווייל זי, אַז איהר צווייטער מאַן זאָל זיך פיהלען פאָלקאָם גליקליך, און איהר ערפאַהרונג העלפט איהר דאָס דורכצופיהרען. אין די מייסטע פעלע געלינגט איהר לייכט דורכצופיהרען דעם דאָ־זיגען נאָבעלען ענטשלוס. קען זי שוין מעהר ניט בעגליקען דעם מאַן איהרען מיט דער בלום פון מיידעלשאַפט, וועלכעס בלום איז, אגב, מעהר פאַבעל ווי ווירקליכקייט, שענקט זי איהם דערפאַר די

אוצרות פון איהר ערפאַהרונג אין ליעבעסזאַכען, און דיזע ערפאַה־רונג איז ווערטה מעהר ווי הונדערט בתולים.

דער אלמן וואָס הייראַט אַ יונג מיידעל, האַט, ווידער, דאָס גוטע, וואָס זיין פרוי קען ניט מאַכען קיין פערגלייכען צווישען איהם און דעם געשטאָרבענעם ערשטען מאַן, און דאָס וואָס ער, דער אלמן, ברענגט אין דער חתונה אַ טייערען נדן, וועלכען אַ בחור קען קיינמאָל ניט פערמעגען: ער קען שוין אַלע קליינע שוואַכקייטען און אַלע גרויסע מעלות פון אַ פרוי. ער האָט זיך אָבגעוועהנט פון זיין צו שטאַרק עגאָאיסטיש און זיך אויסגעלערנט שאַנעווען די געפיהלען פון אַנדערע. אַזאַ מאַן איז מייסטענס דער בעסטער מאַן אין פאַמיליען־הייטער.

* * *

אין די פערפּלאָנטערטע רעטענישען, אין די געפעהרליכע אונ־בעשטימטהייטען, וואָס קומען פאָר ביי חתונות צווישען פער־אַלמנ׳טע לייט, צווישען אלמנות און בחורים, איז דאָס הארץ נאָך אַלץ דער אַנקער, וואָס איז אימשטאַנד צו רעטען דאָס פאַמיליען־שיף פון יעדען שטורם.

ווען צוויי, וואָס פערבינדען זיך אויף אייביג, פיהלען אין זיך די אַלמעכטיגע ליעבע, דאַן ווערט יעדע שוועריגקייט באַלד גלאַטיג, און דער גאָט פון אחדות ציהט באַלד אריין אין דאָס נייע הויז.

די געפעהרליכסטע דיפערענצען קען די ליעבע אויסגלייכען, און נאָך אַ קורצען מחלוקות ווערט ווידער שלום ושלוה אין דער לעבענסוועג פון פאָרעל געהט ווייטער איבער ליעבעס־בלומען און ליעבעס־ברכות.

די ליעבע איז די קראַפט פון אַלע קרעפטען. איהר קראַפט שפּאַנט איין אין אַ זאַך אַלע אַנדערע קראַפטען. דאָרט וואו עס הערשט די מאַכט פון ליעבע, קען די טייפלישע מאַכט פון האַס און מחלוקות ניט לאַנג געוועלטיגען.

* * *

פון אַלע אונאַנגענעהמע פּאַסירונגען, וואָס קענען זיך מיט אַ מענשען טרעפען, ווען ער שטעהט אויפ׳ן שוועל פון הייראַט, איז די אונאַנגענעהמסטע די, ווען אימיצער פערהאַקט די טהיר פאַר

אונזער נאָז מיט דעם אויסרוף: „האלט! דו קענסט אהער ניט אריין!"

איך מיין דאָ די דעה וואָס עלטערען און קרובים גלויבען צו האָבען, ווען זייער קינד אָדער קרוב געהט חתונה האָבען. א מיידעל זוכט זיך אויס א חתן, קומען די עלטערען און ערקלערען, אז ער געפעהלט זיי ניט, און זי זאָל זיך זוכען א פּאסענדערען חתן. ווי אזוי זאָל א פערליעבט פּאָר'ל אין אזא פאל האנדלען?

ווען חתן כלה זיינען באמת פערליעבט איינס אין דאָס אנדערע, ווען זיי האָבען זיך אין שטילע ווינקעלעך געשוואָרען אייביג ליעבע און טריישאפט, ווען זיי האָבען דאָס וואָרט ליעבע שוין אויסשטודירט ביז איבער די העלפט, דאן גלויבען זיי געוועהנליך צו האָבען דאָס רעכט, צו ווערען מאַן און פרוי. קענען זיי ניט קריגען די צושטימונג פון זייערע קרובים, בעגעהען זיי זיך אָהן דער דאָזיגער צושטימונג, מאַכען א ויברח, פערלאָזענדיג זיך דארויף, אז ווען זייער חתונה וועט שוין זיין א פאקט, וועלען די קרובים, ווילענדיג אָדער ניט, מוזען זאָגען יאָ און אמן. אין א סך פעלען זיינען אָבער די פערליעבטע ניט אזוי קלוג. אָפט געברויכען זיי א גאַנץ אַנדער מיטעל צו שטילען זייער ליעבעס־שמערץ: זי'י נעהמען גאז, זיי קויפען א רעוואָלווער אָדער זיי דערטרינקען זייער וועהטאָג אין טיעפען וואסער פון ים.

ווער, זייענדיג אין אזא פערצווייפעלטער לאַגע, האָט נאָך צייט נאָכצודענקען וועגען דעם אופן, ווי אזוי ער זאָל זיך דאָס לעבען נעהמען, דער וועט געוויס נאָך געפינען צייט צו לעזען מיין בוך. און דאָ וועט ער געפינען מיין עצה: לאָז די גאז רוהיג בלייבען אין פייפ, לאָז דעם סם ביים אפטייקער און לאָז דעם רעוואָלווער ביים רעוואָלווער־הענדלער! דאָס לעבען איז א שעהנע און טייערע זאַך, איבערהויפּט ווען ליעבע און צערטליכקייט פילען עס אויס. אמת'ע ליעבע געהט אימער ארעם אין ארעם מיט פערנונפט און מיט שכל הישר. ניט ליעבע, נור ליידענשאַפט קען טרייבען צו זעלבסטמאָרד. ווען מען וואָלט, דורך עפעס א צויבערוואָרט, געקענט אויפוועקען פון טויט אלע יונגע מענשען, וואָס האָבען צוליעב אונגליקליכער ליעבע זיך גענומען דאָס לעבען, וואָלטען ניינציג פון הונדערט זיך

געפיהלט העכסט גליקליך, און אָנגעפאַנגען אַ נײַ לעבען, און אפשר אויך נייע ליעבעם.

די עלטערען האָבען אימער דאָס רעכט זיך אריינצומישען, צו געבען אַן עצה, אמאָל זאָגאר צו זאָגען „ניין", ווען זיי האָבען אויסגעפונען, אז די צוקונפט פון זייער קינד איז אין אַ געפאַהר. דאָס קינד, ווידער, זאָל בערעכענען, אז זיין ליעבע צום געליעבטען קען אָפט זיין אַ היסע ליידענשאַפט צו איינעם, וואָס איז עס ניט ווערטה, און ליידענשאַפט מאַכט בלינד די פערנונפט און בעטויבט דעם שכל.

אויב איהר ווילט הייראַטען אַ נידריגע בריאה, וואָס קען שאַדען דעם נאָמען פון דער פאַמיליע, פון וועלכער איהר זיינט אַ מיטגליעד;

אויב איהר ווילט זיך פערבינדען מיט אַ שווינדזוכטיגען אָדער מיט איינעם וואָס שטאַמט פון אַ פאַמיליע פון שווינדזיכטיגע;

ווען דורך דער חתונה מיט אייער געליעבטען זיינט איהר אין געפאַהר צו בלייבען אייביג אָרעם און צו פערמעהרען די גרויסע צאָהל פּראָלעטאַריער־פאַמיליעס;

ווען איהר ווילט, בלינד און משוגע פון ליידענשאַפט, זיך אריינוואַרפען אין אַן אָבגרונד, בלויז אום צו בעפרידיגען אייער געשלעכטליכע תאוה, וועלכע איהר רופט אירטימליך ליעבע —

דאַן האָבען אייער טאַטע־מאַמע דאָס פולע רעכט זיך אנט־קעגען צו שטעלען געגען אייער ווילען און אייך צו רעטען פון אונ־טערגאַנג. געלינגט זיי דאָס ניט, דאַן האָבען זיי װעניגסטענס דאָס טרויסטליכע געפיהל, אז זיי האָבען געטהאָן זייער פליכט. געלינגט זיי יאָ צו בעזיעגען אייער עקשנות, וועלען זיי שפּעטער קריגען, אלס לוין פאַר זייער מיהע, אייער האַרציגען אויפריכטיגען דאַנק.

אין אַזאַ פאַל (ווען די עלטערען קומען אַרויס די זיעגער) האָט איהר דאָס פולע רעכט צו וויינען, צו קלאָגען און אויסצופען עטלי־כע האָהר פון אייער קאָפּ. אָבער אַזוי שנעל ווי דער קוואַל פון אייערע טרערען ווערט טרוקען און אייער פערצווייפלונג ווערט אָב־געקיהלט, איז דאָס גלייכסטע פאַר אייך, אז איהר זאָלט זיך שעהן אָפּוואַשען דאָס געזיכט און דערנאָך צוזאַמענקלייבען די אויסגע־פליקטע האָהר און זיי אָבשיקען אייער געליעבטער, אלס אנדענקען

ביז איהר וועט צוריק קומען פון אייער רייזע. ווייל אָבריייזען מוזט איהר זאָפּאָרט, אפילו צו פוס, אויב איהר האָט ניט אויף א באהן־טיקעט. רייזט אָב אין א ווייט לאנד. ווער ווייס, אויב, צוריק־קומענדיג פון אייער רייזע, וועט איהר ניט געפינען אין אייער צימער א פיין איינגעפּאקט פּעקעלע, וואָס ענטהאלט אייערע איי־גענע בריעף, אייערע אייגענע האָהר און אפשר אויך די מעלדונג, אז אייער געליעבטע האָט אין א מזל׳דיגער שעה חתונה געהאט מיט אן אנדערען?

אויב אָבער אייער געליעבטע האָט איבערגעקומען דעם לאנגען נסיון און האָט אויף אייך געוואַרט, געוואַרט; אויב אייער געגענ־זייטיגע ליעבע איז דורך אייער אבוועזענהייט ניט קלענער, נאָר גרעסער און הייסער געוואָרען, איז ווער ווייס, צו וועלען אייערע עלטערען ניט דערשפּירען קיין מיטלייד מיט אייך און מיט אייער ליעבע, צו וועלען זיי ניט איינזעהן, אז ס׳איז ניט פּאַטעטליך, נור פערברעכעריש צו וועלען צושיידען צוויי הערצער, וועלכע אפילו די צייט און דער רוים קענען ניט פונאנדערשיידען? נאטירליך רעד איך דאָ ניט פון פּעלען, וואו אייער געליעבטע שטאמט אָפּ פון שווינדזיכטיגע, וואהנזיניגע אָדער פערברעכער. אין אזא פאל האָ־בען אונטער אלע אומשטענדען אייערע עלטערען דאָס פולע רעכט זיך אנטגעגענצושטעלען אייער הייראטס־וואונש. בעסער איהר זאָלט שטארבען דורך זעלבסטמאָרד אָדער פון א צובראָכען הארץ, איידער איהר זאָלט אָנפלאָדיען שווינדזיכטיגע, וואהנזיניגע אָדער פערברעכערישע קינדער אויף דער וועלט און אויף אזא אופן שטע־לען אין געפאהר די צוקונפט פון דער מענשהייט.

איבריגענס וועלען עלטערען, וואָס האָבען אמת ליעב זייערע קינדער, קיינמאָל ניט ענטפערען „ניט", אויף זייער פערלאנג חתונה צו האָבען מיט א געליעבטער פּערזאָן, נור זיי וועלען ענטפערען:

„מיר׳ן זעהן, האָב אביסעל געדולד".

די צייט איז דער בעסטער און פעהיגסטער קאַרעקטאָר פון די דרוקבויגען פון ליעבע, און די סטראַטעגיק פון רוימישען גע־נעראל פאביאוס דער צערערער, וואָס האָט געוואונען אלע זיינע שלאַכטען בלויז מיט דער סטראַטעגיק פון אָבוואַרטען און געדולד־

האָבען, איז די איינציגע ריכטיגע סטראַטעגיק אויף אין די שלאַכטען פון ליעבע.

צייט און געדולד גיבען אונז די מעגליכקייט צו אונטערשייי־דען צווישען גאָלד און בלעך, צווישען אמת'ע ליעבע און געמיינע תאוה, צווישען מענשען וואָס ליעבען אונזער נשמה און מענשען, וואָס גלוסטען בלויז אונזער קערפּער אָדער אונזער פערמעגען.

און אויב איהר, פערליעבטע, ווילט, א חוץ די עצות פון אייע־רע עלטערען און גוטע פריינד, אויך הערען די עצה פון אן ערפאַה־רענעם אלטען מאַן, דעם שרייבער פון דיזען בוך, טו נעהמט מיין עצה און ווארנונג:

„האָט צייט! בעוואָפּענט אייך מיט געדולד! זאָגט קיינמאָל ניט: „זאָפאָרט! אָבער אויך ניט: קיינמאָל ניט!“

ענדע

עדיטאָריעל וועגען דעם „טאָגעבוך פון אַן עלענדער מיידעל“

געדרוקט אין דער „וואָרהייט“

די עלענדע מיידעל

פון אסתר באַלטיק

האַרצרייסענד איז די לאַגע פון דער עלענדער מיידעל אין דער גרויסער, ריעזיגער וועלט־שטאָדט.

איינע אַליין בלאַנקעט זי אַרום, אויסגעזעצט די גרעסטע פערפאָלגונגען און געפאַהרען.

זי האָט מאַנכע פריינד און בעקאַנטע. זי קען זיך אָבער ניט צופאַסען צו זיי. זיי פערשטעהען איהר ניט, זי פערשטעהט זיי ניט, און זי מיידט זיי אויס, און בלייבט עלענד, איינזאַם און אַליין.

איהרע יוגענד־פריינדינס, איהרע חבר'טעס זיינען וויית פון איהר, מאַנכע אין יוראָפּ, אין איהר אַלטער היים, אַנדערע דאָ אין אַמעריקאַ, פערהייראַטה אָדער פערלאָבט.

און ווען זי דערמאָהנט זיך אָן זיי, פיהלט זי זיך נאָך מעהר עלענד, נאָך מעהר איינזאַם, די טעג זיינען לאַנגע, מיעדע, די נעכט נאָך לענגערע, נאָך מיעדערע, זיך שלעפּענדע, ענדלאָזע.

זי האַלט שטענדיג אין זוכען אַ פריינד, אַן אמת'ן פריינד אין לעבען, זי זוכט און קען איהם ניט געפינען. זי בעשולדיגט זיך אַליין. זי בעשולדיגט אַלעמען און אַלעס, אָבער דערפון ווערט איהר ניט לייכטער.

אמת, עס זיינען פאַראַן יונגע לייט, זי קען יונגע לייט, וועלכע שמייכלען זיך צו איהר, וועלכע מאַכען צו איהר חן'דלעך.

אָבער זי ווייס, אַז זיי מיינען עס ניט עהרליך, אַז זיי זיינען אויסען נאָר דאָס פּראָזאַאישע, דאָס שמוציגע, דאָס קערפּערליכע.

זיי קימערט ניט איהר נשמה, זיי פעראינטערעסירען זיך ניט מיט איהרע ליידען און קוואַלען, מיט איהר קימער און בייננקעניש.

זיי ווילען נאָר „איהר“, און דאָס ניט אויף שטענדיג, זיי ווילען זיך אינטערעסירען מיט איהר אַזוי לאַנג ביז זיי ווילען איהר דערגרייכען און זיי וועט איבערדריסיג ווערען.

דערנאָך ווילען זיי איהר אַוועקוואַרפען, ווי אַן אויסגעדריקטען לעמאָן, און ווילען אַנדערע עלענדע מיידלעך, ווי זי אויסזוכען, און ווילען אָן איהר פערגעסען.

זי ווייס עס. זי פערשטעהט עס און פעראַכטעט זיי, און ענטלויפט פון זיי וואוהין די אויגען טראָגען.

פיעל מאָל האָט זיך איהר שוין אויסגעדוכט, אַז זי האָט דעם ריכטיגען פריינד געטראָפען. אָבער שנעל פלעגט זי זיך איבערצייגען, אַז זי האָט אַ טעות געהאַט, אַז „ער“ איז דערזעלבער, ווי אַלע אַנדערע.

זי איז ענטוישט אין לעבען. זי ליעבט אימיצען, וועלכער איז, ווי

זי דוינקט, מיט אַלע מעלות, וועלכער איז איהר אידעאַל, אָבער צו איהם קען זי ניט דערגרייכען, איהם קען זי ניט קריגען.

אפשר...

אפשר, ווען זי זאָל פארבויגען דעם אייגענעם „איך", ווען זי זאָל זיך אַריינוואַרפען אין תהום, ווען זי זאָל זיך צופריעדען געבען מיט געניעסען אַ ווײלע, ווען זי זאָל האַלטען פון דעם כלל „אַ רגע אפילו, אַבי נאָר געלעבט", וואָלט זי איהם דערגרייכט.

איז זי אָבער צו קלוג און צו אויסגערעכענט, און זעהט, וואָס די צוקונפט וועט איהר ברענגען, און וואגט דערום ניט צו טהאָן דעם ערנס־טען שריט.

און זי קוועהלט זיך און מוטשעט זיך, שמאַכטעט און לײדעט.

און דאָס לעבען אַרום איז אַזוי פרעהליך, אַזוי שטורמיש, איהר ווילט זיך אַזוי מיטלעבען, מיטשטורמען, מיטגעניסען.

זי האָט אָבער ניט דעם מוטה דערצו. איהר פעהלט די ענערגיע, דעם געוואגטען שריט צו טהאָן.

זי איז צופריעדען, וואָס זי טהוט עס ניט און אין דערזעלבער צייט לײדט זי און פלוכט זיך אַליין.

זי איז צײטענווייז מקנא די יעניגע מיידלאך, וועלכע רעכענען זיך ניט אויס, וועלכע לעבען און געניסען, אָבער זי בעדויערט זיי אין דער־זעלבער צייט, זי ווייס וואָס זייער סוף וועט זיין...

מיר האָבען זיך אָבגעשטעלט אַזוי לאַנג אויף דער עלענדער מיידעל דערפאַר, ווייל זי איז ניט אן איינציגע.

הונדערטע, טויזענדע, צעהנדליגע טויזענדע אַזוינע עלענדע מיידלעך זיינען פאַראַן אין די אידישע געטאָס פון אַמעריקאַ.

אויף יעדען שריט און טריט קענען מיר זיי בעגעגענען.

גאָר אַנדערס לעבען די קריסטליכע מיידלעך. די מיידלעך פון די אומות העולם. זיי נעהמען דאָס לעבען לײכט, זיי טראַכטען ניט וועגען שפּעטער. פאַר זיי זיינען אָפען אַלע טהירען און טהויערען פאַר גליק און פערגניגען און זיי לעבען טאַקי און געניסען פון לעבען.

די עלענדע מיידעל אונזערע פערשטעהט עס. זי ווייס אָבער אַז דער וועג פון דער קריסטליכער מיידעל איז ניט איהר וועג, אַז די פריידען פון דער קריסטליכער מיידעל זיינען ניט איהרע פריידען.

און זי לײדעט, דולדעט און שמאַכטעט, און זי האָפט און וואַרט.

די יאָהרען לויפען, זי ווערט עלטער. זי ציהט נאָך אַלץ צו די אויפמערקזאַנקייט. אָבער אַלץ פון דעמזעלבען טיפּ „פריינד", וועלכע זי האַסט און פעראַכט, און פון וועמען זי איז געצוואונגען צו אַנטלויפען וואוהין די אויגען טראָגען.

ווילט איהר זיך בעקענען מיט דיעזער עלענדער מיידעל? ווילט איהר וויסען וואָס אין איהר נשמה קומט פאָר? ווילט איהר זיך בע־קענען מיט איהרע פריינד און בעקאַנטע, מיט די מענשען מיט וועמען זי קומט זיך צוזאַמען.

מיר זיינען זיכער, אַז יאָ; מיר זיינען זיכער, אַז איהר, אַז יעדער און יעדע פון אונז וועט פון איהר לעבען און איבערציינגונגען פיעל לערנען.

מיינונגען פון לעזער וועגען דעם „טאַגעבוך פון אַן עלענדער מיידעל“.

איך האָף, אַז איהר וועט מיר גיבען אַ שטיקעל פּלאַץ אויסצודריקען מיין מיינונג וועגען דער „עלענדער מיידעל“ פאַר וועלכער מיין בעגייסטערונג איז אונאויסדרוקבאַר.

איך וויל זיך ניט אָפּשטעלען אויף קיין ציטאַטען, וועלכע זיינען ווי פּערעל צושאָטען דאָ און דאָרטען, און שיינען מיט חכמה און געזונדען פערשטאַנד.

איך וויל זיך אויך ניט אָפּשטעלען אויף די פאָטאָגראַפיען, וועמענס געזיכטסציגע זיינען אַזוי בולט, אַז מען קען זיי אַזש מיט'ן האַנד אָנגעהמען.

איך וויל אויך ניט אַריינרעכענען די פּסיכאָלאָגישע אַנאַליזען, וועלכע די „עלענדע מיידעל“ מאַכט איבער יענעם און, צו גלייכער צייט איבער זיך אויך, דאָס לאָז איך איבער די לאָגישע קריטיקער, און זיי וועלען אַלעס אַנאַליזירען און זייער עהרליכע מיינונג גיבען. איך אלס אַ לעזער, וויל נאָר ריידען פון דאָס גאַנצע און אויף וויפיעל מעגליך מיין מיינונג געבען.

ס'איז צום בעוואונדערען, ווי לאָגיש, קלוג און קורץ די פאַקטען ווערען איבערגעגעבען. אָפען. און אין דערזעלבער צייט קלינגט דאָס מיט ריהרענדער צניעות. נאָך קיינמאָל האָט קיין שרייבער ניט אַרויסגעזאָגט דעם אמת'ן אמת, ווי אונזער „עלענדע מיידעל“. און קיין מאָהל איז דער אמת און די וואָרנונג דורך איהר ניט געווען אַזוי אַריינדרינגענד ווי יעצט, און ווער שמועסט נאָך דאָ אין דעם „עולם ההפקרות“ וואו אויף שריט און טריט געגענט מען אָן די „צודי נפשות“, און עס דרינגט נאָך וואָס וויטער דער „הפקר“ אין עולם, איז אודאי ניט מעהר ווי רעכט אַז איינע פון אונזערע גוטע אידישע טעכטער האָט זיך געשטעלט אויף דער וואַך אום „מחזיר עטרה ליושנה“ זיין.

מיט אמת'ער פריוד און דאַנקבאַרקייט קען איך זאָגען דער שרייבערין: „לכי בכחך זה“.

איך, אלס מאַן, קען נאָר מיין ברכה גיבען, אַז „ירבו כמותה בישראל“ והלואי שירבו, וועלען מיר פיללייכט זיך אומקעהרען צוריק צו אונזערע טהרות, גוף, נפש, ומשפחה.

מיט דאַנקבאַרקייט און אַכטונגספאָל,

א. אסטראָווסקי.

(אין „וואַרהייט“, דינסטאג, דעם 13טען פעברואַר).

איך קען ניט צוריקהאַלטען מיין ענטציקונג און אויך מיין דאַנק צו שוועסטער מרים קאַרפּילאָוו, פיר איהר געניאַלען שרייבען אוים דעם „טאַגעבוך פון אַן עלענדער מיידעל“. ווען אַלע לעזער וואָלטען עס אַזוי ווי איך פערשטאַנען, דאַן וואָלט מען די שרייבערין מיט בלומען פערוואָרפען. ווי נאַטור־טריי זי כאַראַקטעריזירט דעם מאַן. וועלכע פרוי האָט אַזעלכע אַטאַקעס ניט דורכגעלעבט? עס איז אַזוי איינפאַך און יעדעס וואָרט אַזוי נאָהנט צום האַרצען.

מרס. האָדעל שטיין,

22 דריטע עווע., לאָנג ברענטש.

די ליידען און פריידען פון אן עלענדער מיידעל

ווי די „ווארהייט“ האט אדווערטייזט דעם בוך „אויס דעם טאגעבוך פון אן עלענדער מיידעל“.

האט איהר זיך פערטראכט אמאל וועגען דעם לעבען פון די טויזענדער און טויזענדער אידישע אימיגראנטען־מיידלאך, וואס קומען אריבער פון דער אלטער, ליעבער היים צו זוכען אין דער נייער, פרייער וועלט א זעלבסטשטענדיגע עקזיסטענץ, א לעבענס־פריינד וואס זאל זיי געבען גליק און ליעבע.

האט איהר זיך אמאל אפגעשטעלט אין אייער געדאנק א טראכט צו טהון ווי אזוי די אלע מיידלעך, די מעהרסטע פון וועלכע זיינען אהן עלטערן און אפטמאל אהן פריינד — לעבען דא אין דער ריעזיגער, אייביג־רוישיגער שטאדט, ווי אזוי זיי פערברענגען אין זייערע בעדרומקעס, און וואס זיי האבען איבערצולעבען, איבערצוטראגען, איבערצופיהלען?

ווייסט איהר, אז פילע פון די עלענדע מיידלעך לעבען איבער שטילערהייט און פערבארגען פון יעדען אויג די טיעפסטע זעעלען־ליידען און טראגעדיעס, אז צווישען די איינזאמע ווענד פון זייערע ציכטיגע בעדרומקעס צאפלען זיי זיך און שמאכטען און האבען אנצופיהרען די העלדישסטע קעמפפע?

אויב איהר ווילט זיך מיט אלעמען בעקענען, אויב איהר ווילט האבען פאר זיך א קלאהרע, לעבעדיגע, רעאליסטישע שילדערונגען אויס דעם לעבען פון די אידישע און איינזאמע מיידלאך אין ניו יארק, דאן לעזט

אויס דעם טאגעבוך פון אן עלענדע מיידעל

פון מרים קארפילאוו

דער בוך האט ארויסגערופען א געוואלדיגע אינטערעסע צווישען אלע קלאסען לעזער, מיר האבען געקראגען הונדערטער ליעב־בריעף פון מענער און פרויען, פון יונגע און עלטערע, פון פיינשמעקער אין ליטעראטור און פון אזעלכע וואס האבען גלאט ליעב צו לעזען שפאנענדע און אטהעם־פערכאפענדע שילדערונגען.

דיזער בוך עלעגאנט געבונדען אין סילק קלאטה קאסט בלויז $1.00.

צו בעקומען אין אלע בוכהאנדלונגען און ביי

S. Kantrowitz, 129 Lafayette St., New York.